

ŽUPNA CRKVA POHODA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U ČUČERJU

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog
konzervatorskih smjernica

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI
ZAGREB, OŽUJAK 2023.

ŽUPNA CRKVA POHODA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U ČUČERJU

Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

Konzervatorski elaborat

AUTORICE

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ
IVA VIDOVIĆ, MAG. HIST. ART.

ARHITEKTONSKA SNIMKA

DAMIR FORETIĆ, OVL. ARH., ING. GRAĐ.

GRAFIČKA OBRADA NACRTA

MAJA KAMENAR, MAG. ARCH.

FOTOGRAFIJE

PAOLO MOFARDIN

STRUČNA SURADNJA

IVANA HANIČAR BULJAN, DIPL. ING. ARH.
IRENA ŠIMIĆ, MAG. HIST. ART.

LEKTURA

ROSANDA TOMETIĆ

OBLIKOVANJE

FRANJO KIŠ, ARTRESOR NAKLADA

RECENZENTI

AKADEMIK VLADIMIR MARKOVIĆ
DR. SC. MARGARETA TURKALJ PODMANICKI

IZVRŠITELJ

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

VODITELJICA ISTRAŽIVANJA

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

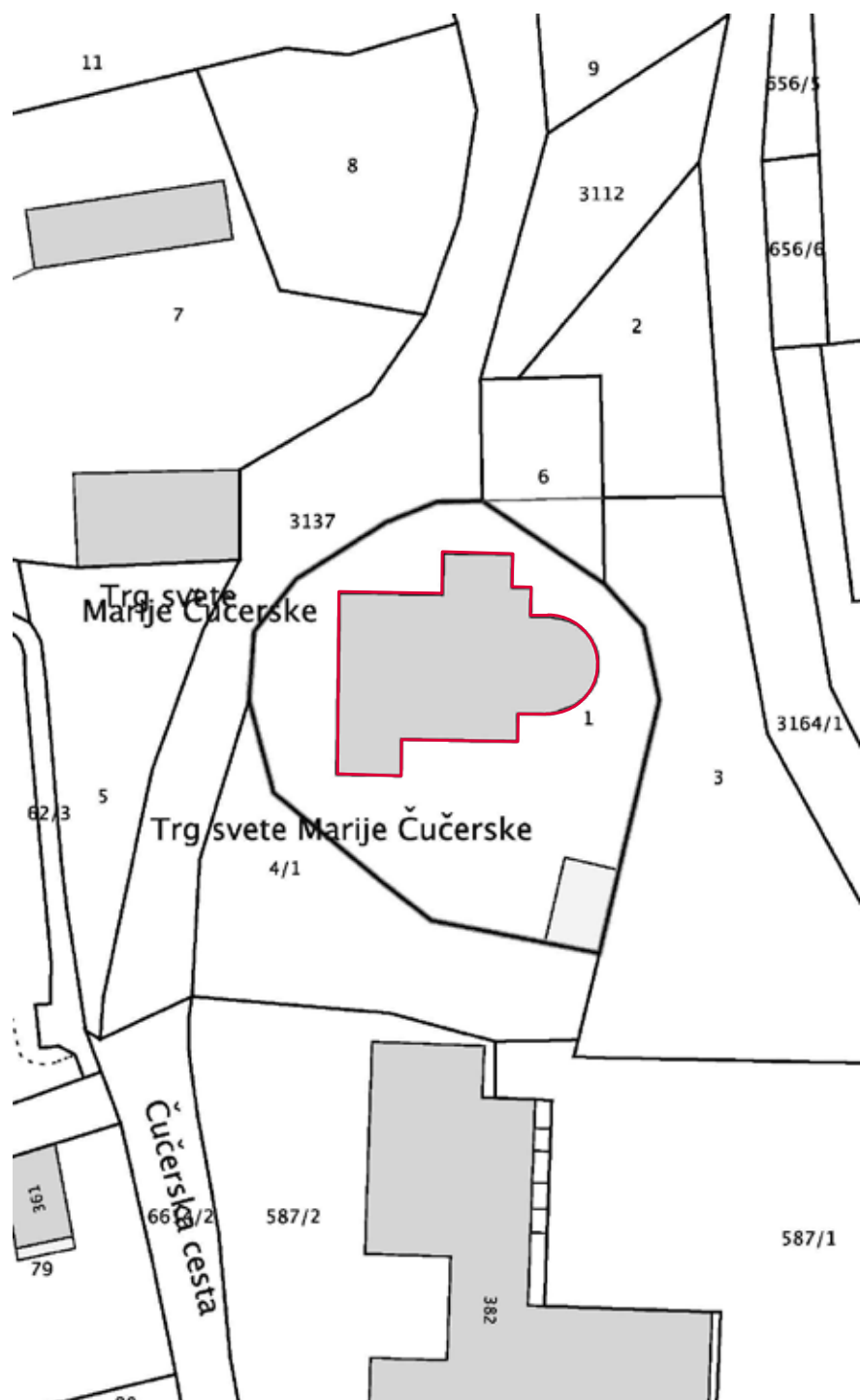
NARUČITELJ

FORETIĆ I SINOVI D.O.O.

ZAGREB, OŽUJAK 2023.

Sadržaj

Uvod	4	II.6. Kroviste	36	V. PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA ZA UREĐENJE I OBNOVU	59
Dosadašnja istraživanja	5	II.7. Materijal i tehnika gradnje	37	V.1. Unutrašnjost	61
I. POVIJESNA ANALIZA FORMIRANJA I OBLIKOVANJA PROSTORA	6	II.8. Građevinsko stanje	38	V.2. Vanjština	61
I.1. O Čučerju	7	III. GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE	40	V.3. Kroviste	62
I.2. Župna crkva Pohoda Blažene Djevice Marije u povijesnim izvorima	10	III.1. Gotičko, renesansno i ranobarokno razdoblje – stara crkva (1334. – 1725.)	41	V.4. Okolni prostor	62
II. ANALIZA ARHITEKTONSKIH OBILJEŽJA I ZATEČENOG STANJA	15	III.2. Barokno razdoblje – gradnja nove crkve 1725. – 1743. godine	42	V.5. Zaključci i smjernice za daljnje radove	62
II.1. Smještaj	16	III.3. Barokni klasicizam – zahvati na prijelazu 18. u 19. stoljeće	47	VI. IZVORI I LITERATURA	66
II.2. Organizacija unutarnjeg prostora	17	III.4. Obnove crkve nakon potresa 1880. i 1905./1906. godine	51	VI.1. Izvori	67
II.3. Unutarnja oprema	26	IV. VALORIZACIJA PROSTORNO-ARHITEKTONSKIH OBILJEŽJA	53	VI.2. Literatura	67
II.4. Pročelja	30			VI.3. Elaborati	67
II.5. Okolni prostor	36			Licencije	68

0 10 20 50 m

DANAŠNJI KATASTAR

KARTA IZ 1893.

SNIMKA IZ ZRAKA 2019.

Uvod

Prema narudžbi projektnog biroa Foretić i sinovi, Institut za povijest umjetnosti izradio je konzervatorski elaborat za obnovu župne crkve Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju, teško oštećene u potresima 2020. godine. Barokna crkva podignuta na mjestu srednjovjekovne crkve pojedinačno je zaštićeno kulturno dobro, upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod brojem Z-0722 (*Narodne novine* 63/3). Na predmetno kulturno dobro primjenjuju se odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Izradi konzervatorskog elaborata prethodilo je konzervatorsko-restauratorsko sondiranje koje su potkraj 2022. godine proveli MULTI – ART d.o.o. i ART RESTAURIRANJE d.o.o. iz Zagreba, te arhitektonsko snimanje postojećeg stanja koje je početkom 2023. godine obavio projektni biro Foretić i sinovi. Na temelju navedene dokumentacije, uvida u građevinsku strukturu i istraživanja u Nadbiskupskom arhivu Zagreba, kao i drugim institucijama koje posjeduju dokumentaciju o crkvi Pohoda Blažene Djevice Marije (Muzej grada Zagreba, Ministarstvo kulture i medija RH i dr.), analizirano je postojeće stanje te je prezentirana povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica za obnovu.

Župna crkva u Čučerju važno je marijansko hodočasničko središte. Smještena je sred ljevkastog trga u naselju, na poziciji nizinskog gradišta uz potok, a u pisanim se izvorima javlja od prvog popisa župa Zagrebačke biskupije 1334. godine. No ta prvotna, vjerojatno gotička zidana crkva, o čijem izgledu imamo podatke iz kanonskih vizitacija, nije sačuvana jer je na njezinu mjestu oko 1730. sagrađena barokna crkva. Zahvaljujući iznimnom patronu, zagrebačkom biskupu Jurju Branjugu, nova se crkva odlikovala iznimnim arhitektonskim obilježjima, kao i visokokvalitetnom unutarnjom opremom izrađenom u biskupovoj kiparskoj radionici. Riječ je bila o trobrodnoj nadsvođenoj bazilici s

kupolom, s lanternom nad svetištem. No od navedene pretenzionozne koncepcije, do danas su ostali samo fragmenti: trobrodna crkva nikad nije dobila bazilikalno osvjetljenje (ostali su samo zazidani prozori u potkrovlju), a visoka kupola s lanternom srušena je u potresima potkraj 1905. i početkom 1906. godine, kao i svodovi u lađama. U obnovi koja je uslijedila do 1908. godine, zidani svodovi i kupola zamijenjeni su drvenim svodovima, čime je znatno umanjena arhitektonska vrijednost i tipološka posebnost te crkve.

Međutim, struktura crkve i arhivska dokumentacija omogućuju da prijedlog konzervatorskih smjernica bude obuhvatniji od samo konstrukcijske sanacije i konzerviranja stanja iz posljednje faze gradnje početkom 20. stoljeća. Stoga ovdje elaborirano istraživanje uključuje prijedlog rekonstrukcije najvrjednijih poništenih oblikovnih elemenata crkve, ponajprije njezine visoke kupole, djelomično vidljive na fotografiji iz 1905. godine.

I na kraju valja napomenuti da je crkva, iako župna i hodočasnička, naravno zbog svoje sakralne i povijesne važnosti (spomen Čučerja već 1201. godine), bila predmetom istraživanja. Unatoč tome, međutim, njezina osebujna obilježja (bazilikalni presjek i kupola) nisu bili prepoznati u našoj stručnoj literaturi. Ujedno, ti se elementi javljaju u Čučerju relativno rano, napose kupola koja prethodi najpoznatijim baroknim crkvama s kupolama u kontinentalnoj Hrvatskoj – Sv. Mariji na Dolcu i Sv. Franji Ksaverskom na Ksaveru u Zagrebu. Stoga će istraživanje provedeno u sklopu ovog konzervatorskog elaborata utjecati i na revalorizaciju i drukčije tumačenje nekih drugih baroknih crkava širega područja.

KATARINA HORVAT-LEVAJ

Pogled na župnu crkvu
Pohoda Bl. Dj. Marije u Čučerju

Dosadašnja istraživanja

Dosadašnja istraživanja vezana uz Čučerje odnose se ponajprije na povijest naselja i župe te na opremanje župne crkve. Valja istaknuti tri publikacije u kojima je iznesena povijest cjelokupnog mjesta, ali i brojne informacije o povijesno-prostornom razvoju crkve te njezinu vrijednom baroknom inventaru. Prvu publikaciju iz 1908. godine – *Majka Božja Čučerska. Prilog hrvatskoj crkvenoj povjesnici* – sastavio je učitelj i pjesnik Nikola Pavić (Hortenzije), dok je drugu, najopsežniju, 1989. godine – *Župa Pohoda Blažene Djevice Marije*, priredio Josip Pinturić, dugogodišnji čučerski župnik, u suradnji s povjesničarkom umjetnosti Leljom Dobronić i književnikom Jurjem Lončarevićem. Godine 2001. u povodu 800. obljetnice prvog spomena Čučerja u pisanim izvorima, izdana je i treća publikacija s tekstovima povjesničarke umjetnosti Doris Baričević i povjesničara Andrije Lukinovića – *Župna crkva Pohoda Marijina u Čučerju. Kulturno-povijesni vodič povodom 800. obljetnice*. Sva tri rada služe kao vrlo dobar temelj za daljnja istraživanja povijesti Čučerja, župe i župne crkve.

Za potrebe izrade ovoga konzervatorskog elaborata, osim navedenih publikacija, detaljno su pregledane kanonske vizitacije i župna Spomenica. Uz arhivska istraživanja, prikupljena je i obrađena dodatna dokumentacija pohranjena u različitim institucijama. Također je obavljeno fotografsko snimanje. Arheološka sondiranja na području crkve nisu provedena, iako bi zasigurno rezultirala vrijednim novim spoznajama o najmanje istraženom, najstarijem srednjovjekovnom zdanju crkve.

U svrhu izrade elaborata obnove župne crkve Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju, prikupljena je temeljna arhivska, povijesna, arhitektonska i fotografska dokumentacija iz referentnih izvora, nadležnih zavoda i baštinskih ustanova:

- Ministarstvo kulture i medija RH (MK)
- Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb (GZZSKP)
- Fototeka Zavoda za zaštitu spomenika kulture (RZG)
- Muzej grada Zagreba (MGZ)
- Institut za povijest umjetnosti (IPU)
- Arhiva župne crkve (ARHIVA ŽC).

Popis postojeće dokumentacije

Ministarstvo kulture i medija RH (MK)

Središnja dokumentacija Uprave za zaštitu kulturne baštine (UZKB-SDKB)

Mikrofilmska zbirka: SDKB-29182, ing. Mladen Fučić, 1952.

Topografska zbirka: 57 dokumenata (korespondencija, popisi, deskripcije, fotografije); rukopis o župnoj crkvi „prema Kalafatić“, 75 str. Zemaljsko povjerenstvo za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika: spisi 1924./34; 1931./27

Arhiv (urudžbene knjige Konzervatorskog zavoda):

- Župni ured Čučerje; popravak glavnog oltara (račun i namira), 12. 1. 1943.
- Suić, Ivo, župnik; traži se posebno uvjerenje (rješenje 5. 2.; 10. 2.), 21. 1. 1943.
- Župni ured Čučerje, izvještaj o izradi skice oltara, 6. 5. 1943.
- Čučerje, Župni ured, 8. 7. 1943.
- Župni ured Čučerje, nacrt novog oltara, 28. 7. 1943.
- prof. Tihomil Stahuljak, putni izvještaj, 25. 8. 1943.
- Župni ured Čučerje, projekt preuređenja, traženje kredita, 27. 11. 1943.

Fototeka: 34 fotografije (Anđela Horvat, 1942.)

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zagreb (GZZSKP)

Fotografije: 1994., 2000., 2009., 2017., 2020., 2021. (Silvije Novak, J. Šćavničar Ivković)

Dosjei: 2001., 2011. (rješenja, dopisi, troškovnici, fotografije)

Fototeka Zavoda za zaštitu spomenika kulture (RZG)

Kartoteke s fotografskim ispisima: krušna peć (1 kom); oltari (4 kom); pročelja (3 kom); župni dvor i spomenik (1 kom); župni dvor (2 kom)

Muzej grada Zagreba (MGZ)

Fototeka

- MGZ-578821, Čučerje, župna crkva Pohoda Marijina, jaslice, oko 1935., fotograf Franjo Kuntić
- MGZ-578832, Čučerje, župna crkva Pohoda Marijina, Krist u jaslicama, oko 1935., fotograf Franjo Kuntić

- MGZ-578843, Čučerje, župna crkva Pohoda Marijina, Božji grob, oko 1935. god., fotograf Franjo Kuntić
- MGZ-fot-250604, Panorama Čučerja, nakladnik Svjetlotiskarski zavod Rudolf Mosinger, 1911., Zagreb
- MGZ-fot-25061, Pozdrav iz Čučerja / Kirche von Slanovac, župna crkva Pohoda Marijina u Čučerju, nakladnik Davorin Zajc, oko 1910., Sesvete

Institut za povijest umjetnosti (IPU)

Fototeka: 38 izvornih c/b negativa; 40 karoteka s pozitivima fotografijama (snimljeno 1960-ih)

Arhiva Đurđica Cvitanović: rukopis „Arhidjkonat katedrale, Remetski dekanat“ (prijepisi spisa iz Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu), 23 str.

Arhiva župne crkve (ARHIVA ŽC)

Razjedinjena dokumentacija o postupcima obnove (dopisi, troškovnici, skice, ozalid kopije)

1. Prigradnja južne kapele, 1951.
2. Južna kapela, detalji stolarskih i klesarskih radova
3. Ulaz u zvonik (crteži i dopis)
4. Južni portal, 1977.
5. Popis građe u vlasništvu crkve, 1973.
6. Južni portal, 1–50, 1972.
7. Dokumentacija uz obnove 1974., 1978., 1979.
8. Nacrt za izvlačne ljestve
9. Čučerje, skica pročelja zvonika, sjever, 1 : 100, 8. 2. 1974., ing. Mladen Fučić
10. Čučerje, vrata zvonika, 1 : 10, 9. 9. 1978., ing. Mladen Fučić
11. Čučerje, „Zanatsko građevno poduzeće Grič“, obnova 1974.
12. Čučerje, portal župne crkve, presjek (dvije verzije)
13. Čučerje, osnova južne kapele, detalji stolarskih i klesarskih radova, 1 : 10 (dvije verzije)

Spomenice župne crkve (i popratna građa)

- *Liber parochiae Cucerjensis*, granične godine 1829. i 1994., 318 str.
- *Spomenica RKT Župe Čučerje*, od 1991., 38 str.
- *Red procesije prigodom velikog Euharistijskog kongresa u Zagrebu*, 1930., 13 str.
- *Proslava svete jubilejske godine, program*, 1933., 4 str.
- *Prijepis ljetopisa Župe Čučerje*, 21 str.
- *Series parochorum Cucerjensium*, 1 str.

Iva VIDOVIĆ

POVIJESNA
ANALIZA
FORMIRANJA I
OBLIKOVANJA
PROSTORA

I.1. O Čučerju

Naselje Čučerje, smješteno na jugoistočnim padinama Medvednice, javlja se u povijesnim izvorima od početka 13. stoljeća, kao posjed Zagrebačke biskupije.¹ Prvi spomen u dokumentima vezan je uz zagrebačkog biskupa Dominika i ugarsko-hrvatskog kralja Emerika, koji je naložio pregled svih posjeda Zagrebačke biskupije. U Emerikovoj ispravi iz 1201. godine, koja donosi međe biskupskih posjeda, Čučerje se spominje odmah nakon Zagreba, kao *villa Zyseria*.² Iz opisanih međa može se identificirati »veliki brijeg prema zapadu« kao obronak Medvednice, toponim potoka Trstenik, koji se održao kao naziv sela, te »kameni brijeg«, po svemu sudeći današnje brdo Kamenjak. Sam pak naziv *villa* upućuje na to da je bila riječ o naselju, možda i trgovištu. Župna crkva u Čučerju, posvećena Blaženoj Djevici Mariji, u tom se dokumentu ne spominje, no javlja se u prvom popisu župa Zagrebačke biskupije 1334. godine.³

Tako staro naselje u posjedu Zagrebačke biskupije i rano formirana župa zadržavaju svoj status kroz povijest. Posjed biskupije egzistirao je do ukidanja feudalnih odnosa 1848. godine, u vrijeme bana Josipa Jelačića, dok sjedište župe u kontinuitetu traje sve do danas.⁴

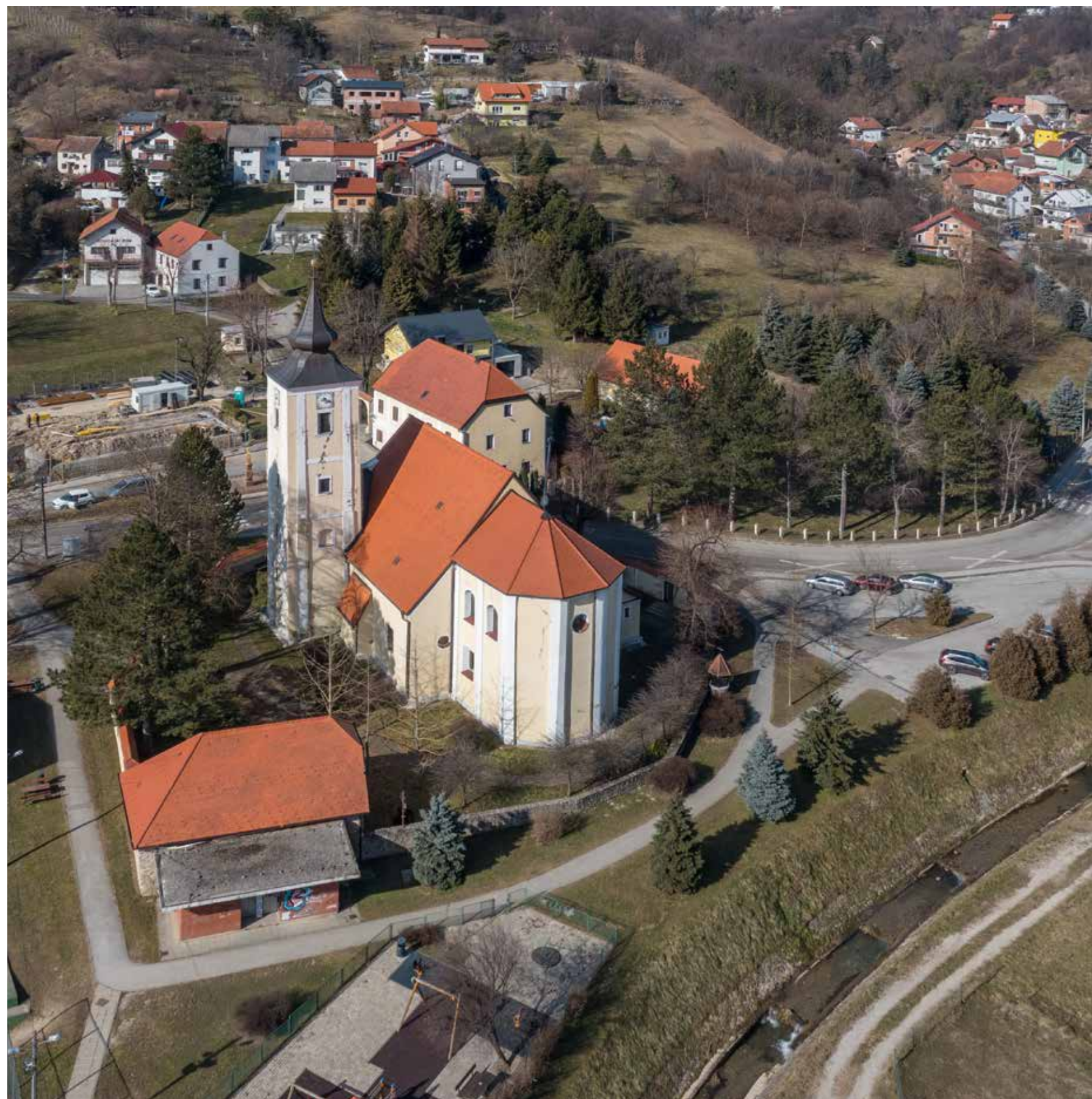
Pojava Čučerja u pisanim izvorima ranog 13. stoljeća, kao i spomen crkve u 14. stoljeću, koji govore da je riječ o srednjovjekovnim strukturama, čitaju se i danas u prostornoj organizaciji naselja i lokaciji crkve. Naime, iako Čučerje

1 LELJA DOBRONIĆ, *Stari »vijenac« sela oko Zagreba*, Zagreb, 2003.

2 LELJA DOBRONIĆ, Topografija zemljišnih posjeda zagrebačkih biskupa prema ispravi kralja Emerika iz god. 1201., u: *Rad JAZU*, 283 (1951.), 241–318.

3 JOSIP BUTURAC, Popis župa Zagrebačke biskupije iz 1334. i 1501. godine, u: *Starine*, 59 (1984.), 43–108. Više o crkvi u: HORTENZIJJE (NIKOLA PAVIĆ), *Majka Božja Čučerska. Prilog hrvatskoj crkvenoj povjesnici*, Zagreb, 1908.

4 Usporediti također: DORIS BARIČEVIĆ – ANDRIJA LUKINOVIĆ, *Župna crkva Pohoda Marijina u Čučerju. Kulturno-povijesni vodič povodom 800. obljetnice*, Glas koncila, Zagreb, 2001.

Župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije smještena između potoka, raskrižja putova i trga u središtu naselja

Pogled na Čučerje, u prvom planu župna crkva i župni dvor uz ljevakasti trg u produžetku glavne ceste

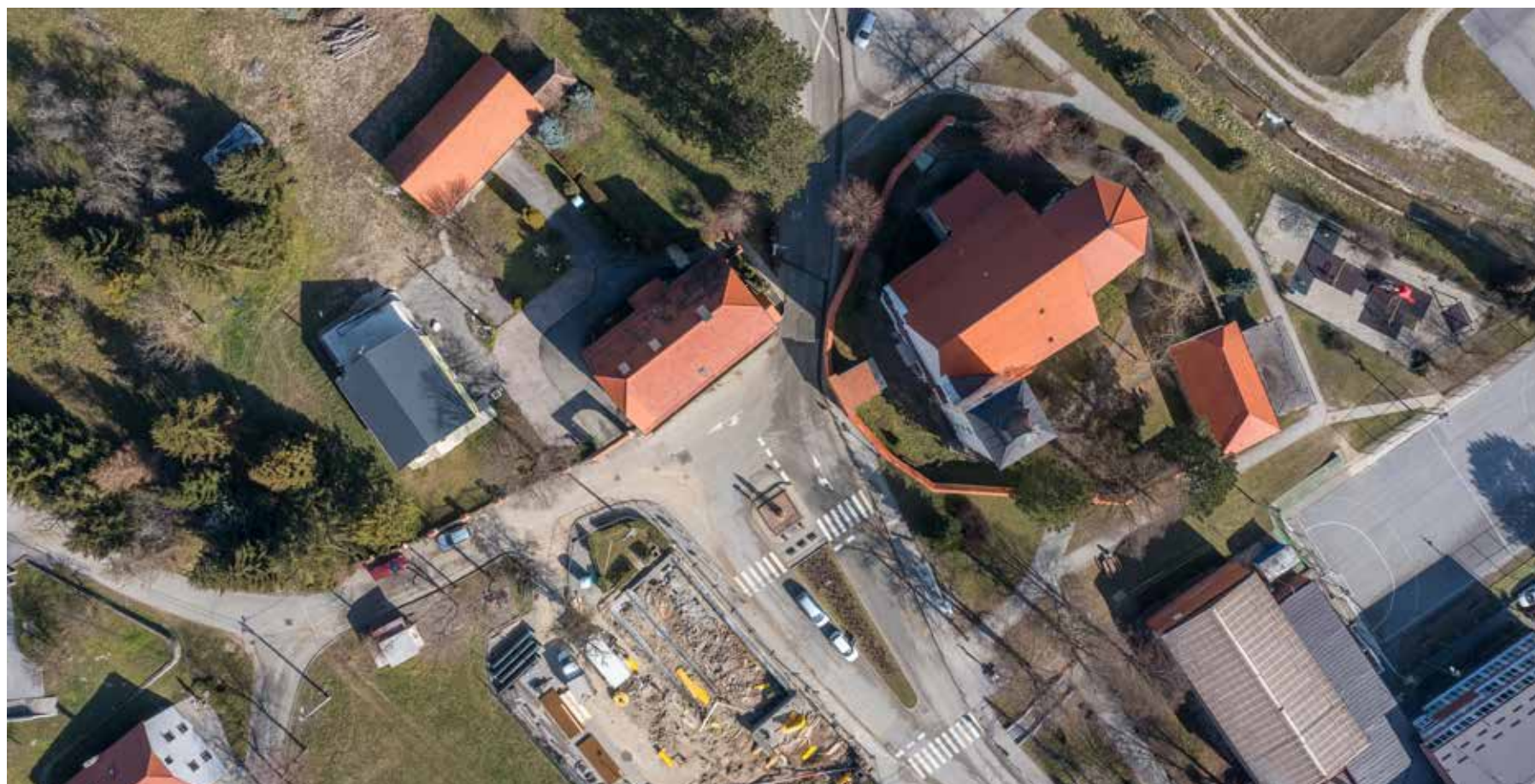
Pogled na ljevčkasti trg sa župnom crkvom i župnim dvorom

Ljevčkasti trg, ortogonalna snimka

karakterizira organska struktura vijugavih cesta i putova te raštrkane kuće, i u tako rasutom rasteru prepoznamo čvrstu jezgru naselja – glavnu pravocrtnu cestu koja dolazeći s juga na raskrižju putova završava, za srednjovjekovno razdoblje karakterističnim, ljevčkastim proširenjem – trgom. Uz ljevčkasti trg istočno, između glavne ceste i potoka, na nižoj koti terena smještena je župna crkva, dok povišeni plato sjeverno od trga u osi ceste, zaprema župni dvor.

Položaj crkve, osim legendom o ukazanju Majke Božje na jezeru,⁵ možemo tumačiti obrambenim razlozima – zaštitom gradišta s crkvom vodenim opkopima, odnosno ograncima obližnjega potoka. Unutar zasigurno palisadom zaštićenoga prostora, oko pravilno orijentirane crkve (svetištem prema istoku) prethodno se nalazilo i groblje.

Iz povijesnih izvora, ponajprije kanonskih vizitacija (počevši od one prve 1622. godine), saznaje se o nekadašnjem izgledu crkve koja je današnji trobrodni oblik dobila u radikalnoj obnovi 1728.–1735. godine. Glavnim ulaznim pročeljem s bočnim zvonikom crkva definira bočnu stranu trga, iako je u odnosu na njega, kako je već spomenuto, na nižoj razini terena. Druga glavna građevina ljevčkastog trga – župni dvor, u današnjem obliku sagrađena je 1820. godine, premda vizitacije i prije toga svjedoče o njegovu postojanju. Elegantnim klasicističkim pročeljem definira glavnu vizuru na trg s prilazne ceste. Ostale kuće naselja novijeg su datuma.

5 Isto, 7.

I.2. Župna crkva Pohoda Blažene Djevice Marije u povijesnim izvorima

Osnovni povijesni izvori o gradnji crkve i njezinu opremanju jesu kanonske vizitacije, vođene od 1622. godine,⁶ te župna spomenica iz 19. i 20. stoljeća.⁷ Iz prve vizitacije koju je 1622. godine obavio tada još kanonik, a ubrzo zagrebački biskup, Benedikt Vinković (1637.–1642.),⁸ doznajemo da je crkva imala tri kamena oltara, no sama grada crkve i njezin izgled se ne opisuju. U idućoj vizitaciji, 1630., navodi se da je crkva dobro pokrivena te da su joj svetište i okolno groblje ograđeni.⁹ Vizitacija iz 1642. godine, uz spomen triju oltara i krstionice, donosi podatak o drvenom zvoniku na groblju s dva zvona i drvenom tornjiću s jednim zvonom.¹⁰ Tek u vizitaciji iz 1650. navodi se da je crkva zidana, a spominje se i drveni trijem te stari drveni zvonik.¹¹ Krstionica s piscinom nalazila se u sredini crkve. Prvi opsežniji opis crkve donosi vizitacija 1669. godine.¹² Za zidanu crkvu vizitator kaže da nije proporcionalno građena jer je šira nego duža, a također zamjećuje da je crkva prenisko smještena, kao da je »potonula u zemlju«, tako

da se do nje spušta pet stuba. Svetište je bilo malo i nadsvođeno, dok je u brodu bio tabulat, a cijeli je prostor bio oslikan. Crkva je imala jedna vrata i pet prozora te drveni trijem i drveni zvonik, no na margini je 1672. upisano da je počela gradnja novoga zvonika. Od opreme, spominje se nova rezbarena propovjedaonica u sredini crkve, a opisuju se i spominjana tri oltara. Glavni oltar je u cijelosti bio oslikan i na njemu je bio isklesan, oslikan i pozlaćen kip Bl. Dj. Marije s malim Isusom u rukama te sv. Nikola biskup i Mihovil arkandeo, a na vrhu Bog Otac. Druga dva oltara bila su manja i starija, od kojih je kod jednoga u sredini slika Bl. Dj. Marije s malim Isusom u rukama. Na drugome su na palama naslikane sv. Katarina i sv. Barbara, a u sredini je oslikana Bl. Dj. Marija s djetetom Isusom, dok je s jedne strane naslikan sv. Ivan Krstitelj, a s druge strane sv. Bartolomej. U vizitaciji iz 1678. navodi se da je ispred ulaza sagrađen novi zidani zvonik (čija je gradnja bila započela šest godina prije toga), u kojem su bila tri zvona.¹³ Od dodatnih detalja spominje se rezbareni i oslikani tabulat, pod od cementa te kripta za župnike. Opisi triju oltara nešto su detaljniji nego u prethodnoj vizitaciji. Tako se za glavni oltar navodi da je posvećen Uznesenju Bl. Dj. Marije te da se na njemu nalazi Marijin kip. Oltar je imao krila na kojima je s prednje strane na jednom krilu bio naslikan sv. Toma apostol, a s druge sv. Ana, dok je na unutarnjem dijelu bila prikazana Kristova muka. Na strani evanđelja (sjeverno) bio je stari oltar Bl. Dj. Marije s oslikanim krilima, a na strani poslanice (južno) nalazio se dugački zidani oltar posvećen sv. Pavlu. Spominje se i rezbarena propovjedaonica. Potkraj 17. stoljeća slijedilo je nekoliko vizitacija u kojima se uglavnom navodi *status quo*, osim spomena sakristije sagrađene između 1683. i 1685. godine.¹⁴ U vizitaciji iz 1695. ponovno je crkva detaljnije opisana,¹⁵ uz napomenu da nije dovoljno velika za župljane, te da bi trebalo popraviti nadsvođeno svetište i tabulat u brodu, kao

i drveni rezbareni i oslikani kor iznad ulaza. Crkva je imala jedan ulaz i osam prozora, a u sakristiju se ulazilo iz svetišta. Prostrana sakristija bila je nadsvođena i popločena opekama, dok je u crkvi i dalje bio pod od cementa. Krov je bio od hrastovih dasaka, a svi su prozori, u crkvi i sakristiji, bili zaštićeni željeznim rešetkama. Od opisa inventara vrijedan je podatak da je propovjedaonica bila obojena u crno s pozlaćenim detaljima te slikama četvorice evanđelista, a imala je i rezbareni baldahin. Slijedilo je nekoliko vizitacija s kraja 17. i početka 18. stoljeća koje se pozivaju na temeljnu vizitaciju iz 1695. godine. Jedina novost bio je novi krov od hrastovih dasaka iznad svetišta te željezni pozlaćeni križ na pročelju (1696.).¹⁶

Početkom 18. stoljeća cijela je unutrašnjost iznova obijeljena i oslikana »na stari način kako je bilo prije«, kako ističe vizitator 1710. godine.¹⁷ Izgrađen je i oslikani kor te su stavljena nova vrata i prozor. Godine 1716. navodi se da krov prokišjava, ali da ga se zbog dugova nema od čega popraviti, a desetak godina poslije, u vizitaciji iz 1725. godine, crkva nije bila opisana.¹⁸

To više iznenađuje vizitacija iz 1736. godine, u kojoj vizitator Josip Čolnić navodi da je cijela crkva od temelja iznova zidana, osim pročelnog zvonika, koji je ostao od stare crkve, ali će (prema vizitatorovim riječima) biti zamijenjen novim.¹⁹ U svetištu je podignuta kupola, a crkva je dobila trobrodni oblik ili, prema vizitatorovim zapisima, »u tijelu crkve, prema sjeveru i jugu su lađe«. Lađe još nisu bile nadsvođene, ali su rastvorene trima ulazima na zapadnom pročelju. Tijelo crkve je bilo pod novim krovom, dok je kupola imala limeni pokrov. U kupoli je bio prikaz Presvetog Trojstva. Vizitator je opisao i glavni oltar Bl. Dj. Marije. Zaslужni za tu novu gradnju crkve bili su patron Juraj Branjug,

6 Nadbiskupski arhiv Zagreb (dalje: NAZ), *Kanonske vizitacije* (dalje: *Kan. viz.*), prot. I/1 – 67/XXIII d. Podatci iz vizitacija djelomično su objavljeni u: HORTENZIIJE (bilj. 3) i BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4). Za izradu ovog konzervatorskog elaborata pregledane su sve vizitacije, a dijelove vezane uz građevinsku povijest crkve preveo je Ladislav Dobrica.

7 Arhiva Župe Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju (dalje: ARHIVA AŽ), *Liber memorialis parochiae Chucherjensis inchoatus anno salutis reparate 1829. sub Ignatio Rochich, parcho Chucherjensi*. Podatci iz spomenice djelomično su objavljeni u: HORTENZIIJE (bilj. 3) i BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4). Za izradu ovog konzervatorskog elaborata pregledana je cijela spomenica, a dijelove vezane uz građevinsku povijest crkve preveo je Ladislav Dobrica.

8 NAZ, *Kan. viz.*, prot. I/1, 42.

9 Isto, prot. 3/III, 44.

10 Isto, prot. 3/III, 132v.

11 Isto, prot. 2/II, 61v.

12 Isto, prot. 45/I, 193v.

13 Isto, prot. 46/2, 173.

14 Isto, prot. 48/IV, 27.

15 Isto, prot. 51/7, 395.

16 Isto, prot. 51/VII, 922.

17 Isto, prot. 53/IX, 105.

18 Isto, prot. 53/IX, 338; 49/V, 519.

19 Isto, prot. 54/X, 87.

zagrebački biskup (1723.–1748.) i Petar Golubić, župnik u Čučerju (1724.–1773.).²⁰

Idući vizitator, Stanislav Pepelko, koji je crkvu posjetio 1743. godine,²¹ upustio se i u kvalitativne procjene, što nije čudno jer je primjerice isti vizitator vrlo znalački ocijenio najpoznatiju crkvu podignutu zaslugom biskupa Branjuga – župnu crkvu sv. Ladislava u Pokupskom, usporedivši inovativni četverolisni tip s crkvom sv. Sofije u Carigradu.²² U Čučerju Pepelko zaključuje da bi crkva, s obzirom na to da je srednji brod znatno viši od bočnih brodova, trebala imati bazilikalno osvjetljenje: »Tijelo crkve podijeljeno je na tri lađe, od kojih se srednja proteže jednakom veličinom i završava svetištem; ostale su manje i uže te završavaju u tijelu crkve; ove lađe su i niže, tako da kad ne bi postojala pogreška na krovu, srednja lađa bi mogla biti i viša i u svoje vrijeme će imati vlastite prozore; gornji prozori bočnih lađa ukrašavaju i osvjetljuju srednju lađu.«²³ U to su vrijeme i brodovi crkve već bili nadsvođeni. Posebnu pozornost Pepelko je posvetio opisu svetišta i kupole s lanternom: »Svod svetišta koji je podignut po talijanskom ukusu, uzvišeniji je od srednje lađe i također nadsvođen, koji ukusno kao stožasti završava u rotondi s otvorenim umbom, koji opet pridržava drugu malu kupolu, osvjetljenu s četiri prozora.«²⁴ Svetište je osvjetljeno sa sedam gornjih i tri donja prozora koji su veći, u brodovima na južnom zidu su dva veća prozora, dok su dva manja prozora na prednjoj strani osvjetljavala svaki po jednu bočnu lađu. Svi prozori nisu bili ostakljeni ni zaštićeni rešetkama, osim onih donjih u svetištu i na južnom bočnom zidu brodova. Uza zapadni zid iznad srednjeg ulaza bilo je podignuto drveno pjevalište na stupovima. Svetište je bilo popločeno četverokutnim kamenom. Za stari toranj, koji se nalazio do srednjih vrata,

vizitator kaže da treba biti na drugom mjestu, kako bi se sred ulaznog pročelja mogao otvoriti veliki prozor koji bi osvjetljavao kor i cijelu unutrašnjost. Sakristija, smještena »u sjevernoj lađi crkve«, bila je nadsvođena te rastvorena dvojim vratima i dvama prozorima.²⁵ U crkvi su i dalje bila tri oltara, od kojih je glavni iznova podignut zahvaljujući biskupu Branjugu. U sjevernoj lađi (»na strani evanđelja«) nalazio se oltar Majke Božje Žalosne, a u južnoj (»na strani poslanice«) oltar koji je prenesen iz starije crkve. Krovovi svetišta i brodova bili su pokriveni crveno obojenom šindrom (»hrastovim kockicama«), dok je kupola imala pokrov od kositrenog lima. Bila je ukrašena jabukom, zrakama, kipićem Bl. Dj. Marije i naposljetku dvostrukim pozlaćenim križem. Kripte u crkvi još nije bilo. Vizitator Pepelko bio je najkritičniji prema smještaju crkve, koja zbog niske kote terena (u odnosu na trg) izvana nalikuje, prema njegovim riječima, »više na vinski podrum nego na crkvu«. Objasnio je to ovako: »S pet stepenica spušta se u crkvu – to je zbog nakupine zemlje tijekom toliko godina zbog pokapanja toliko tijela na groblju i zbog nekvalitetne zemlje; zato je zapadni dio groblja viši za 2,5 orgije ili klaftera, dok istočni dio groblja prema potoku oduzima velebnost crkvi.«²⁶ Stoga je župniku bilo naloženo da izravna teren oko crkve (tj. da nasipanu zemlju sa zapadne strane prebaci na istočnu).

Nova trobrodna crkva s kupolom iznad svetišta iscrpno je opisana i u vizitaciji 1749. godine.²⁷ Crkva je iznutra bila u cijelosti obijeljena, dok je izvana dijelom bila bijela, a dijelom obojena u plavo. Od posljednje vizitacije, u sakristiji su ostakljena dva prozora, a »treći preostaje da bude ostakljen«. Zahvaljujući biskupu Branjugu, postavljena je nova propovjedaonica, klesana, obojena, u donjem dijelu ukrašena likovima četvorice evanđelista, a na baldahinu kipom preobraženoga Krista te kipovima Mojsija, Ilije, Petra, Jakova i Ivana. U crkvi je sada bilo pet oltara: »Glavni je u

svetištu, drugi je na strani evanđelja, to je stari oltar Majke Božje Žalosne, treći je na strani poslanice i to je oltar Trpećeg Krista, isto tako star oltar, četvrti je novi, kod stupova na sjevernoj strani, posvećen Svetim trima kraljevima, a peti je kod stupova na jugu, također novi i posvećen Kristu kojega bičuju.«²⁸

U vizitaciji iz 1757. godine napisano je da je crkva u stanju u kakvom je opisana u prethodnoj vizitaciji.²⁹ Vizitator jedino priželjkuje da se pročelje crkve »dovede do savršenstva«, podižući zid sve do krova te da se jedan prozor u svetištu te tri na pročelju ostakle i da se stavi novi krov na toranj. Od posljednje vizitacije iz 1750. godine, postavljena je nova piscina.

Vrlo opsežan opis crkve je iz 1799. godine, koji uglavnom potvrđuje već opisano stanje.³⁰ Vizitator navodi da je crkva u cijelosti zidana, a »tijelo joj je podijeljeno na tri lađe«. Srednja lađa se »proteže jednakom veličinom i završava svetištem«, a ostale dvije su manje i uže te »završavaju u tijelu crkve«. Svetište i preostalo tijelo crkve je nadsvođeno. Svod iznad svetišta je »uzvišeniji od onoga u srednjoj lađi i završava u rotondi te pruža potporu maloj kupoli« koja je osvjetljena malim prozorima. Samo svetište u gornjem dijelu ima sedam manjih, a u donjem dijelu tri veća prozora, zbog čega je dolično osvjetljeno. Pod svetišta i tijela crkve pokriven je rezanim četvrtastim kamenom. U lađi prema jugu su dva velika prozora kroz koje ulazi svjetlo za cijelo tijelo crkve. Zatim su dva manja prozora sprijeda koja osvjetljavaju »svaki svoju lađu«. Crkva ima troja vrata, po jedna za svaku lađu i sva su prema zapadu. Na ulazu se u crkvu spušta preko pet stuba. Propovjedaonica je na srednjem stupu u glavnoj lađi. Kor je »prostraniji i decentniji« i na njemu se može otvoriti prozor koji ga osvjetljava.³¹ Vizitator također navodi da bi »bilo zgodno da se može

20 Više o tome u: BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4), 9–10.

21 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 56/XII, 1035.

22 Više o tome u: ĐURĐICA CVITANOVIĆ, Župna crkva sv. Ladislava u Pokupskom, u: *Pokupsko 1991–1996*, Velika Gorica, 1996., 28–31.

23 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 56/XII, 1035.

24 Isto, prot. 56/XII, 1035.

25 Isto, prot. 56/XII, 1035. Formulacija djeluje malo nejasno, no vjerojatno je vizitator htio reći da je sakristija podignuta uz sjevernu lađu.

26 Isto, prot. 56/XII, 1035.

27 Isto, prot. 58/XIV, 190.

28 Isto, prot. 58/XIV, 190.

29 Isto, prot. 59/XV, 126.

30 Isto, prot. 63/XIX, 346.

31 Isto, prot. 63/XIX, 346. Ta formulacija upućuje na to da je izgrađeno novo, zidano pjevalište.

Panorama Čučerja, 1911., nakladnik Svjetlotiskarski zavod Rudolf Mosinger, Muzej grada Zagreba (MGZ-fot-25060)

podići toranj, koji je na prednjoj strani, prema jugu, u kojem su tri zvona, nevelika i nejednake težine». ³² Krov svetišta i tijela crkve pokriven je malim hrastovim daskama i na više ga mjesta treba popraviti, što je naloženo župniku. Krov kupole je u dobrom stanju. Crkva još nije bila posvećena i pod patronatom je zagrebačkog biskupa. Sakristija je na desnom boku svetišta, nadsvođena i pod dobrim ključem, srednje veličine. U sakristiji je ormar s liturgijskom opremom.

U osnovi slično stanje crkve opisano je u tri vizitacije iz 19. stoljeća – 1810., 1820. i 1841. godine. Uz razmjerno opširne opise, donesene su i dimenzije crkve. Ipak zamjetne su određene promjene, koje se ponajprije odnose na preinake pročelja i dovršavanje zvonika. U vizitaciji iz 1810. navodi se da umjesto prethodnih triju ulaza na zapadnom pročelju crkva ima jedna vrata, dok se u lađi umjesto starijih dvaju prozora spominje njih osam. ³³ Za zvonik te iste, 1810. godine vizitator kaže da se nalazi južno uz pročelje, dakle riječ je bila o novom zvoniku, te da je već više godina nedovršen, prokišjava, na njemu nema kupole ni

32 Isto, prot. 63/XIX, 346. Ta formulacija upućuje na to da je zvonik uz južni bok pročelja već bio izgrađen, ali da nije bio dovršen.

33 NAZ, Kan. viz., prot. 66/XXII, 68.

Župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije na razglednici, oko 1910., nakladnik Davorin Zajc, Muzej grada Zagreba (MGZ-fot-25061)

križa, a u njemu su bila četiri zvona. Spominju se i posude za svetu vodu, jedna kamena i jedna bakrena. Promjena u organizaciji ulaza potvrđena je i u vizitaciji iz 1820., u kojoj se spominju dvojna vrata: jedna glavna i druga manja iz sakristije. ³⁴ U lađi je bilo šest prozora, a na zidanom i nadsvođenom koru tri. Za svetište vizitator kaže da je sagrađeno po talijanskom ukusu, valjkastog oblika. Spominje se i zvonik bočno uz crkvu s četiri zvona. Ispod kora južno nalazila se krstionica s prikazom Spasitelja i Ivana Krstitelja, dok je na drvenoj propovjedaonici prikaz Krista na Gori te četvorice evanđelista. Iz vizitacije 1841., koja opisuje isto stanje nadsvođene crkve s pet oltara, propovjedaonicom i krstionicom, doznajemo da je posveta obavljena 28. rujna 1828. godine. ³⁵

Zahvati potkraj 18. stoljeća i u prvoj polovici 19. stoljeća, kad je preoblikovan pročelni dio crkve, opisani su i u župnoj spomenici koju je 1829. godine počeo voditi župnik Ignacije Ročić (župnik 1815.–1837.): *Liber memorialis parochiae Chucherjensis inchoatus anno salutis reparate 1829. sub Ignatio Rochich, parocho Chucherjensi* (Spome-

34 Isto, prot. 67/XXIII, 621.

35 Isto, prot. 67/XXIII, 69.

Unutrašnjost župne crkve Pohoda Bl. Dj. Marije – »Čudotvorna slika Marije Čučerske«, Muzej grada Zagreba

nica Župe Čučerje započeta godine 1829. ere obnovljenog spasa pod Ignacijem Ročićem, župnikom čučerskim). ³⁶

Uvodno župnik Ročić navodi da je crkva nekad bila gotička, ali da je za biskupa Branjuga oko 1728. godine u cijelosti izmijenjena. Za novi zvonik piše da je sagrađen 1780. godine u vrijeme župnika Ivana Jagatića, što odgovara podatku iz vizitacija. Spominje također da je Jagatić dao »proširiti crkvu u dužinu», ³⁷ nakon što je bio podignut toranj te da je poravnao crkvu i proširio kor. Uklonio je također više stuba zbog kojih je »ulaz u crkvu sličio ulasku u podrum«. No župnik Ročić kritizira novu poziciju tornja, jer je temeljen na zemlji koja je prije bila groblje, tako da su se »zbog slabog poznavanja arhitektonskih zakona« zidovi pomaknuli, pa su morali biti učvršćeni zategama. U nastavku Ročić spominje zasluge idućega župnika, Mihovila Ferkovića (župnik 1801.–1810.), koji je tornjić svetišta pokrio limom te je stavio nova »umjetnički izrađena vrata«. Sam župnik Ročić postavio je 1819. godine novu kupolu tornja »osrednjeg sjaja«,

36 Spomenica je pohranjena u arhivi Župe Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju (bilj. 7).

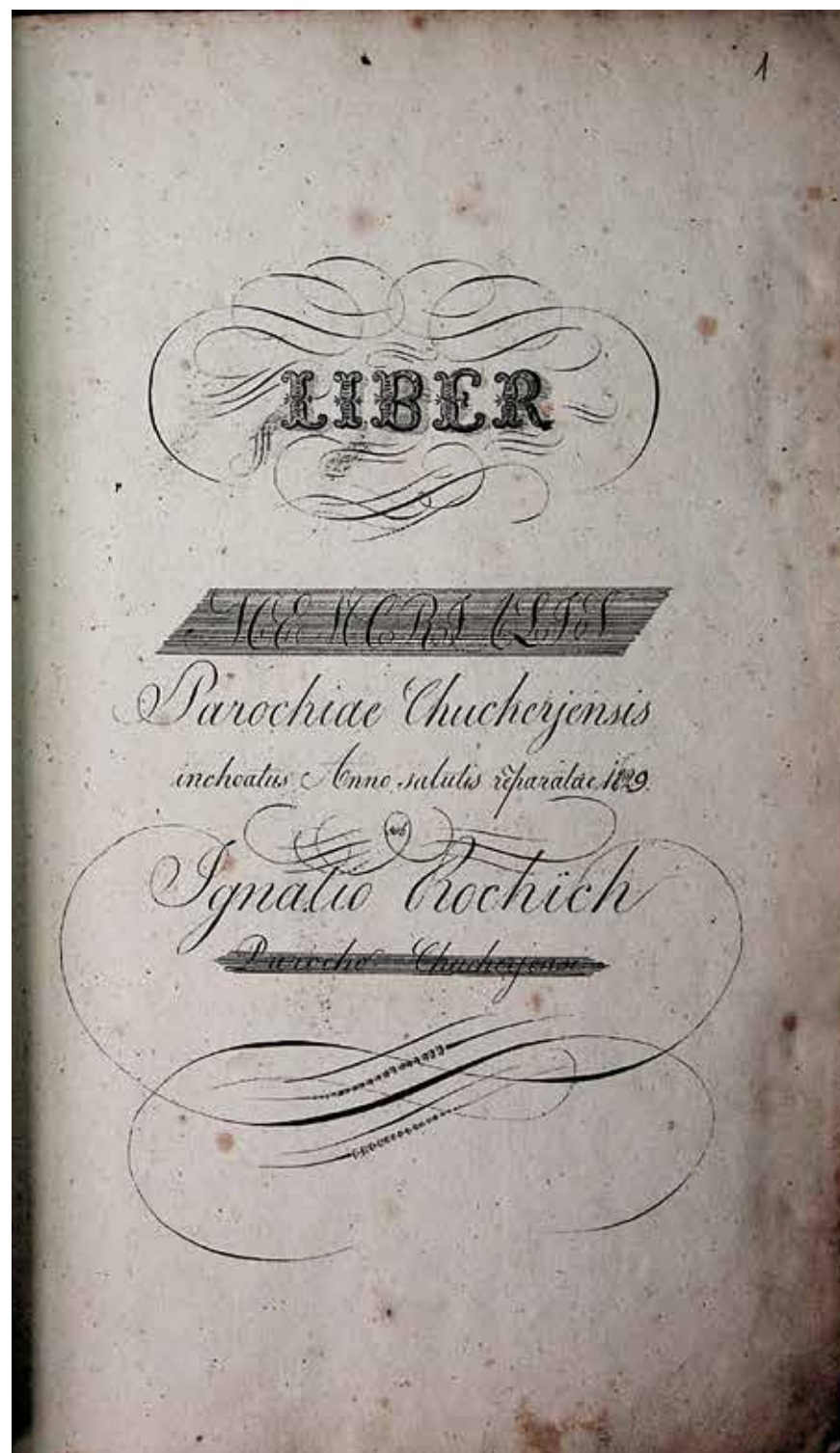
37 Ta formulacija mogla bi značiti da je crkva produžena na zapadnoj strani, premda to nije uvjerljivo jer su traveji u brodovima međusobno ujednačenog formata.

koja je nedostajala još od župnika Jagatića. Spominje i štete od potresa 1822. godine, koji je »bacio u veliki strah župnika i puk«, nakon kojega je crkva popravljena, posebno svodovi koji su bili oštećeni, te su ožbukani zidovi i obnovljena je vanjska ograda. Tako uređena crkva mogla je biti ponovno blagoslovljena 28. rujna 1828. godine, kako je to navedeno i u spomenutoj vizitaciji. Ročić opširno opisuje taj svečani događaj. Posvetu je obavio biskup Josip Žalec, a svečanosti je nazočilo mnogo crkvenih i državnih uglednika te brojni vjernici iz Čučerja, susjednih župa i iz Zagreba.

U spomenici su zabilježeni i ostali manji zahvati, koji se tijekom 19. stoljeća uglavnom svode na nabavu inventara. Župnik Jakob Pavić (župnik 1858.–1867.) nabavio je nove orgulje te je dao zvonik prekriti limom. Župnik Turković kupio je Božji grob iz Olomouca (1875.) i postavio je sat na tornju.³⁸

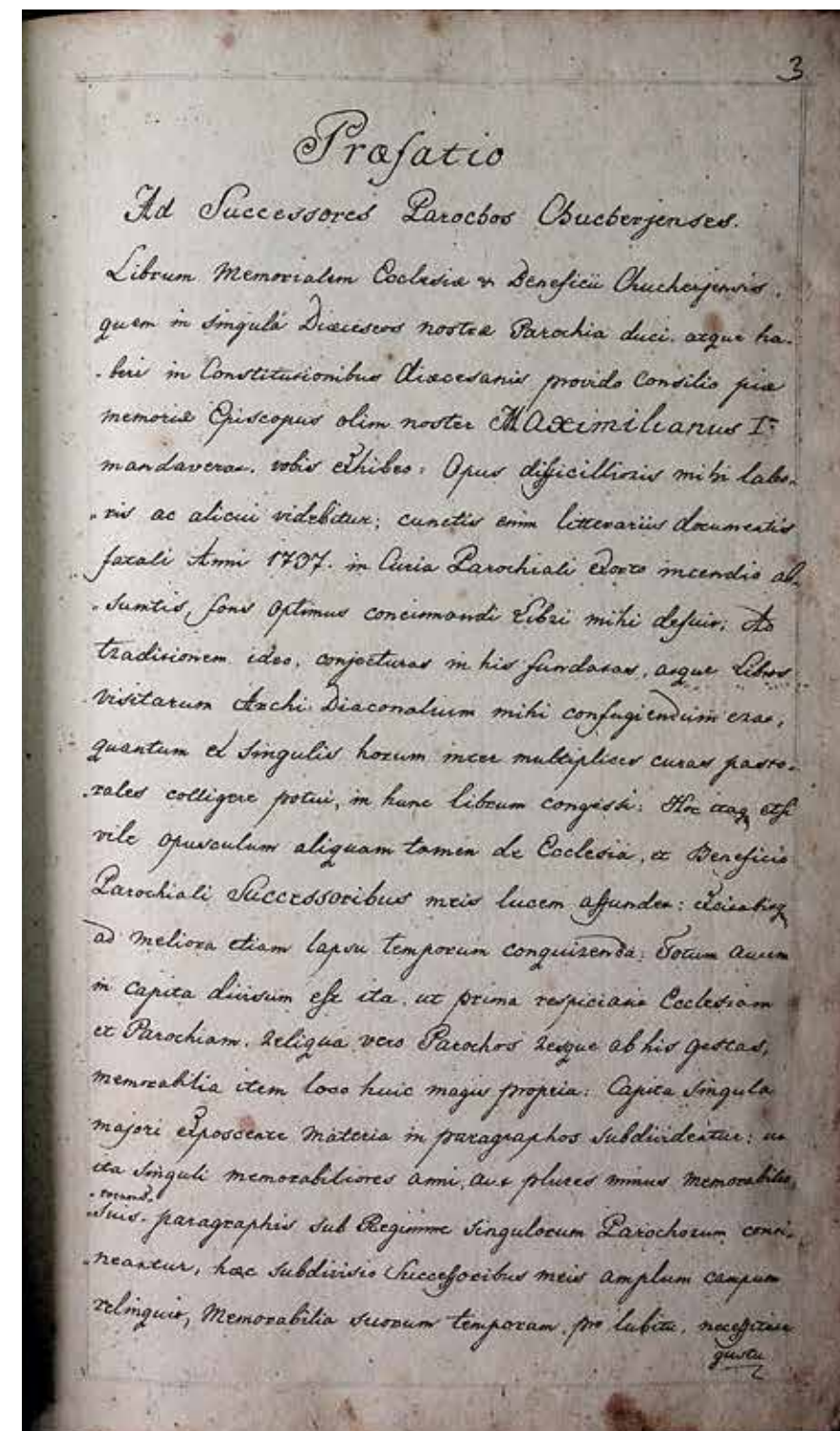
U spomenici su opisana i oštećenja u nekoliko potresa na prijelazu 19. u 20. stoljeće, u kojima je crkva postupno gubila svoju baroknu kupolu i svodove. Prvi od njih, 1880. godine, oštetio je crkvu u tolikoj mjeri da je morala biti zatvorena. Popucali su svi svodovi i zidovi te se srušio svod u sakristiji. Najviše je pukotina bilo na zvoniku sa zapadne i sjeverne strane te na sjevernoj strani crkve, a s pročelja crkve odlijepila se freska. Crkva je popravljena do iduće godine, a tijekom tih zahvata prigradena je i južna bočna kapela za Božji grob.³⁹

Još veću štetu nanijela su crkvi dva potresa potkraj 1905. i početkom 1906. godine. Prvi od njih, 17. prosinca, nakon kojega je slijedio niz manjih potresa, te novi jak potres 2. siječnja u tolikoj su mjeri oštetili crkvu da se obnavljala tri godine.⁴⁰ Tijekom te obnove uklonjeni su svodovi i kupola te su postavljeni današnji drveni svodovi. Zidovi crkve

Spomenica Župe Čučerje započeta godine 1829., Arhiva Župe Pohoda Bl. Dj. Marije u Čučerju

učvršćeni su željeznim traverzama. Uklonjen je i barokni glavni oltar koji je dao postaviti biskup Branjug, a na njegovo je mjesto postavljen novi kameni oltar, dar nadbiskupa Posilovića. Svečani blagoslov u veljači 1908. predvodio je zagrebački kanonik Hugo Matković.

O oštećenjima crkve u potresima početkom 20. stoljeća govori i tadašnja periodika. Autor članka u časopisu *Obzor* od 20. prosinca 1905.⁴¹ spominje izvještaj župnika

38 ARHIVA AŽ, *Spomenica*.

39 Isto. O štetama od potresa 1880. vidjeti i: JOSIP TORBAR, *Izvešće o zagrebačkom potresu 9. studenog 1880.*, elektroničko izdanje izvornika objavljenog 1882. godine, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, 2019., 45.

40 ARHIVA AŽ, *Spomenica*.

41 *Obzor*, br. 292, 20. prosinca 1905.

Matoševića o štetama od potresa, no o stanju crkve došao se uvjeriti na licu mjesta, ustanovivši da je pročelje velikim dijelom srušeno, a bila je uništena i freska s prikazom Bl. Dj. Marije. Popucao je i toranj koji je odolio potresu 1880. godine. Otpao je vijenac ispod krova, a kapelica Kristova groba odvojila se od crkve. Još je gora situacija bila u unutrašnjosti. Prvi svod iznad glavnog ulaza i dva luka iznad orgulja su pukla, tako da se nije moglo doći na kor. Preko cijelih svodova protezale su se pukotine, a kupola nad glavnim oltarom bila je »formal-

na ruševina«. U članku u istom časopisu tri dana poslije⁴² objavljena je fotografija oštećenog pročelja crkve. O crkvi je pisano i nakon dovršetka njezine obnove 1908. godine. U članku od 9. veljače Hortenzije (župnik Nikola Pavić)⁴³ piše da je crkva obnovljena te da je stari kip Immaculate vraćen na oltar, a opisana je i svečanost posvete kojoj je nazočio kanonik M. Matković: »Plemeniti je narod u tom času slavio slavlje, jer je opet dobio svoj hram dostojan njegove majčice, Majke Božje čučerjanske i svoje jedino utočište u biedi i nevolji.« Za samu crkvu Pavić kaže da

se »s ovim popravkom i obnovljenjem sačuvao opet jedan starinski prekrasni biser u našem hrvatskom graditeljstvu«. Istaknuto je da su zidovi povezani »jakim željeznim vezama«, dok je unutrašnjost nešto promijenjena. Spominje se novi kameni glavni oltar koji su zahvaljujući donaciji biskupa Posilovića izradili zagrebački kipari Alojz Hofer i Pitzker, a istaknut je i donator postamenta za stari kip Majke Božje, župnik Matošević.⁴⁴ Završetak obnove proslavljen je blagoslovom crkve 9. veljače 1908. godine.

KATARINA HORVAT-LEVAJ

42 *Obzor*, br. 295, 23. prosinca 1905.

43 *Prilog Hrvatstvu*, 9. veljače 1908., Isto; 7. ožujka 1908., br. 56.

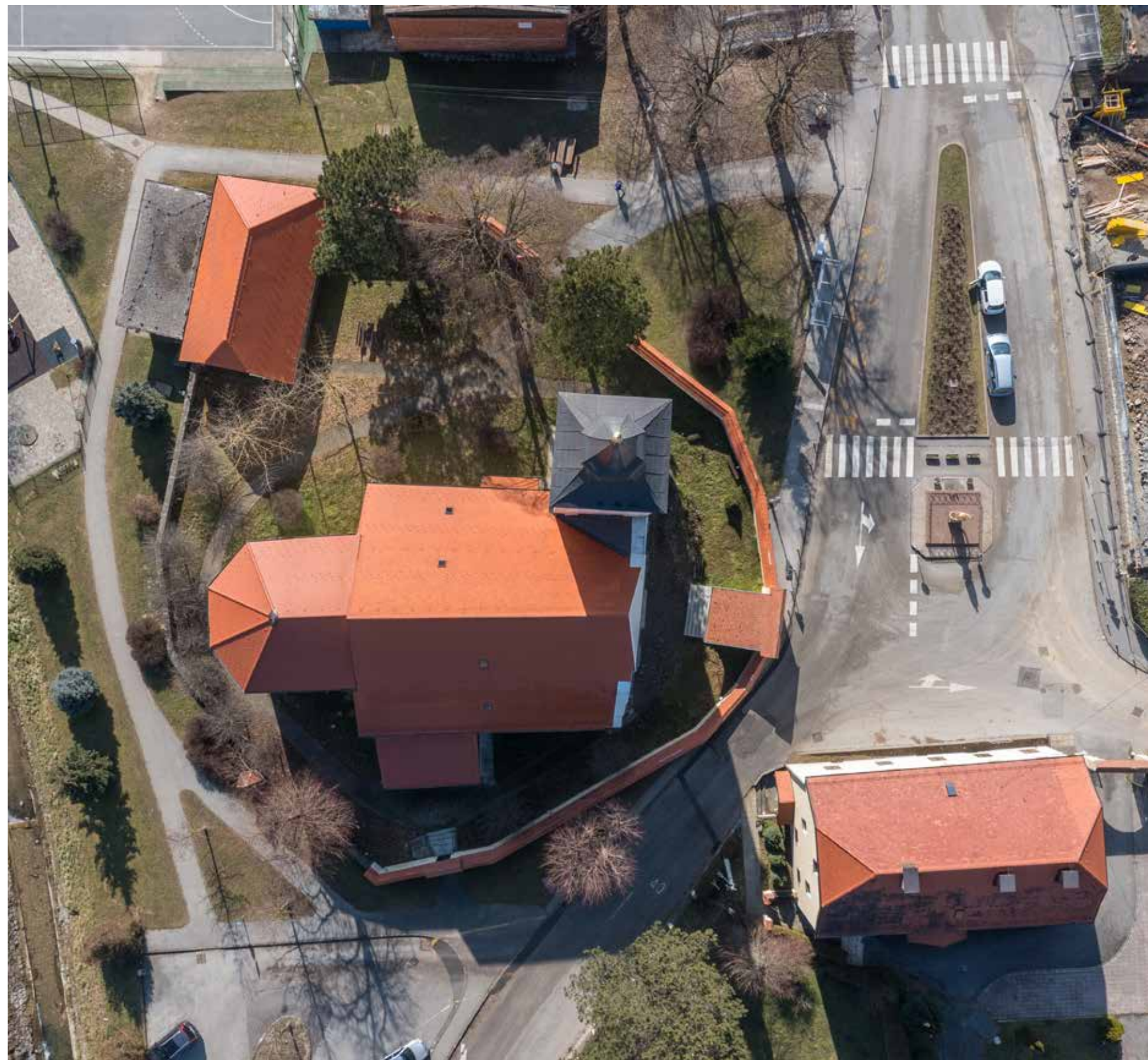
44 Isto.

II.1. Smještaj

Naselje Čučerje smješteno je nedaleko od Zagreba na jugoistočnim obroncima Medvednice. Formirano je uz vijugavu prometnicu koja u smjeru sjever – jug povezuje Dubravu s ruralnim naseljima Zagrebačkog prigorja. Kao što je spomenuto, u pisanim izvorima Čučerje se prvi put spominje na samom početku 13. stoljeća kao posjed zagrebačkog biskupa,⁴⁵ dok se najstarija potvrda o postojanju crkve može pronaći u popisu župa Zagrebačke biskupije iz 1334. godine, gdje se župna crkva navodi pod titularom *Beata Virgines de Chucherya*.⁴⁶

Današnja crkva, podignuta na mjestu starije srednjovjekovne župne crkve, pravilno je orijentirana u smjeru istok – zapad te s glavnim pročeljem usmjerena prema središnjem trgu naselja izduženoga trapezoidnog tlocrtnog oblika koji je nastao ljevkastim proširenjem spomenute povijesne prometnice. Cijeli sjeverni rub trga zatvara zgrada župnog dvora (1820.), ispred koje se prometnica grana u dva kraka, istočni i zapadni. Preko puta crkve, uza zapadni rub trga, sve do razornih potresa iz 2020. godine nalazile su se prizemnica i dvokatnica javne namjene sagrađene tijekom 20. stoljeća. U središtu trga na visokom postamentu postavljen je kip svete Marije Čučerske.

Župna crkva nalazi se na padini između trga na zapadu i doline s potokom Čučerje na istoku. Okružena je cinktorom poligonalne forme, rastvorenim trima ulazima. Visinska razlika između trga i crkve premoštena je stubama glavnog, zapadnog ulaza u cinktor. Do sredine 19. stoljeća uz crkvu se nalazilo groblje, a tijekom 18. stoljeća i dvije zidane kapele: na južnom dijelu kapela Sv. Duha, a na zapadnom kapela Svetoga Križa.⁴⁷ Danas se unutar cijeloga cinktora nalazi samo jedna zidana pomoćna građevina,

Župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije, ortogonalna snimka

na, pravokutnoga tlocrta, sagrađena na jugoistočnom rubu dvorišta. Crkva čini važno prostorno žarište naselja te, ia-

ko je na padini okruženoj brežuljcima, dominira vizurom okolnoga ruralnog prostora.

45 DOBRONIĆ (bilj. 2), 251.

46 BUTURAC (bilj. 3), 66.

47 Vidjeti: KSENIJA ŠKARIĆ, Čudotvorno raspelo u Čučerju, u: *Portal*, 13 (2022.), 44, 45.

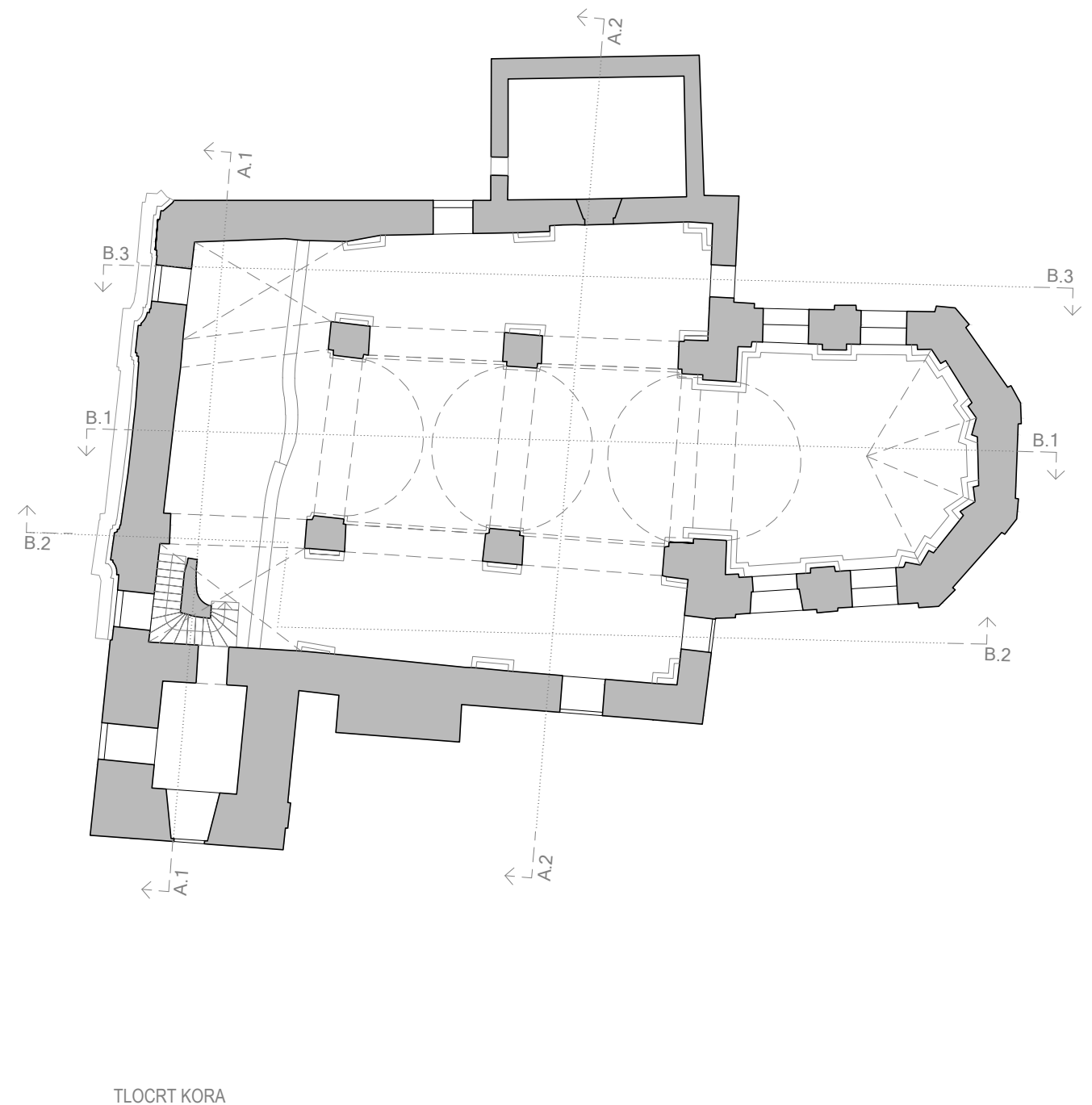
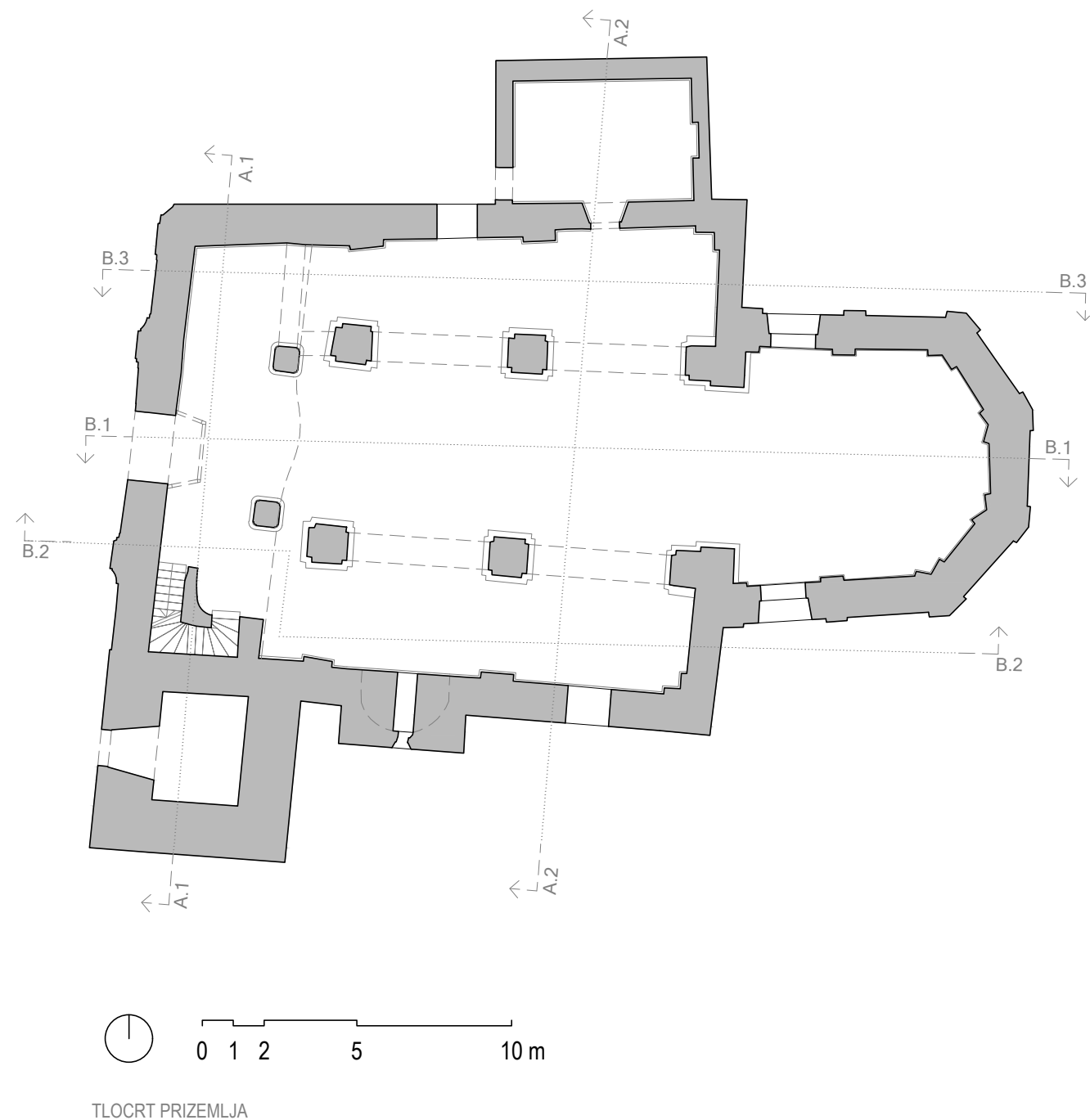
II.2. Organizacija unutarnjeg prostora

Crkva Pohoda Bl. Dj. Marije trobrodna je građevina zaključena poligonalnim svetištem. Uz istočni rub sjevernoga bočnog broda izgrađena je sakristija pravokutnog tlocrta, dok je uz glavno pročelje na jugu prislonjen kvadratični zvonik. Iza zvonika, s malim prostornim odmakom prema istoku, nalazi se plitka kapela. Bočne brodove od središnjeg odjeljuju po tri masivna stupca postavljena na jednakim razmacima. Duž zapadnog pročelja nalazi se zidano pjevalište poduprto dvama manjim stupcima. Ulaz u crkvu organiziran je kroz portal postavljen na glavnom, zapadnom pročelju. Prostoru crkve moguće je pristupiti i kroz bočni ulaz na zapadnom zidu sakristije, probijen uz sam spoj s bočnim brodom. Zid sjevernog broda i južni zid svetišta na zapadu ne spajaju se sa susjednim zidnim ploham pod pravim kutom, nego su odmaknuti prema jugu, što uzrokuje blage tlocrtne nepravilnosti. Stoga se zapadni portal ne nalazi u središnjoj uzdužnoj osi građevine, nego je također izmaknut prema jugu.

Poligonalno zaključeno svetište nešto je šire od središnjeg broda, s kojim je povezano polukružnim trijumfalnim lukom. Zidna ploha svetišta razdijeljena je pilastrima na sedam jednakih polja. Pilastri, oblikovani bez baza s jednostavnim profiliranim kapitelima, sežu do dvije trećine visine zida te nose trodijelno gređe sastavljeno od arhitrava, friza i vijenca. U kutovima su udvostručeni, na središnjim ravnim dijelovima svetišta jednostruki te se na spoju sa zidom broda nastavljaju na pilastre trijumfalnog luka jednakog oblikovanja. U osi pilastara, u gornjoj su zoni smještene plitke lezene na koje se nastavljaju svodne plohe. Svetište je rastvoreno sa šest prozorskih otvora, simetrično raspoređenih i grupiranih na zapadu. Na prvom polju od broda u donjoj zoni nalazi se po jedan pravokutni otvor, dok je zid gornje zone rastvoren po dvama segmentno zaključenim otvori-

Pogled prema svetištu

Župna crkva, tlocrti

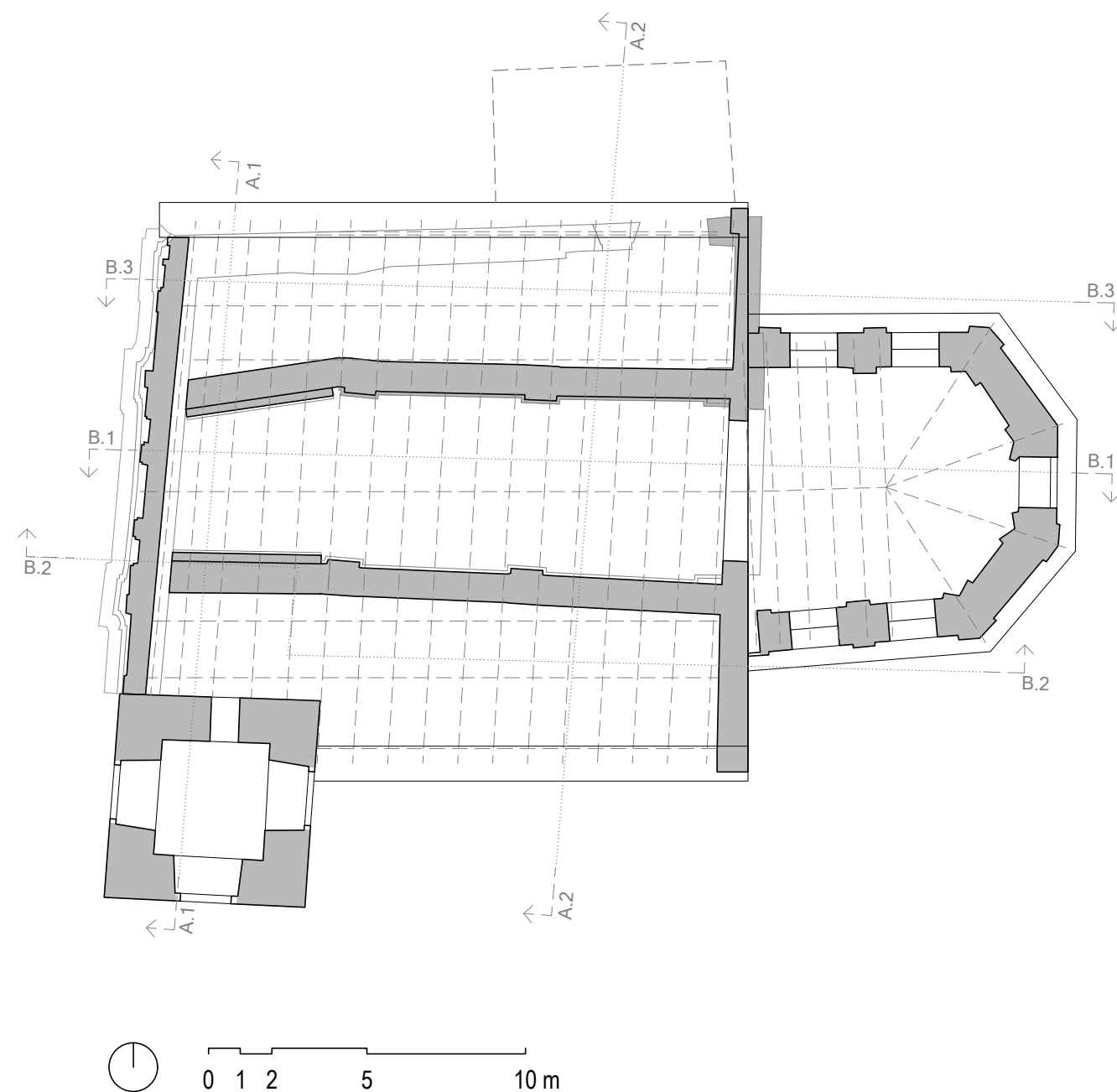
ma u prvom i drugom polju od broda. Broj otvora svetišta varirao je u graditeljskim fazama crkve pa je u 18. stoljeću bilo rastvoreno s čak sedam gornjih i tri donja prozora, dok se nad cijelim prostorom protezala kupola s lanternom.⁴⁸ Danas su u donjoj zoni dva prozora, a u gornjoj četiri, no

od ostalih su zazidanih prozora vidljive reške. Svetište je početkom 20. stoljeća nadstvođeno drvenim bačvastim svodom sa susvodnicama nad poligonalnim zaključkom, koji je zamijenio izvornu kupolu.

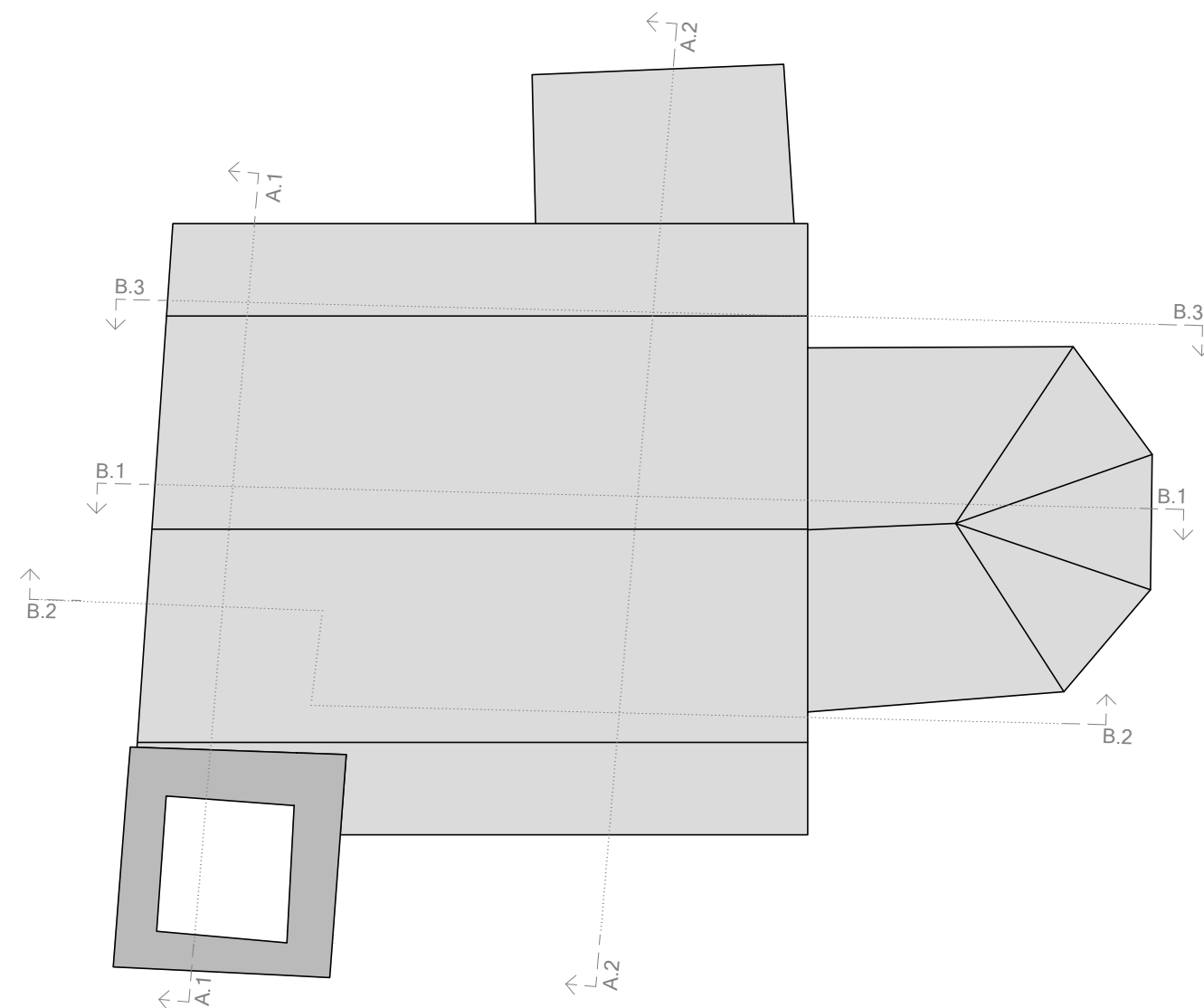
Glavni brod je niži od svetišta, ali je viši i širi od bočnih brodova. Brodovi su međusobno povezani širokim polukružnim lukovima na tri masivna stupca, od kojih se naj-

istočniji prislanja na zid svetišta. Cjelokupna unutrašnjost brodova raščlanjena je pilastrima vrlo sličnog oblikovanja kao u svetištu. Pilastri različitih visina oblažu sve slobodne plohe stupaca te raščlanjuju vanjske zidove brodova na tri polja. Kao i u svetištu, kapiteli glavnog broda nose trodijelno gređe, dok se na kapitele u brodovima nastavlja svod. Osvjetljenje glavnog broda dolazi kroz veliki, polukružno

48 NAZ, Kan. viz., prot. 56/XII, 1035.

TLOCRT KROVIŠTA

TLOCRT ZVONIKA I KROVA

Župna crkva, tlocrti

zaključen otvor zapadnog pročelja, a sudeći prema zazidanim lučnim prozorima u potkrovlju, brod je trebao imati i bazilikalno osvjetljenje. Bočni su brodovi rastvoreni otvorima različitih formata. Pravokutni otvori velikih dimenzija nalaze se na središnjem polju sjevernog broda te na

istočnom polju južnog broda, dok su okulusi iz barokne faze smješteni visoko na istočne zidove bočnih brodova. Prostor južne kapele osvjetljen je okulusom. Sva tri broda nadsvođena su početkom 20. stoljeća drvenim bačvastim svodovima raščlanjenima pojasnicama, koji su zamijeni-

li izvorne zidane svodove. U produžetku bočnih brodova, iznad pjevališta drveni su svodovi križni. Uz cijelu dužinu zapadnog pročelnog zida oblikovano je zidano pjevalište blago konveksnog parapeta prema unutrašnjosti crkve, poduprto dvama stupcima ukrašenima

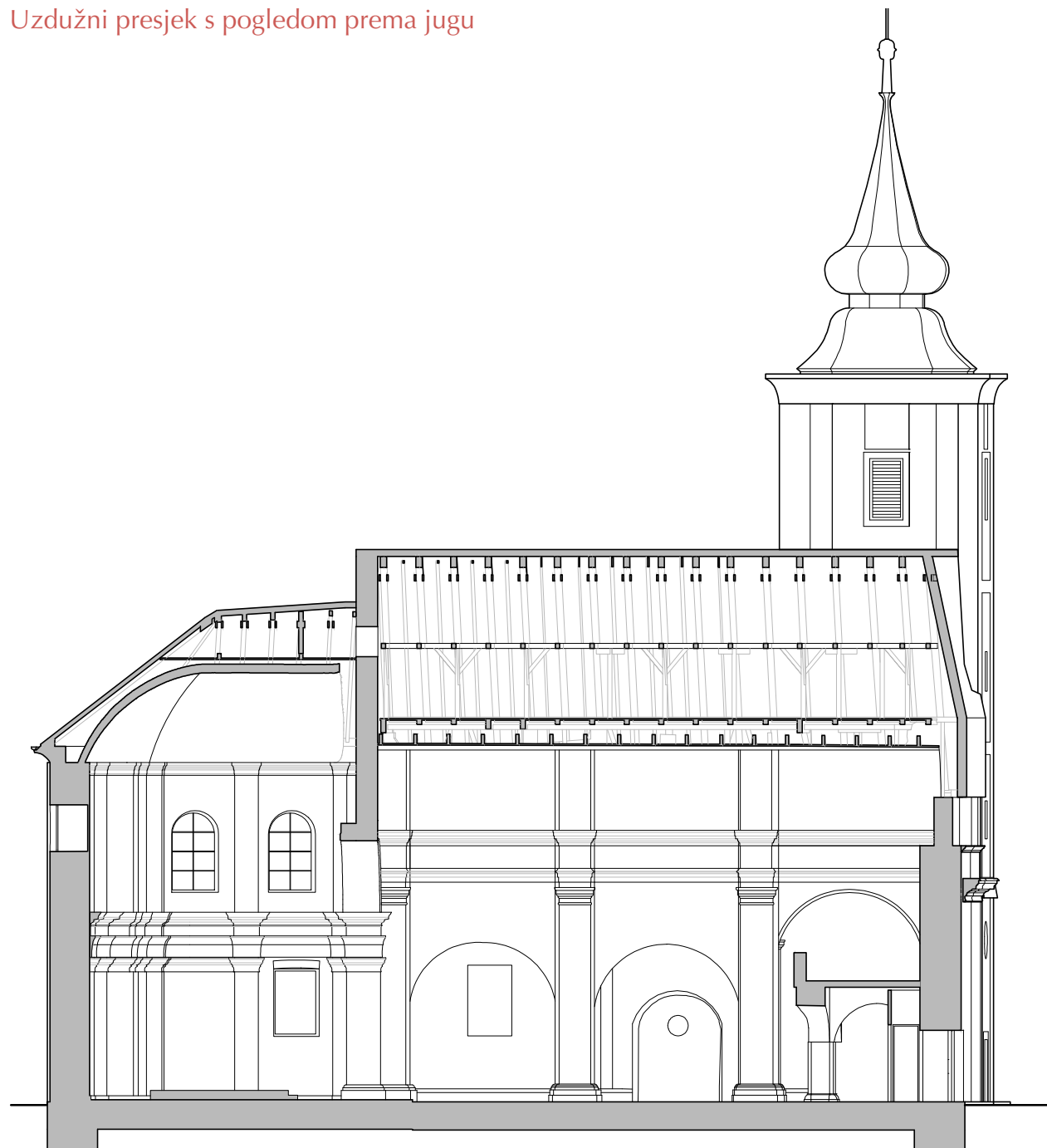
Župna crkva, poprečni presjeci s
pogledom prema zapadu

ukladama koji nose češke svodove (tri traveja). Pjevalište je izgrađeno potkraj 18. stoljeća na mjestu starijega drvenog pjevališta i zidanog zvonika koji se iz centralne pročelne pozicije premješta uz južni rub pročelja. Prostor ispod pjevališta otvoren je prema brodovima polukružnim

lukovima: širim lukom u glavnom brodu i užim u bočnim brodovima. Stupci imaju nisku bazu i jednostavne profilirane kapitele u visini nadvratnika zapadnog portala crkve. Pjevalište je dekorirano rokoko štukaturama: motivom svitaka na konzolama svodova, glavama kerubina i školjkama

u kutovima svodova te motivima lambrekna na parapetu, između kojih se na centralnoj poziciji nalazi okvir u štuku s oslikanom rešetkom s notnim papirom i lirom. Uz istočnu stranu sjevernoga bočnog broda smještena je pravokutna sakristija izgrađena istodobno s baroknom crkvom.

Uzdužni presjek s pogledom prema jugu

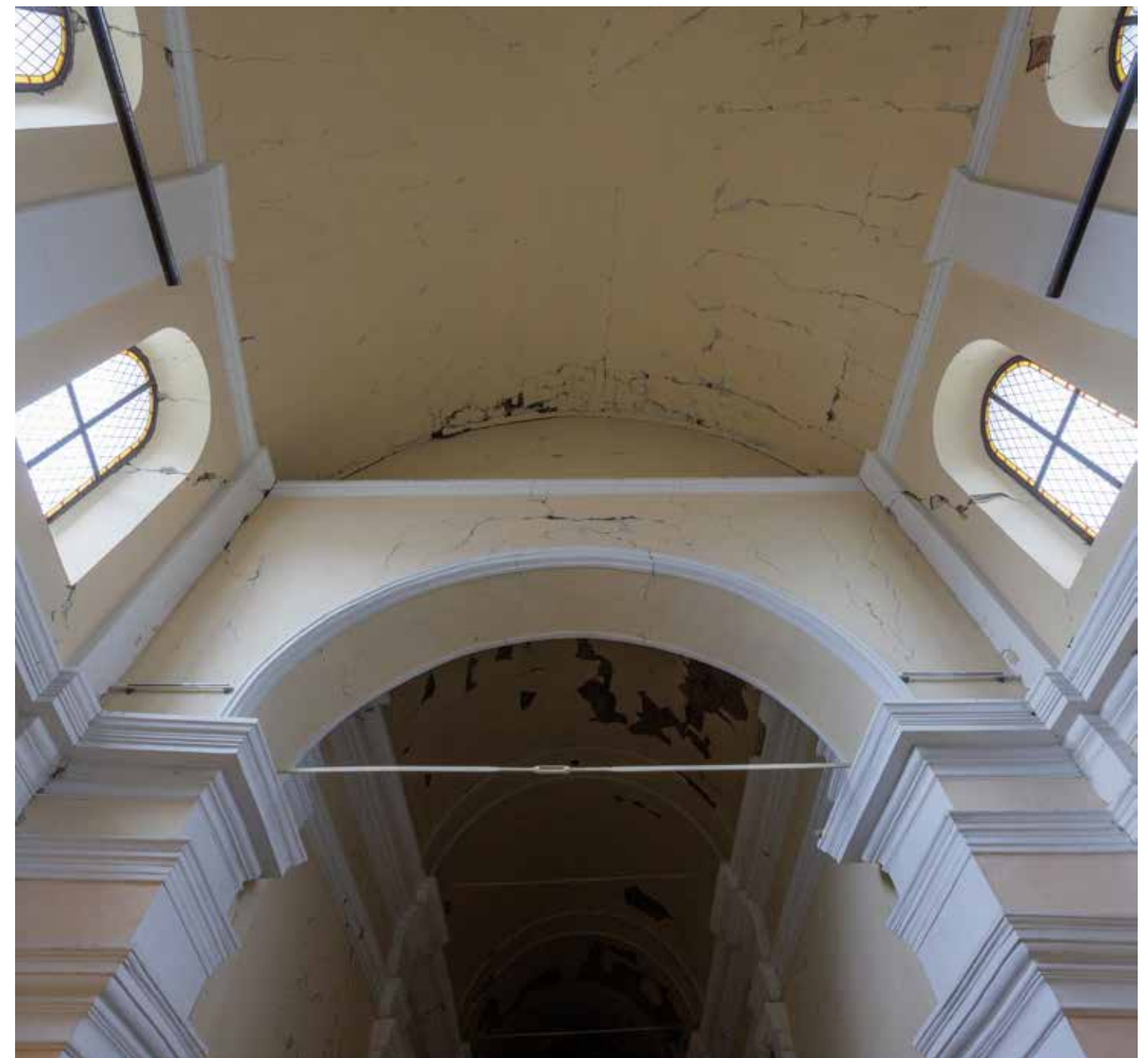

0 1 2 5 10 m

PRESJEK B1

Izorno je bila nadsvođena,⁴⁹ a danas je ravnog stropa izvedenog u obnovi nakon velikoga zagrebačkog potresa iz 1880.

49 Isto, prot. 56/XII, 1035.

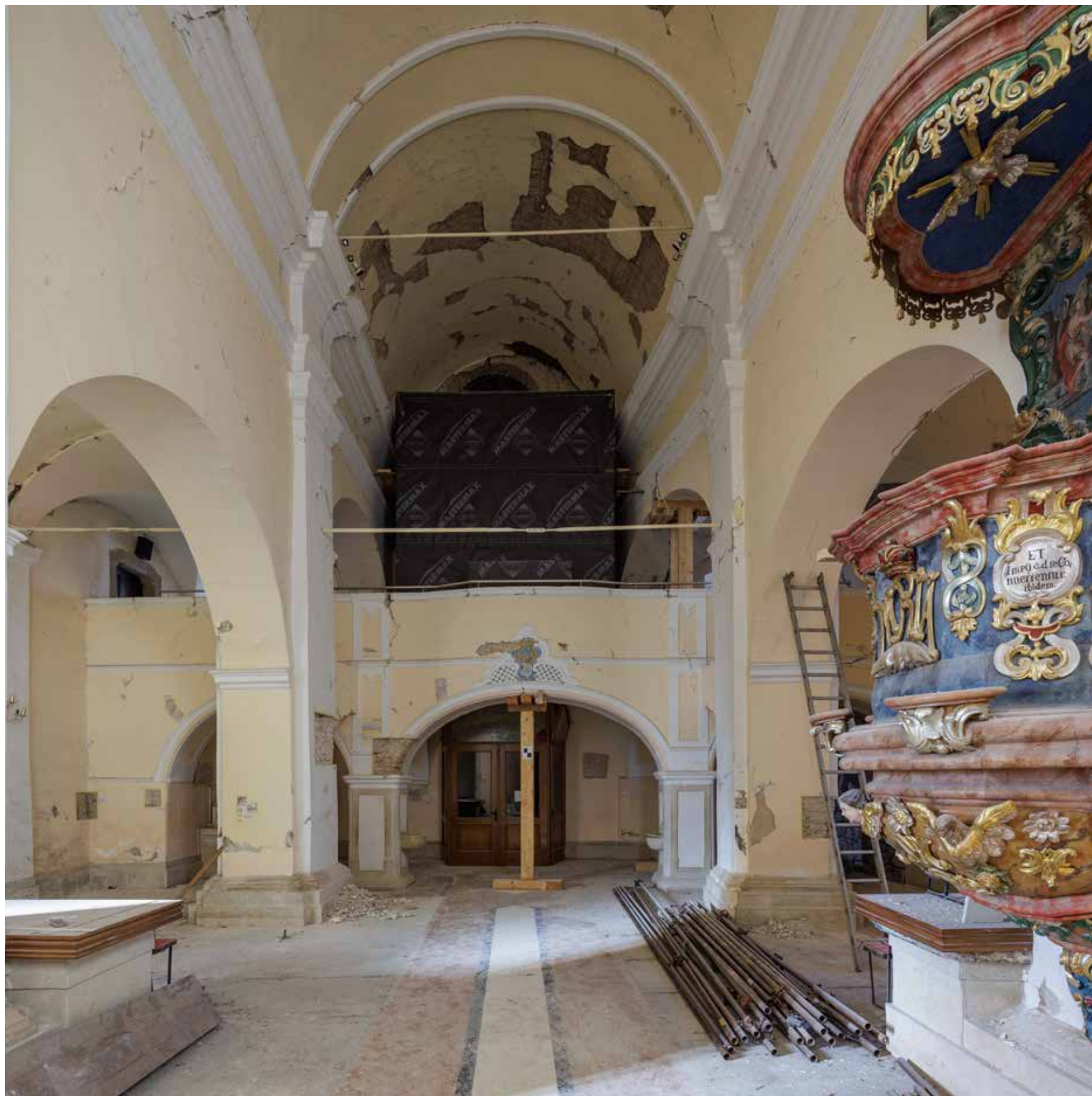

Pogled na svod u svetištu i trijumfalni luk

godine, kad je teško oštećena.⁵⁰ Istočna zidna ploha rastvorena je dvama malim, visoko postavljenim pravokutnim prozorskim otvorima. Ulaz je omogućen izvana i iz sjevernog broda crkve kroz vrata unutar kamenog okvira s profiliranim nadvratnikom. Na istočnom se zidu sakristije nalazi niša (zazidana vrata).

50 ARHIVA ŽC, *Spomenica*, 86.

Kvadratični zvonik na šest etaža podignut je uz južni rub glavnog pročelja. Pristup prizemnoj etaži omogućen je izvana, a do kata zvonika uspinje se dvokrakim kamenim stubištem ispod pjevališta na jugu. Drvena vrata zvonika na pjevalištu uokvirena su kamenim okvirom s uklesanom godinom gradnje – 1781. Iza zvonika izgrađena je plitka kapela izvana pravokutnog, a iznutra polukružnog tlocrta u kojoj je krstionica.

Pogled prema pjevalištu

Svod iznad pjevališta

Južni bočni brod

Svetište, raščlamba zida

Glavni brod, raščlamba zida

Glavni brod

Detalji arhitektonske plastike, kapiteli i baze pilastara i stupaca

Stupac pjevališta

Portal sakristije

Prostor na pjevalištu

Pogled iz bočnog broda na pjevalište

Portal zvonika na pjevalištu s godinom 1781.

Sakristija

II.3. Unutarnja oprema

U prvoj kanonskoj vizitaciji iz 1622. godine spominje se da su u crkvi tri kamena oltara.⁵¹ Poslije se navodi i krstionica⁵² te rezbarena propovjedaonica s likovima evanđelista, smještena uz sjeverni zid crkve.⁵³ Godine 1696. nabavljen je novi zidani oltar,⁵⁴ a 1710. nova krstionica.⁵⁵ Od navedene opreme najstarijega zdanja crkve do današnjih dana ništa nije sačuvano.

Pod pokroviteljstvom biskupa Jurja Branjuga (1677.–1748.), velikog naručitelja i graditelja,⁵⁶ nova je barokna crkva opremljena vrijednim drvenim inventarom.⁵⁷ Branjug je crkvi poklonio monumentalni oltar 1736. i rezbarenu polikromiranu propovjedaonicu 1748. godine. Od iduće godine u crkvi se nalazi ukupno pet oltara: glavni oltar, dva starija oltara prenesena iz srednjovjekovne crkve (Majke Božje Žalosne i Trpećeg Krista) te dva nova oltara, iz tzv. Branjugove kiparske radionice, darovi Ivana Hajnovića (Sveta tri kralja i Bičevanje Krista).⁵⁸ Donacijom Josipa Wugera, upravitelja biskupskih dobara u Pokupskom, starije oltare 1761. i 1762. godine zamjenjuju novi oltari (Žalosne Gospe i Zaruka Bl. Dj. Marije) iz radionice Franza Antona Strauba.⁵⁹

51 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 1/I, 42.

52 Isto, prot. 3/III, 132v.

53 Isto, prot. 45/I, 193v.

54 Isto, prot. 51/VII, 922.

55 Isto, prot. 53/IX, 105.

56 Biskup Juraj Branjug bio je veliki inicijator gradnje crkava i naručitelj umjetničkih djela. Kad je postao biskup, počinje najintenzivnije razdoblje graditeljske aktivnosti u Zagrebačkoj biskupiji. Vidjeti: ĐURĐICA CVITANOVIĆ, *Sakralna arhitektura baroknog i klasicističkog razdoblja, u: Sveti trag, devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije 1094.–1994.*, katalog izložbe, Muzej Mimara, (ur.) Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, 1994., 233–270. Usporediti također: DUBRAVKA BOTIČA, *Naručiteljska djelatnost Jurja Branjuga, »biskupa graditelja«: gradnja i opremanje župne crkve sv. Ladislava u Pokupskom kao odraz kulturnih i političkih ideja kraja 17. i prve polovice 18. stoljeća u Zagrebu potaknutih Vitezovićem*, *Croatia Christiana Periodica*, 63 (2009.), 89.

57 Više o tome u: BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4).

58 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 58/XIV, 191.

59 HORTENZIJE (bilj. 3), 4.

Glavni oltar, 1908., Alojz Hofer, fototeka Instituta za povijest umjetnosti

Oltar s Bičevanjem Krista, 1736., Branjugova kiparska radionica, fototeka Instituta za povijest umjetnosti

Oltar Majke Božje Žalosne, 1761., radionica Franza Antona Strauba, fototeka Instituta za povijest umjetnosti

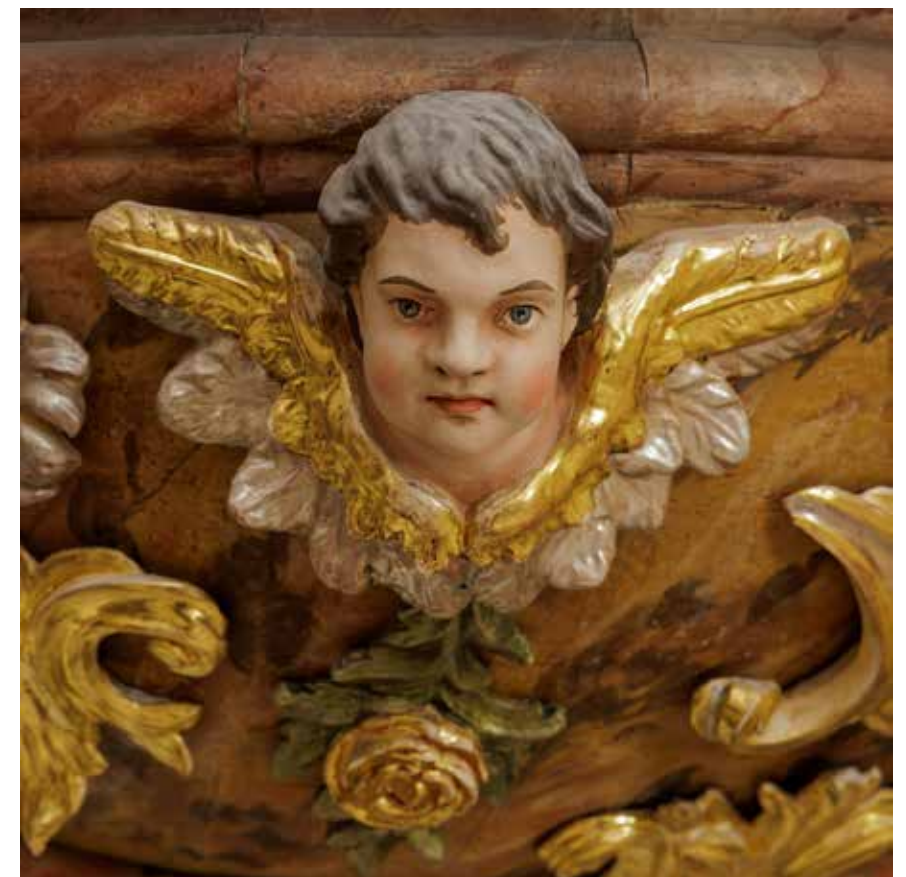
Elementi staroga glavnog oltara, 1736., Branjugova kiparska radionica, prezentirani u bočnoj kapeli

Propovjedaonica, 1748., Branjugova kiparska radionica

Propovjedaonica, detalji s dekoracijom, Marijinim monogramom te grbom biskupa Branjuga i godinom 1748.

Menza bočnog oltara

Nadgrobna ploča župnika Franje Škarića u svetištu, 1873.

Zidne slike iznad trijumfalnog luka i u svetištu, 1979., Josip Restek

Božji grob

Propovjedaonica i oltari bočnih brodova sačuvani su do danas, dok je glavni oltar, teško oštećen u potresu 1905. godine, zamijenjen novim, darom nadbiskupa Jurja Posilovića.⁶⁰ Iste godine nabavljene su orgulje umjetničke radionice Heferer iz Zagreba.⁶¹ Danas sačuvani plastički elementi baroknog oltara bili su prezentirani su u južnoj kape-
li s krstionicom, dok je kip Majke Božje Čučerske 1945. godine s malog oltara u središnjem brodu bio premješten na glavni oltar.⁶² U svetištu su 1977. godine postavljeni mramorna menza (oltar prema narodu) i ambon po nacrtu arhitekta Mladena Fučića (u izvedbi Stipe Lucića), a istom

ansamblu pripada i mramorna krstionica u bočnoj kape-
li. Tom prigodom izvedene su i mramorne menze oltara, okvir Božjeg groba (ispod prozora u sjevernom brodu), te mramorno popločenje crkve. Križni put, slike u svetištu te na trijumfalnom luku rad su zagrebačkoga slikara Josipa Resteka iz 1979. godine.⁶³

Od unutarnje opreme treba još spomenuti i stare drvene vratnice glavnog portala te vratnice sakristije ojačane meta-
lom.

⁶⁰ Isto, 5.

⁶¹ ARHIVA ŽC, *Spomenica*, 117.

⁶² Isto, 180.

⁶³ JOSIP PINTURIĆ, *Župa Pohoda Blažene Djevice Marije, Čučerje*, 1989., 111.

Vratnice glavnog portala na pročelju

Vratnice portala između bočnog broda i sakristije
(strana prema crkvi)Vratnice portala između bočnog broda i sakristije
(strana prema sakristiji)

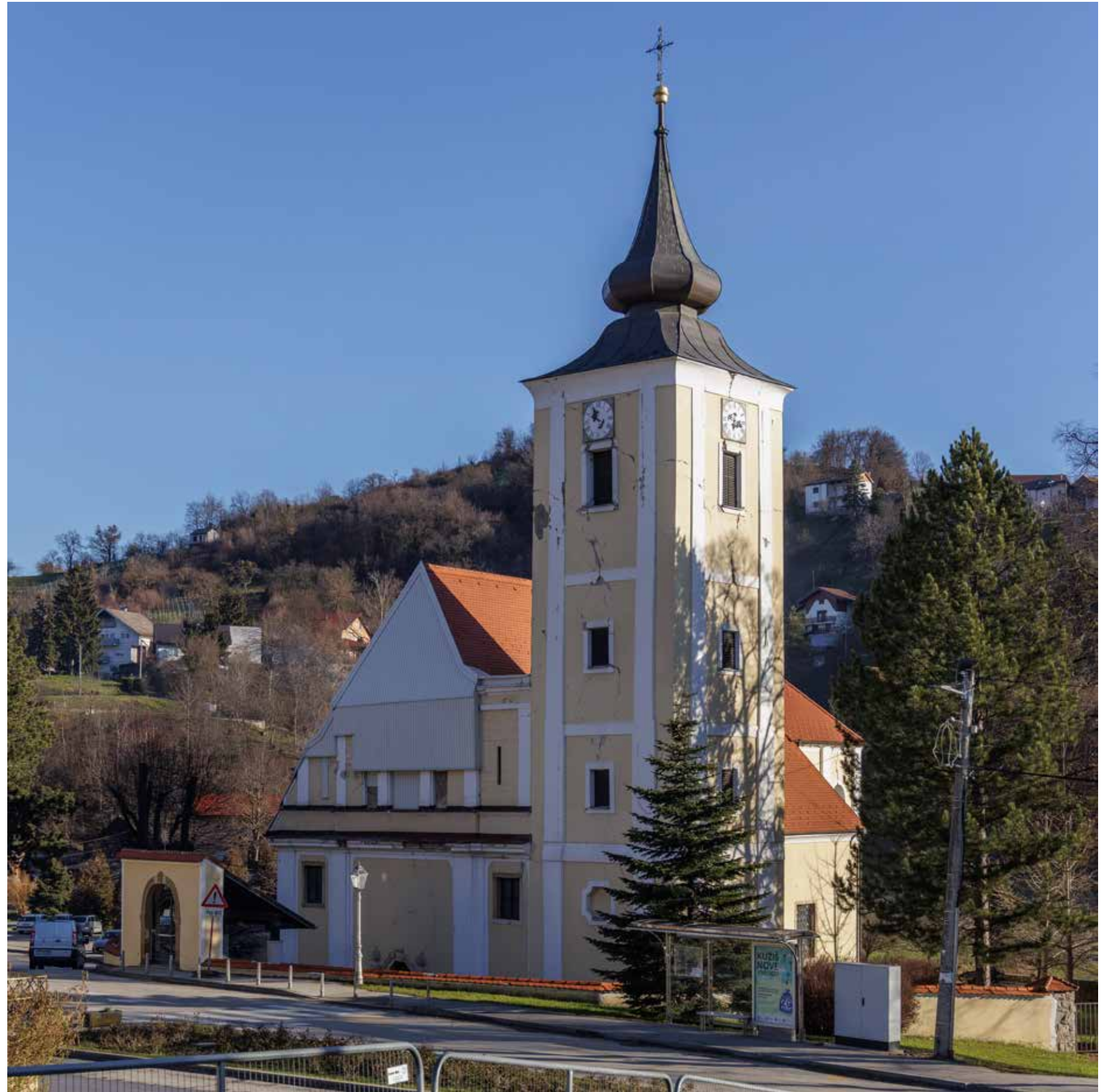
Vratnice glavnog portala, detalji

II.4. Pročelja

Zapadno reprezentativno pročelje kordonskim je vijencem horizontalno raščlanjeno na tri zone, od kojih posljednja završava zabatom lomljenog završetka. Vertikalna plastička artikulacija ostvarena je pilastrima, između kojih su otvori razmješteni u tri osi. Pilastru donje zone su stepenasti (udvojeni) s konkavnim bočnim dijelovima, a jednako dinamično oblikovanje karakterizira i razdjelni vijenac s obratima nad pilastrima. U središnjoj osi donje zone smješten je glavni bogato dekorirani portal, dok se s njegove sjeverne i južne strane nalazi po jedan pravokutni prozor pjevališta. Kameni dovratnici portala u obliku polustubova s motivom lambrekene nose akroterije i višestruko lomljeni nadvratnik s volutama, između kojih je zaglavni kamen s motivom ribljih ljuski. Prozori su uokvireni jednostavnim kamenim okvirima s tankom profilacijom uz vanjski rub. Sljedeća vertikalna pročelna zona, kao i donja, pilastrima je podijeljena na tri nejednaka polja. Srednje polje raščlanjeno je velikim prozorskim otvorom i dvjema plitkim nišama, zajedno povezanih profiliranim polukružnim nadvojima (u nišama su freske, rad slikara Ivana Tomljanovića). Bočna polja otvorena su po jednim uskim pravokutnim probojem za svjetlo. Na uglovima te horizontalne zone smješteni su pilastru, od kojih južni završava ravnim vijencem, a sjeverni je prekinut zabatnim skošenjem. Zadnju zonu obuhvaća zabat sa slijepim okulusom u središnjoj osi, flankiran pilastrima. Današnji asimetričan, pomalo neskladan izgled pročelja rezultat je obnove nakon potresa iz 1905. i 1906. godine. Naime, usporedbom s jedinim za sada pronađenim prikazom prijašnjeg izgleda pročelja na fotografiji iz prosinca 1905.,⁶⁴ može se pretpostaviti da je današnje rješenje rezultat jednostavnije obnove krovišta u kojoj su se sve zidne plohe izravnale sa skošenom linijom krova, čime su degradirane estetske i arhitektonske vrijednosti građevine. I tako pojednostavnjena gornja zona pročelja srušena je u potresima 2020. godine.

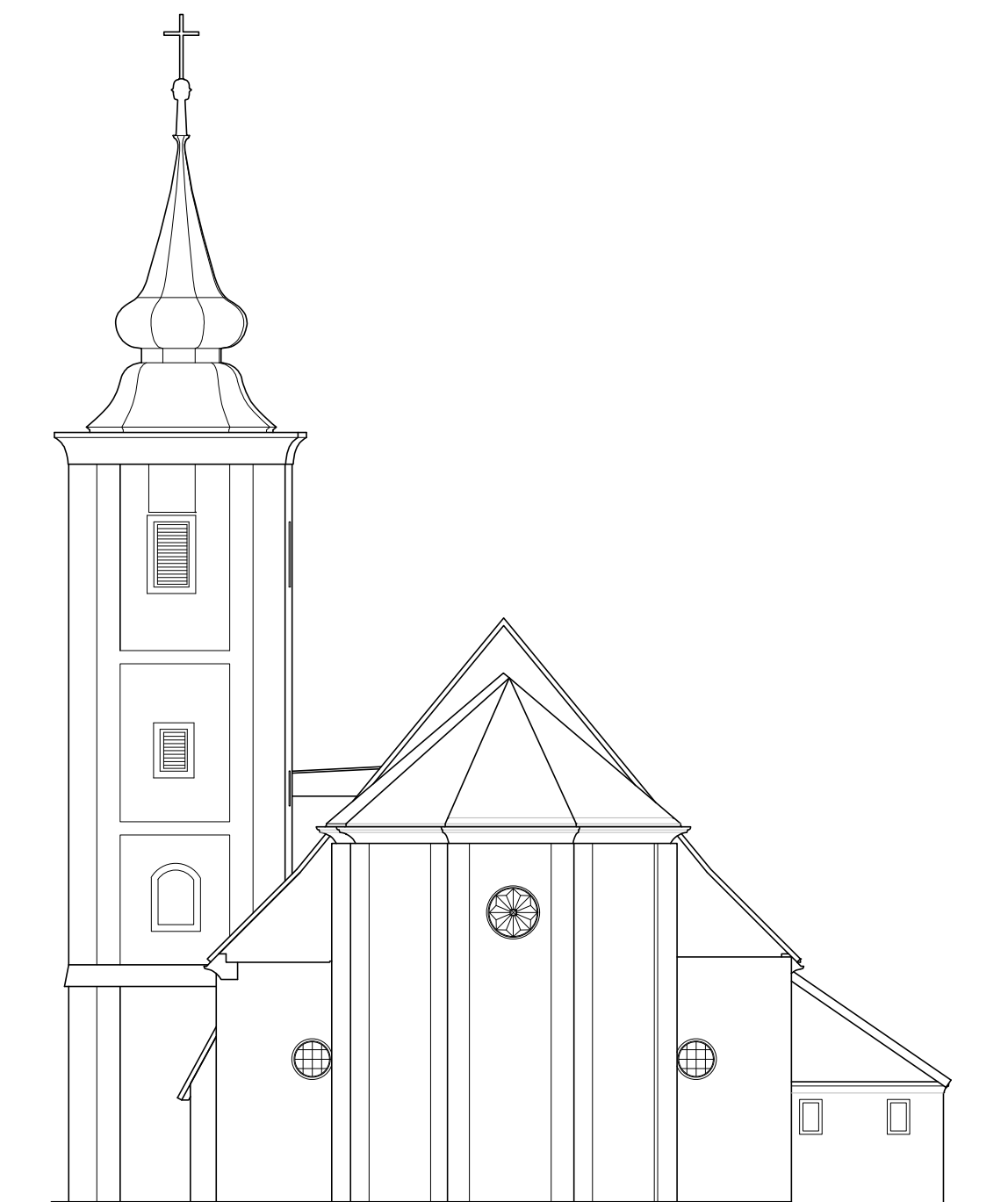
64 Obzor, br. 295, 23. prosinca 1905. Vidjeti str. 60 u ovom elaboratu.

Glavno zapadno pročelje i zvonik

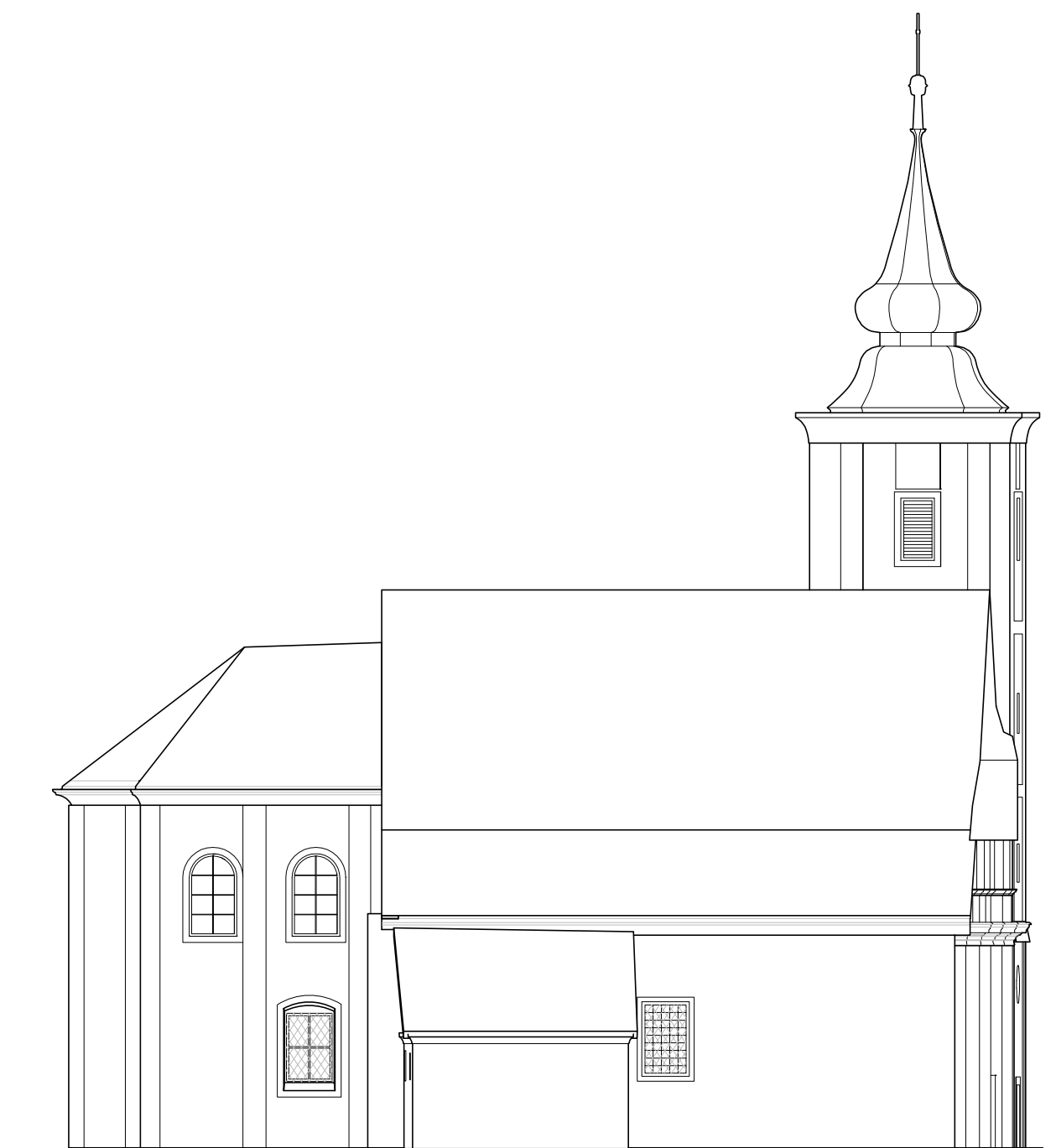

Župna crkva, glavno i južno bočno pročelje

0 1 2 5 10 m

ISTOČNO PROČELJE

SJEVERNO PROČELJE

Župna crkva, svetište i sjeverno bočno pročelje

Zapadno pročelje, glavni portal

Kvadratični zvonik, postavljen u liniju glavnog pročelja, prilično je jednostavne raščlambe. Vertikalno je raščlanjen lezenama nešto odmaknutim od uglova, koje se protežu cijelom visinom do završnog vijenca. Zvonik je horizontalno podijeljen u četiri zone, unutar kojih se na zapadnoj i južnoj strani nalaze po četiri prozorska otvora, na istočnoj tri, a na sjevernoj po jedan prozorski otvor. Svi su otvori pravokutni, osim dva slijepa (zazidana) otvora: jednog, na najnižem polju zapadnog zida segmentno uvučenih rubova te drugog, segmentno zaključenog na drugom polju istočnog zida. Prozorski otvori lože za zvona nešto su veći od ostalih i iznad njih je sat. Svi su otvori uokvireni plitkim okvirima od žbuke. Zvonik je zaključen lukovicom, a završava jabukom i križem.

Ostala pročelja vrlo su jednostavno oblikovana. Jedina plastička dekoracija bočnih pročelja brodova odnosi se na kamene okvire prozorskih otvora, identične okvirima prozora pjevališta na zapadnom pročelju. Nešto bogatijim oblikovanjem ističe se zid svetišta, prožet tankim lezenama u punoj visini na mjestima pilastara u unutrašnjosti. Prozori svetišta, probijeni u dvije razine (od kojih su donji segmentni a gornji polukružnih nadvoja), nemaju zasebne okvire. Dužinom svih pročelja pruža se niski sokl. Pročelja su žute (svijetlo oker) boje, a elementi raščlambe i rubovi otvora naglašeni su bijelom bojom.

Zapadno pročelje, detalji s razdjelnim vijencem

Svetište i sjeverno bočno pročelje

Zvonik

Prozori svetišta, južna strana, gornja razina

II.5. Okolni prostor

Crkva je okružena cinktorom nepravilnoga tlocrta koji je gotovo cijelom dužinom prekriven dvostrešnim krovom s biber-crijepom. Ima tri ulaza: glavni s trga, južni kolni i sjeverni pješački. Glavni ulaz, unutar kamenog okvira sa zaglavnim kamenom, nalazi se na visini trga te se preko jedanaest stuba natkrivenih jednostrešnim krovom povezuje s prostorom neposredno ispred glavnog portala. Uglovi cinktora, istaknuti su plitkim okvirima u žbuci.

II.6. Krovšte

Brodovi crkve pokriveni su zajedničkim dvostrešnim, sve-tište višestrešnim, a sakristija i kapela jednostrešnim krovištem pokrova od crvenog crijepa. Iznad sakristije krovšte je blažeg nagiba, dok je iznad brodova poprilično strmo.

Pogled na krovšte i ograđeni prostor oko crkve

Glavni ulaz u ograđeni prostor oko crkve

Kameno ziđe svetišta

II.7. Materijal i tehnika gradnje

Materijal gradnje istražen je i izložen u elaboratu restauratorskih istraživanja. Srednjovjekovni i barokni dijelovi crkve građeni su mješavinom kamena (grubo obrađenim priklesanim lomljencem) i opeke, dok je naknadna bočna kapela izvedena u opeci. Okviri svih vrata crkve, osim vanjskog ulaza u zvonik i sakristiju, izvedeni su u kamenu, jednako kao i okviri prozora pjevališta i brodova. Ostala arhitektonska plastika vanjštine i unutrašnjosti (prozorski okviri, pilastri, lezene, gređe) izvedena je u žbuci. Vanjski i unutarnji zidovi su ožbukani. Sva arhitektonska plastika u unutrašnjosti i vanjštini, obojena je bijelom bojom. Vanjski su zidovi žuti, a unutarnji bijeli. Prema rezultatima restauratorskih istraživanja⁶⁵ i podacima iz kanonskih vizitacija,⁶⁶ može se zaključiti da su unutarnji zidovi izvorne barokne građevine bili obojeni u bijelu boju s mjestimično marmoriziranim zonama. Drveno krovšte prekriveno je crijepom, a lukovica zvonika je lime

⁶⁵ Elaborat konzervatorsko-restauratorskih radova sondiranja pročelja i unutrašnjosti crkve Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju, MULTI-ART d.o.o., Zagreb, prosinac 2022.

⁶⁶ NAZ, Kan. viz., prot. 57/XIII, 155.

Kameno ziđe sakristije

Kameno ziđe u trijumfalnom luku

Građa od opeke na potpornju pjevališta

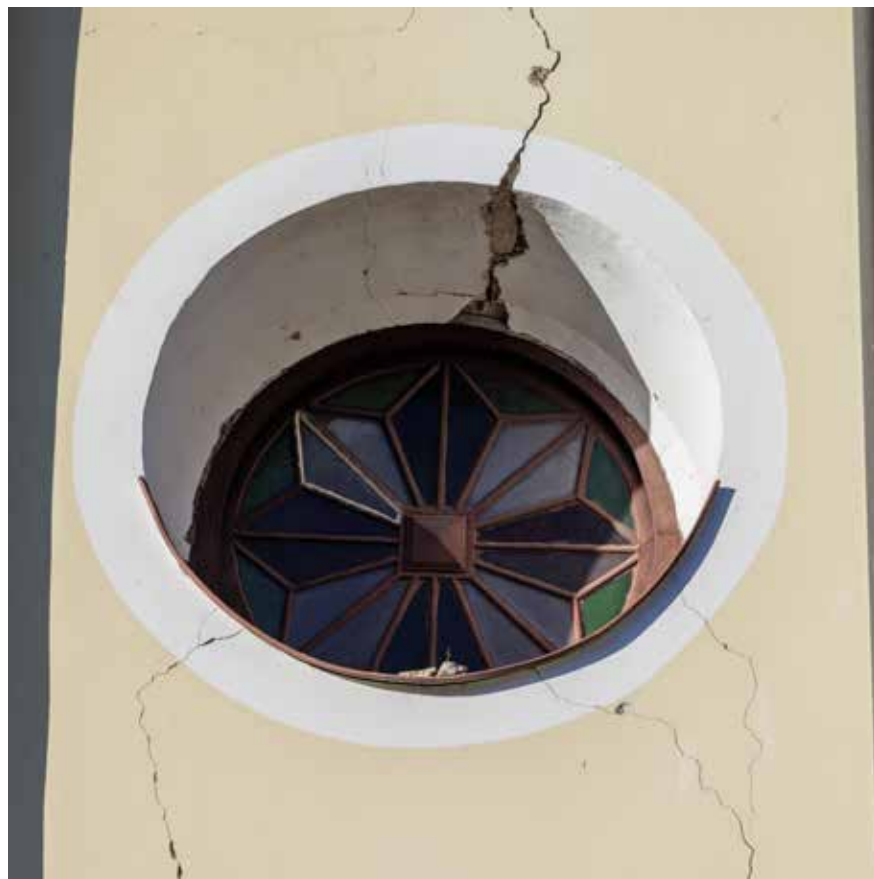
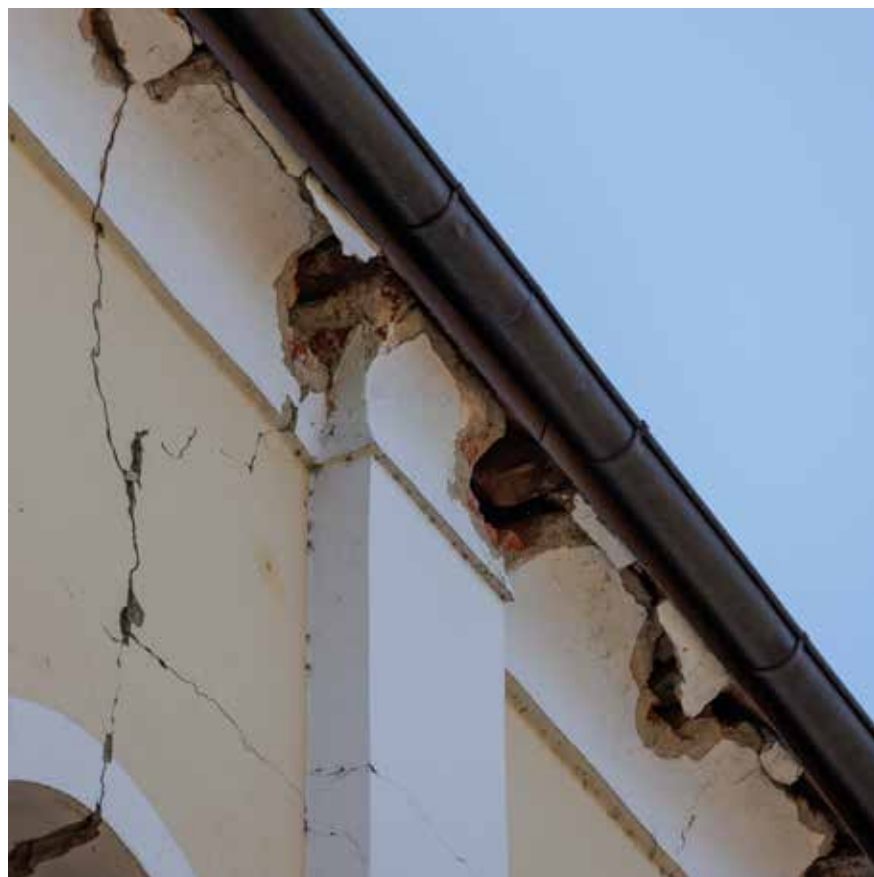
II.8. Građevinsko stanje

Crkva je vrlo teško oštećena u potresima 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine. Najvidljivije oštećenje je na zapadnom pročelju, gdje se urušio zabat. Teško je oštećen i zvonik inače problematičnih temelja, dok je cijela unutrašnjost ispunjena dugačkim i širokim pukotinama. Prije potresa crkva je bila urednoga građevinskog stanja.

Iva VIDOVIĆ

Oštećenja od potresa 2020. u unutrašnjosti crkve

Oštećenja od potresa 2020. na vanjštini i u unutrašnjosti crkve

GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE

III.1. Gotičko, renesansno i ranobarokno razdoblje – stara crkva (1334. – 1725.)

O prostornoj organizaciji i izgledu stare župne crkve na mjestu današnje, podatke možemo crpiti samo iz pisanih izvora. Znamo da je crkva koju su vizitatori zatekli sagrađenu i opremljenu u 17. stoljeću bila zidana građevina s nadsvođenim svetištem i brodom natkrivenim rezbarenim oslikanim tabulatom. Uz to, tipično rješenje za seoske župne crkve tijekom duljeg razdoblja, od gotike do baroka, iz vizitacija doznajemo da su svetište i brod bili oslikani, što upućuje na pretencioznije rješenje, ali naravno ne možemo znati o kakvoj je vrsti oslika bila riječ. Drveni pročelni trijem s drvenim zvonikom također je uobičajen za župne crkve i kapele navedenog razdoblja, premda je razmjerno malo drvenih trijemova i zvonika ostalo sačuvano, a i ovaj je do vizitacije iz 1678. godine ustupio mjesto zidanome zvoniku, podignutom sred pročelja ispred ulaza u crkvu. Od opreme, crkva je imala tri oltara, propovjedaonicu i krstionicu.

Unatoč podatku da je crkva između 1725. i 1736. godine iz temelja iznova zidana,⁶⁷ što je česta formulacija u vizitacijama, koja se ne mora uvijek shvatiti doslovno, dosadašnji istraživači postavljali su opravdano pitanje je li starija crkva sačuvana u strukturi današnje crkve. Štoviše, Andrija Lukinović u *Kulturno-povijesnom vodiču* izdanom u povodu 800. obljetnice prvoga spomena Čučerja,⁶⁸ iznosi logičnu pretpostavku da je središnji brod prvotna crkva, proširena u drugoj četvrtini 18. stoljeća bočnim brodovima, a u takvoj organizaciji nekadašnjoj bi crkvi moglo pripadati i poligonalno svetište današnje crkve. No podatak iz vizitacije 1669. godine, da crkva nije proporcionalna jer je šira nego duža te da je svetište dosta malo, upućuje da

⁶⁷ NAZ, *Kan. viz.*, prot. 54/X, 87.

⁶⁸ BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4), 9.

Pogled na poligonalno svetište crkve podignuto 1725.–1736.

Kamena građa svetišta

ipak nije tako.⁶⁹ Štoviše, ni svetište, premda poligonalno, nije izvedeno iz osmerokuta, kako je to bilo uobičajeno za gotičke crkve. Također ni restauratorskim sondiranjem nisu otkrivene reške koje bi potvrdile postojanje jasnih struktura stare crkve u zidovima današnje građevine.⁷⁰ Zamijećena je tek općenita razlika između građe svetišta koje je cijelo zidano od kamena lomljenca (sonde br. 2, 4, 5, 7, 9, 43) i brodova, gdje se uz lomljenac javlja i opeka (sonde 6, 10, 13, 14, 17, 18, 19, 28, 42), no pojedini dijelovi zidova brodova (zapadni, sjeverni, jugoistočni kut) također su zidani samo lomljencem (sonde 36, 44, 49), kao i zvonik, za koji su sonde pokazale da je cijeli kameni (sonde 46, 47).⁷¹ Sto-

69 Isto.

70 *Elaborat konzervatorsko-restauratorskih istraživanja* (bilj. 65).

71 Isto.

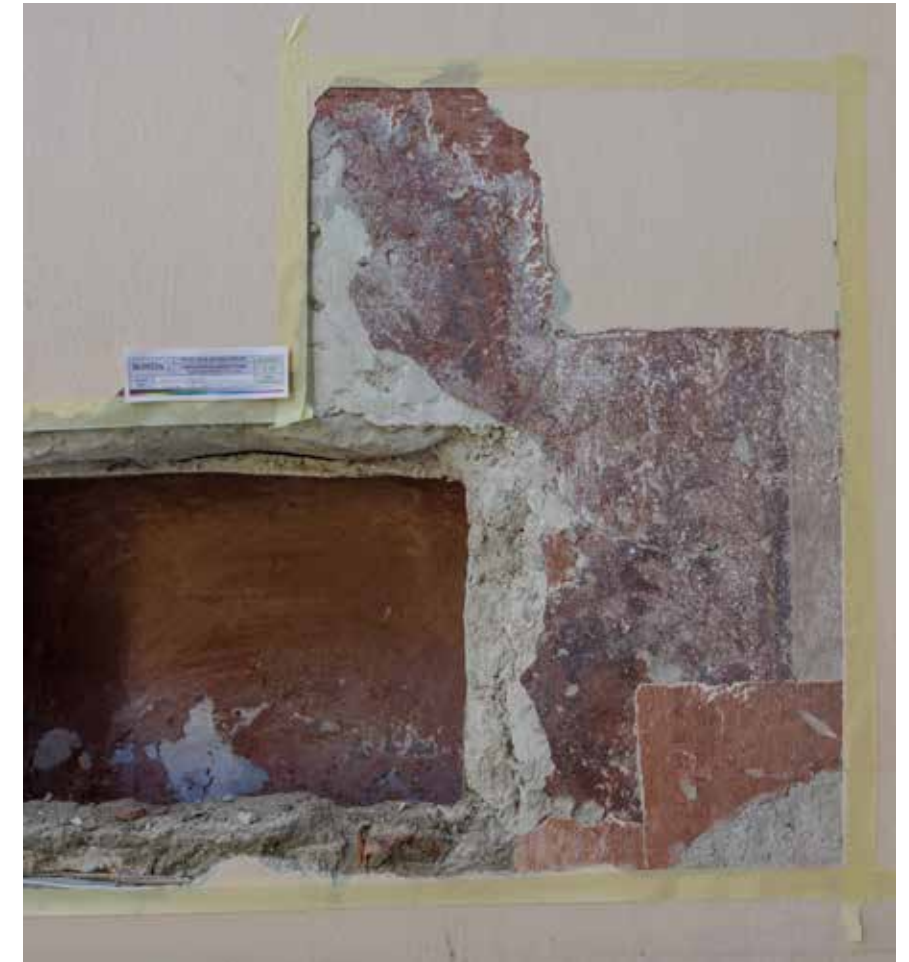
Kamena građa kombinirana s opekom na južnom bočnom brodu crkve

ga te manje razlike u građi ne mogu biti uvjerljivo uporište za različitu dataciju pojedinih zona zidova crkve. Prema tome, iako nije isključeno da su zidovi današnje crkve djelomično temeljeni ili dozidani na zatečene zidove srušene crkve, do provedbe arheoloških sondiranja, ne može se sa sigurnošću zaključiti da bi tlocrtni format starije crkve ostao sačuvan u nekoj prostornoj cjelini današnje crkve.

III.2. Barokno razdoblje – gradnja nove crkve 1725. – 1743. godine

Između 1725. i 1736. godine podignuta je nova župna crkva⁷² izrazito reprezentativnoga i mogli bismo reći ek-

72 LUKINOVIĆ (bilj. 4), 9.

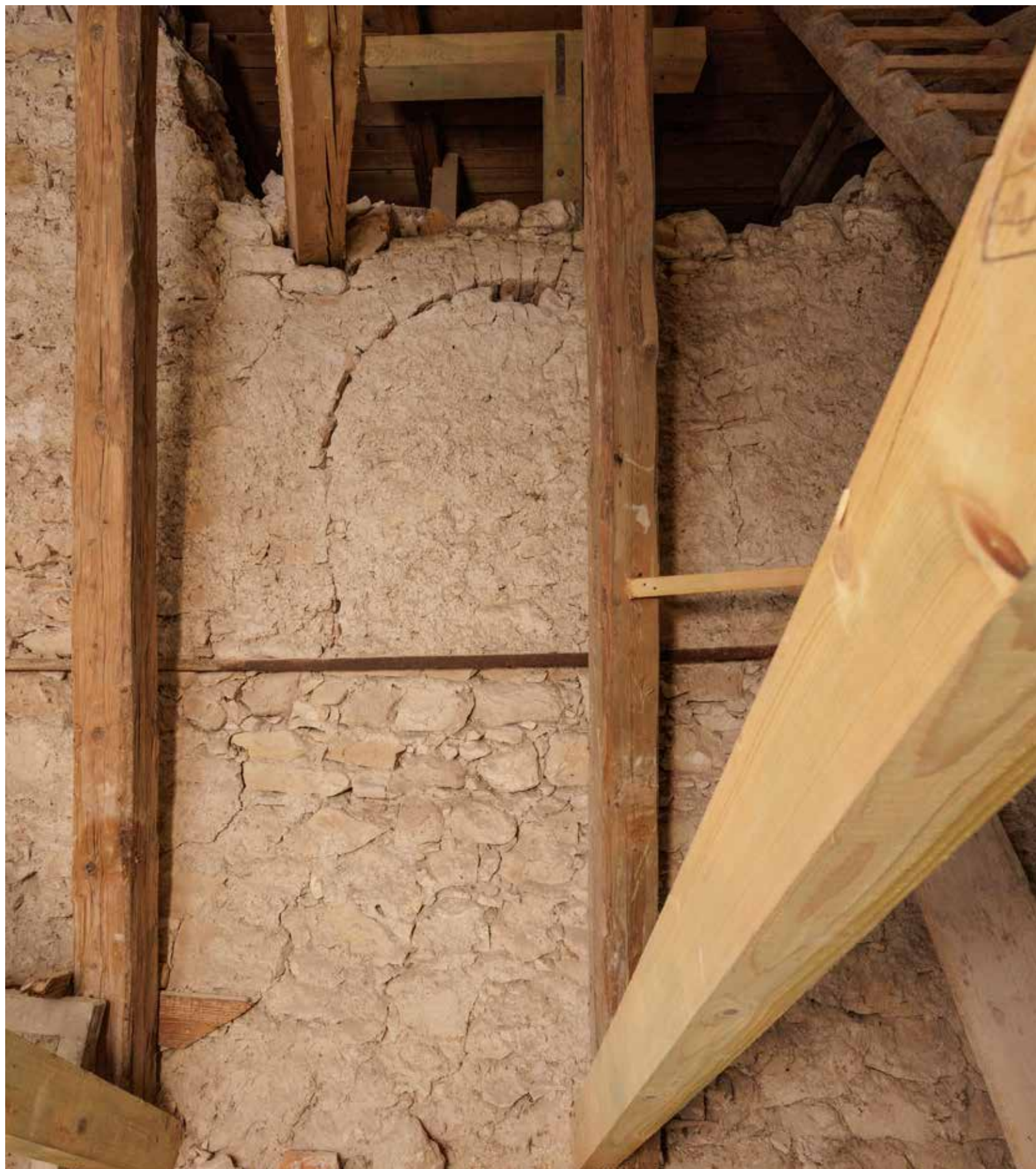
Izborna žbuka i bijeli nalič te kasniji slojevi naliča u svetištu

skluzivnog izgleda. Riječ je bila o trobrodnoj nadsvođenoj bazilici s poligonalnim svetištem natkrivenim kupolom s lanternom.⁷³ Takvo rješenje crkva bez sumnje duguje, kako je već više puta spomenuto, izuzetnom patronu, zagrebačkom biskupu Jurju Branjugu. Biskup je, naime, bio i inače poznat kao inicijator gradnje sakralne arhitekture te kao osnivač kiparske radionice koja je kvalitetnim oltarima i propovjedaonicama opremila mnoge crkve kontinentalne Hrvatske, pa tako i ovu u Čučerju.⁷⁴ Stoga je zaključak da je upravo on predložio tip trobrodne bazilike s kupolom, opravdan i logičan.

No kako je već rečeno, crkva je izgubila dio svojih najvrjednijih izvornih obilježja. Kupola i svodovi pali su u

73 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 54/X, 87.

74 Vidjeti bilj. 56.

Zazidani bazilikalni prozor u potkrovlju

Raščlamba zida glavnog broda pilastrima vidljiva u potkrovlju

Reška između zida glavnog broda i obnovljenog pročelja

PRESJEK KROZ SJEVERNI BOČNI BROD

0 1 2 5 10 m

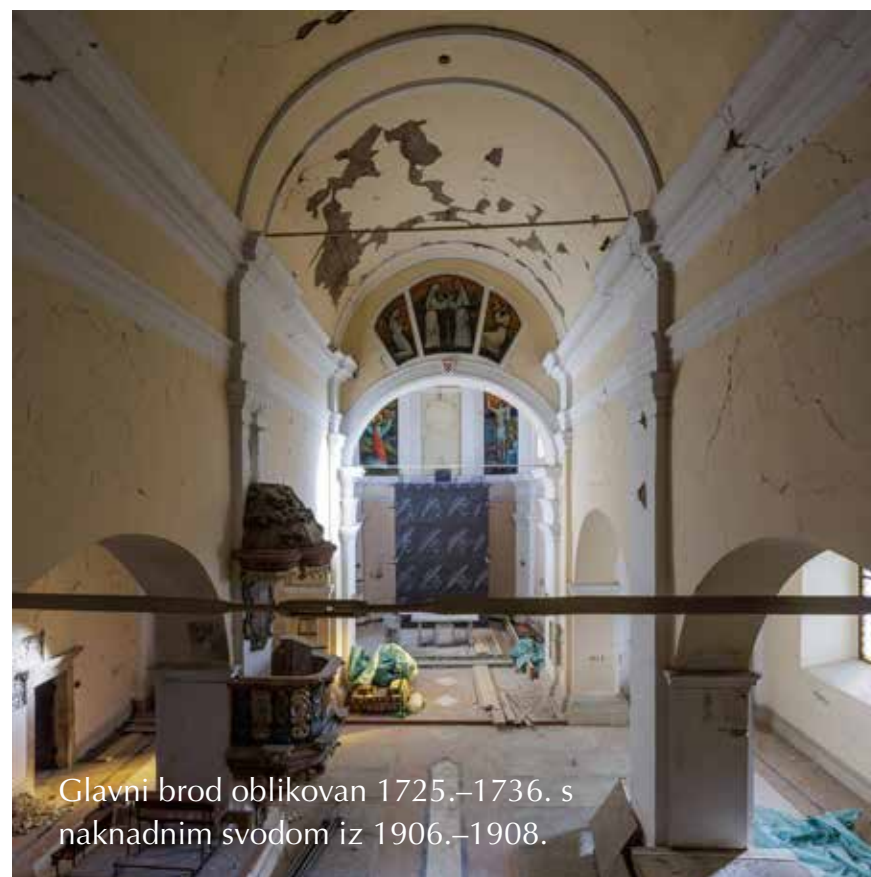
PRESJEK KROZ JUŽNI BOČNI BROD

- izvedeno i sačuvano
- izvedeno i naknadno poništeno
- izvedeno i nedovršeno
- planirano u projektu i izvedeno poslije

Župna crkva u Čučerju, pretpostavljeni projekt trobrodne
nadsvođene bazilike s kupolom iz približno 1730.

Južni bočni brod oblikovan 1725.–1736. s naknadnim svodom iz 1906.–1908.

Glavni brod oblikovan 1725.–1736. s naknadnim svodom iz 1906.–1908.

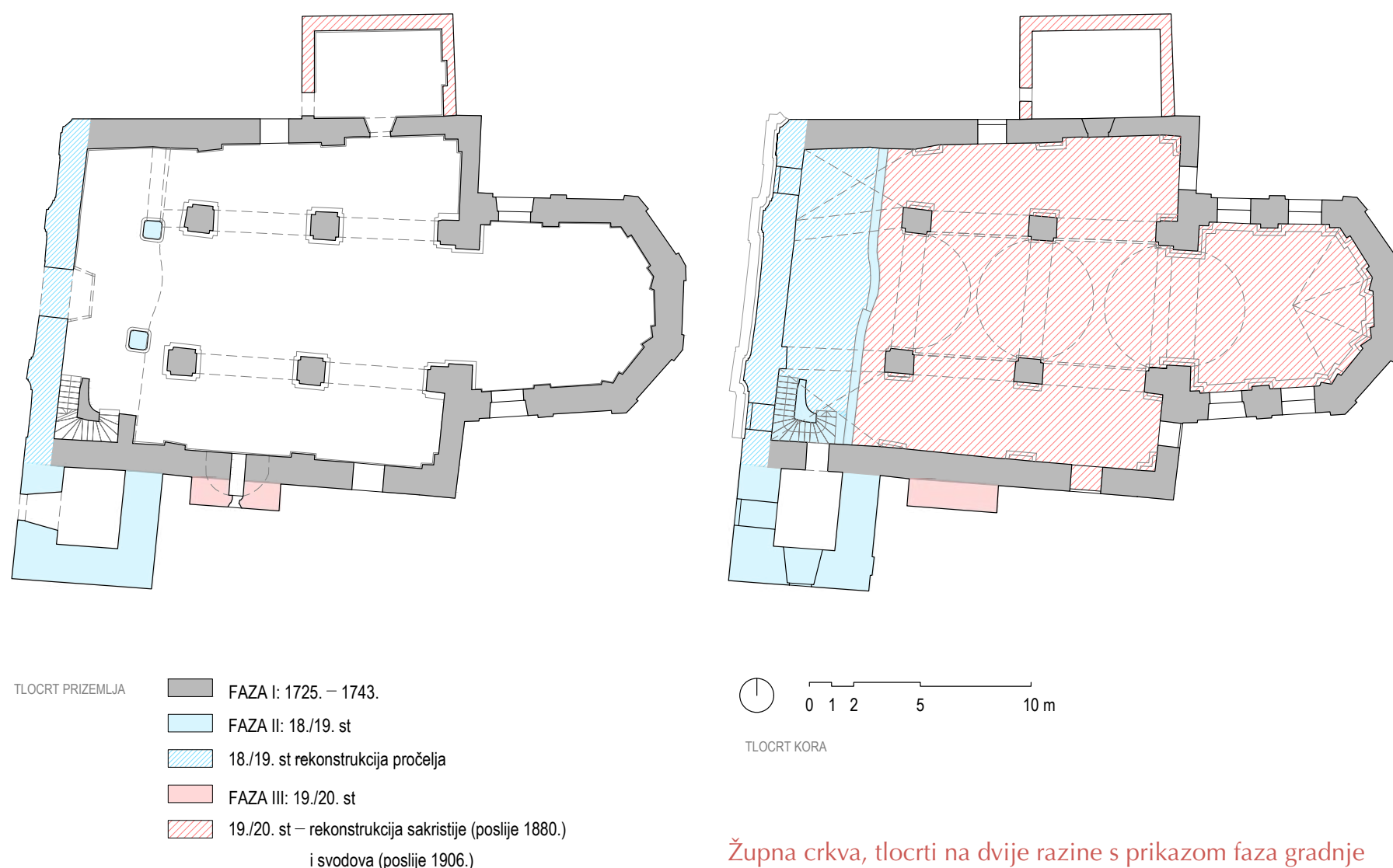

Raščlamba zidova glavnog broda oblikovana 1725.–1743.

Raščlamba zidova svetišta oblikovana 1725.–1743.

Župna crkva, tlocrti na dvije razine s prikazom faza gradnje

potresima početkom 20. stoljeća,⁷⁵ a bazilikalno osvjetljenje nije bilo ni realizirano, tako da su brodovi obuhvaćeni jedinstvenim dvostrešnim krovom. O bazilikalnoj koncepciji svjedoče, međutim, zazidani prozori u potkrovlju te napomena vizitatora Stanislava Pepelka 1743. godine da je došlo do greške u krovu te da će glavni brod u budućnosti imati vlastite prozore.⁷⁶ Restauratorska sondiranja pokazala su da do toga ipak nije došlo jer je očito da zazidani prozori nikad nisu bili u funkciji, a gornji dio glavnog

broda ni u jednoj fazi nije bio slobodan, s obzirom na to da na njemu nema tragova vanjske žbuke.⁷⁷

Unatoč gubitku najvažnijega oblikovnog elementa crkve – kupole, kao i njezinih svodova te nerealizacije drugoga važnog elementa – bazilikalnog osvjetljenja, na temelju postojeće raščlambe i opisa možemo rekonstruirati cjeloviti izgled novopodignute crkve.

S bazilikalnom koncepcijom u skladu je rješenje zidova broda i poligonalnog svetišta s dva reda pilastara i osvjet-

ljenjem u dva nivoa, premda podatci iz vizitacija u 18. stoljeću ukazuju da je izvorno bilo više prozora i u bočnim brodovima, i u svetištu (tri velika dolje i sedam manjih gore). Zidovi svetišta raščlanjeni su izvana i iznutra pilastrima profiliranih kapitela. U unutrašnjosti su izvedena dva reda pilastara – viši donji i niži gornji, odijeljeni širokim trodijelnim gređem, koje obuhvaća i trijumfalni luk. Pilastri donjeg reda svetišta imaju široke kapitele nadvišene impostima, dok su pilastri gornjeg reda zaključeni uskim profiliranim kapitelima na koje se nastavlja uski završni vijenac. S obzirom na promjenu svoda, moguće je da takvo stanje ne odgovara izvornom, tj. da je i završni vijenac bio bogatiji i viši. Prema opisima, kupola je završavala lanternom i imala je limeni pokrov. Vrh lanterne vidljiv je na staroj fotografiji pročelja crkve iz 1905. godine.⁷⁸

Prostornu organizaciju brodova karakterizira velika razlika u visini između srednjeg broda i bočnih brodova. Brodove povezuju po tri široka lučna otvora sa svake strane, a žiđe je (odnosno stupci između njih) raščlanjeno u glavnom brodu velikim redom pilastara profiliranih kapitela nad kojima se, kao i u svetištu, diže trodijelno gređe. Može se pretpostaviti da je prema izvornoj koncepciji, elevaciju gornje zone broda trebao činiti drugi red pilastara na što upućuju i pilastri oblikovani s vanjske strane (danas vidljivi iz potkrovlja). Bazilikalni su prozori, po jedan u osi svakog od tri traveja, bili širokoga kvadratičnog formata s polukružnim nadvojima. Unutar lučnih otvora između brodova umetnuti su niži pilastri profiliranih kapitela, a nešto višim pilastrima profiliranih kapitela raščlanjeni su i zidovi bočnih brodova. Kako je već spomenuto, izvorni svodovi dovršeni do 1743. godine nisu sačuvani, ali na temelju zidne raščlambe te s obzirom na vrijeme nastanka, možemo zaključiti da su bili križni.⁷⁹

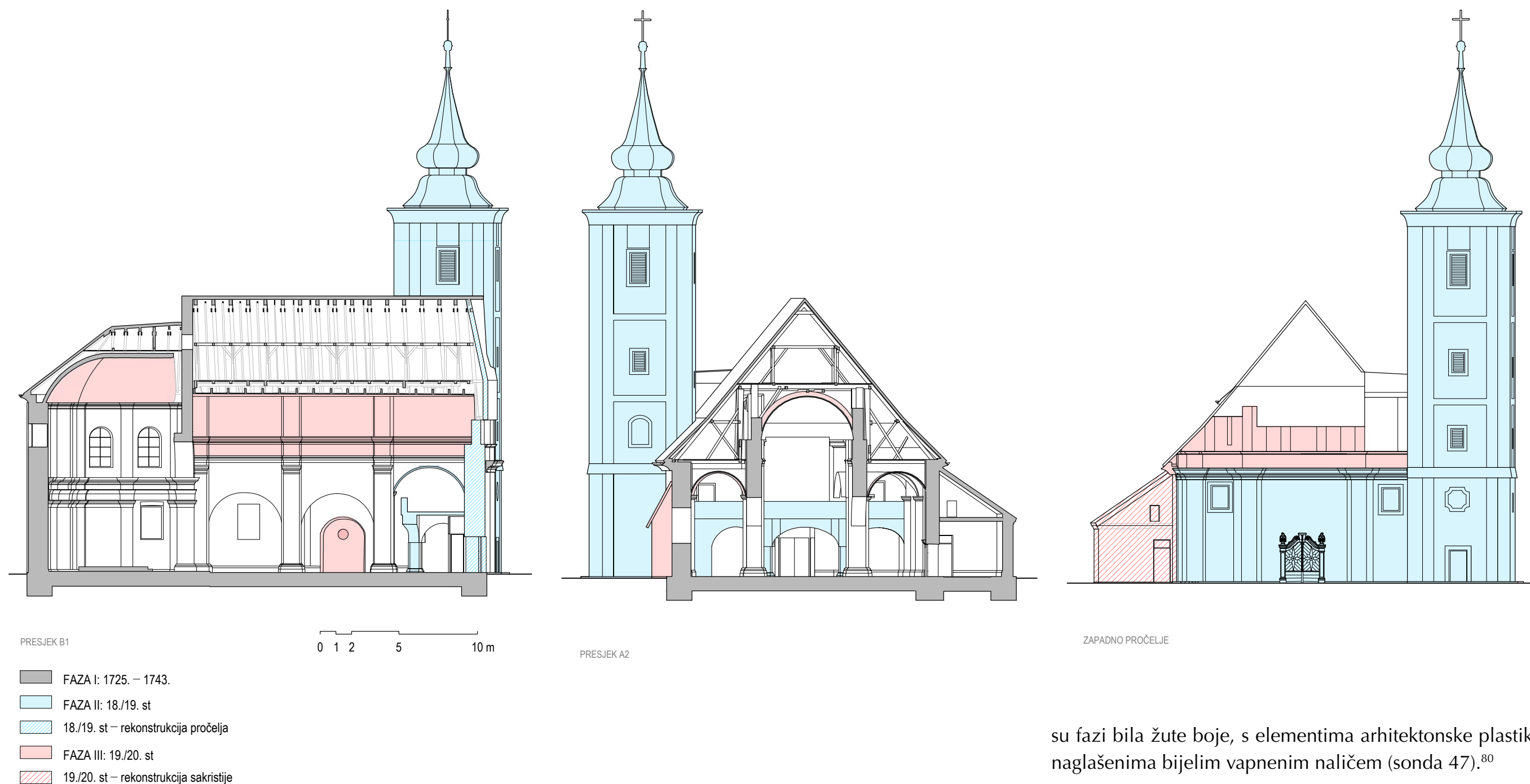
⁷⁵ AŽ, *Spomenica*.

⁷⁶ NAZ, Kan viz., prot. 56/XII, 1035.

⁷⁷ Prema iskazu restauratora Šabana, koji je u sklopu izrade ovoga elaborata pregledao potkrovlje.

⁷⁸ Fotografija je objavljena u: *Obzor*, br. 295, 23. prosinca 1905. Vidjeti str. 60. u ovom elaboratu.

⁷⁹ Više o baroknim svodovima u: ANDELA HORVAT, *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: ANDELA HORVAT – RADMILA MATEJČIĆ – KRUGO PRIJATELJ, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1982., 3–381.

Župna crkva, uzdužni i poprečni presjek i glavno pročelje s prikazom faza gradnje

Osebjuna trobrodna prostorna organizacija bila je zaokružena i trima ulazima na pročelju, nadvišenima u bočnim osima prozorima. U toj fazi još je bio zadržan stariji zvonik ispred središnjeg ulaza, a i pjevalište uz unutarnju stranu glavnoga zapadnog pročelnog zida još je bilo drveno. Donekle atipičan bio je i položaj nadsvođene sakristije uz bočnu stranu sjevernog broda (a ne uz svetište), koja je ta-

kođer ostala bez izvornoga svoda, izgubivši ga u velikom potresu 1880. godine.

Barokni interijer je bio obijeljen, a restauratorska su sondiranja pokazala da su elementi raščlambe bili već tada ili poslije tijekom kasnog baroka ili klasicizma (18./19. stoljeće) marmorizirani i oslikani (sonde na pilastru uz propovjedaonicu i u luku između brodova). Pročelja crkve u toj

su fazi bila žute boje, s elementima arhitektonske plastike naglašenima bijelim vapnenim naličjem (sonda 47).⁸⁰

III.3. Barokni klasicizam – zahvati na prijelazu 18. u 19. stoljeće

Ono što je od početka gradnje trobrodne barokne crkve bilo planirano, ali nije odmah moglo biti realizirano, uređenje je zapadnog pročelja, koje je podrazumijevalo rušenje

80 Elaborat konzervatorsko-restauratorskih istraživanja (bilj. 65).

Pjevalište oblikovano 1781.

Godina 1781. uklesana na portalu koji vodi iz pjevališta u zvonik

zvonika zadržanog od prethodne crkve te gradnju novoga zvonika na drugom mjestu. Naime, stari zvonik sred pročelja ispred glavnog ulaza onemogućavao je probijanje središnjega velikog prozora, nužnog za dostatno osvjetljenje glavnog broda, osobito nakon što se odustalo od bazilikalnog osvjetljenja.

Sudeći prema podatcima iz vizitacija i župne spomenice⁸¹ te prema godini upisanoj na ulazu u zvonik iz pjevališta, zvonik je sagrađen 1781. godine, a pisani izvori upućuju na to da je tada bilo podignuto i zidano pjevalište konveksno-konkavne ograde koje formira kupolasto svođeni ulazni prostor. Naknadni smještaj prostranog pjevališta izazvao je povišenje lukova između brodova, a prema izvorima, i pročelje je moglo biti tom prigodom, u većoj ili manjoj mjeri, iznova podignuto.⁸² No novi zvonik je stajao neko vrijeme nedovršen, a stari nije odmah bio uklonjen,

Štukature pjevališta, 1781., detalji

81 NAZ, *Kan. viz.*, prot. 63/XIX, 346; ARHIVA ŽC, *Spomenica*.

82 ARHIVA ŽC, *Spomenica*; vidjeti bilj. 37. U potkrovlju je vidljiva reška između zida glavnog broda i zapadnog pročelja.

Glavni portal, 1810., detalji

Razdjelni vijenac glavnog pročelja

Zazidani prozor u obliku kartuše na zvoniku

Zvonik, 1781.–1819.

tako da je uređenje pročelja nastavljeno tek u 19. stoljeću, kad je 1810. godine izveden kameni portal, uz istodobno zatvaranje dvaju pročelnih ulaza u osima bočnih brodova.⁸³ Valovitim dinamičnim oblicima te posebno tekstilnom i vegetabilnom dekoracijom pjevalište nosi kasnobarokna obilježja. Isti stilski izraz karakterizira i donji dio pročelja s pilastrima i razdjelnim vijencem meko povijenih linija te posebno glavni portal valovitoga volutnog zabata. Nasuprot tome, zvonik pravokutnim oblikom većine prozora te

83 NAZ, Kan. viz., prot. 66/XXII, 245; ARHIVA ŽC, Spomenica.

Šablonski oslici, 19./20. stoljeće

plošnim lezenama i razdjelnim vijencima odaje već klasičistički stilski senzibilitet.

III.4. Obnove crkve nakon potresa 1880. i 1905./1906. godine

Barokna crkva dovršena početkom 19. stoljeća dočekala bi vjerojatno u intaktnom obliku i današnje vrijeme da nije bila teško oštećena u nekoliko potresa. Iako katastrofalni zagrebački potres 1880. godine nije izazvao veća rušenja, osim svoda u sakristiji, narušio je strukturu crkve, a izvori spominju i oštećenja na pročelju, osobito na zidnoj slici s prikazom Bl. Dj. Marije. Popravlak crkve je dovršen u roku od godinu dana. Iz izvora doznajemo da se tada odustalo

Južna bočna kapela, 19./20. stoljeće

od obnove svoda u sakristiji, a crkvi je prigradena bočna kapela za Božji grob (danas je Božji grob uzidan ispod prozora u sjevernom brodu). Na temelju stilskih obilježja, pak, toj obnovi možemo pripisati gornji dio pročelja, raščlanjen pilastrima i stiliziranom rustikom, koji se u središnjem dijelu iznad portala rastvarao trodijelnim lučnim otvorom (središnji prozor i bočne niše), svojevrsnom izvedenicom iz serlijane. Stara fotografija iz 1905. godine pokazuje da je pročelje bilo ukrašeno akroterijima.

Sama struktura crkve izgleda da nije tada bila temeljito sanirana. Stoga su u sljedećim jačim potresima potkraj 1905. i početkom 1906. godine pali kupola i svodovi u svetištu i brodovima. Obnova koja je uslijedila svela se na nužnu sanaciju, a izvorno rješenje svodova i kupole nije bilo rekon-

Drveni svod u glavnom brodu podignut 1906.–1908. na mjestu svoda iz 1736.–1743.

struirano. Umjesto toga, prostor je dobio drvene svodove, u brodovima raščlanjene plitkim pojasnicama, a u svetištu – iznad trostranog zaključka razvedenog plitkim trokutastim susvodnicama. U obnovama potkraj 19. i početkom 20. stoljeća zidovi su u dva navrata bili ukrašeni historičističkim oslicima, spomenutim u izvorima i potvrđenim restauratorskim sondiranjem.⁸⁴ Prvi oslik (izveden vjerojatno nakon potresa 1880.) karakterizira tamnocrvena bordura s oker, svijetlo crvenim i zelenkastim tonovima, a drugi (nastao vjerojatno nakon potresa 1905./1906.) je šablonski oslik crvenkaste boje (sonde 5, 20, 27 i dr.).

KATARINA HORVAT-LEVAJ

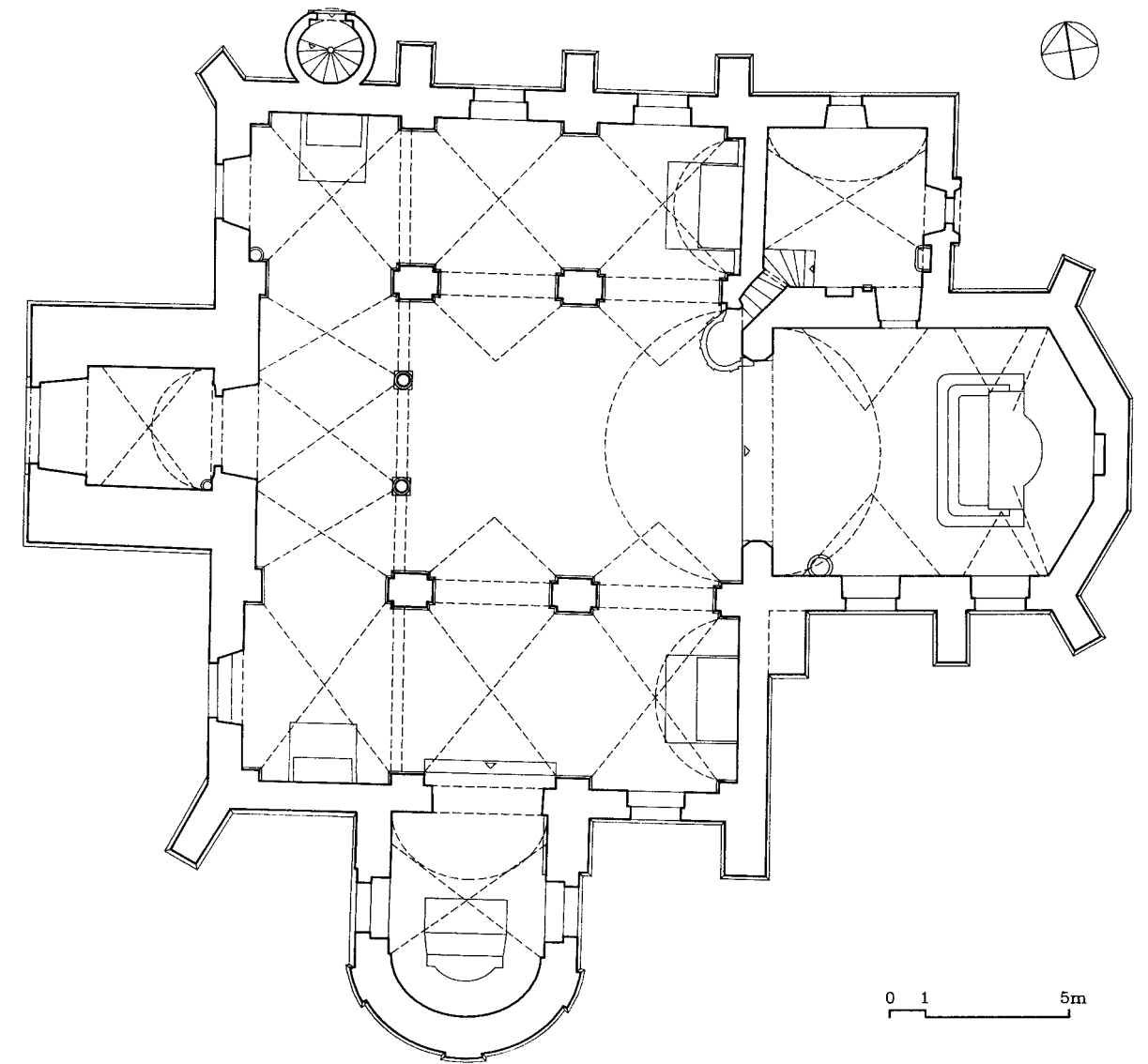
84 Elaborat konzervatorsko-restauratorskih istraživanja (bilj. 65).

Drveni svod u svetištu podignut 1906.–1908. na mjestu kupole iz 1725.–1736.

IV.

VALORIZACIJA
PROSTORNO-
ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA

Župna crkva Presvetog Trojstva u Ludbregu, oblikovana kao trobrodna 1640.–1680., foto: Krešimir Tadić

Župna crkva u Ludbregu, tlocrt, arhitektonska snimka: Davorin Stepinac

Župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije u Čučerju dvama arhitektonskim obilježjima znatno nadilazi prosječnu baroknu sakralnu arhitekturu u kontinentalnoj Hrvatskoj. To su trobrodna bazilikalna organizacija i oblikovanje kupole nad svetištem. Naime, iako kupola i svodovi brodova više nisu sačuvani, i sam podatak o postojanju kupole daje župnoj crkvi u Čučerju izuzetno značenje, jer je to element razmjerno rijedak na hrvatskom kontinentalnom području. Jednako je i s idejom trobrodne bazilike, koja na tom prostoru gotovo da nema paralela, a i sama trobrodnost je razmjerno rijetka. Visokoj valorizaciji crkve svakako pridonosi visokokvalitetna oprema – oltari i propovjedaonica, dijelom

nastala u izvornoj fazi oblikovanja, zaslugom inicijatora gradnje i opremanja – biskupa Jurja Branjuga.

Počnimo stoga redom, razmatranjem dvaju temeljnih arhitektonskih oblikovnih elemenata župne crkve Pohoda Bl. Dj. Marije – trobrodne bazilike i kupole nad svetištem u kontekstu sakralne arhitekture kontinentalne Hrvatske.

Iako su za područje Zagreba i njegove uže i šire okoliće postojala dva reprezentativna srednjovjekovna uzora trobrodnih crkava – zagrebačka katedrala i župna crkva sv. Marka na Gradecu, to rješenje nije ušlo u širu primjenu, ni u gotičkom razdoblju, a ni poslije. Uz to, navedene zagre-

bačke crkve nisu bile bazilike, nego dvoranske građevine s jednakim ili približno jednako visokim brodovima.

Dvoranski prostor karakterizira tako i jednu od najranijih baroknih trobrodnih crkava – župnu i hodočasničku crkvu Presvetog Trojstva u Ludbregu.⁸⁵ Na mjestu starije jednobrodne gotičke crkve, u 17. stoljeću dolazi do trobrodne novogradnje (1649.–1680.), a potrebe poznatoga hodočasničkoga svetišta, kao i konfiguracija terena (zbog koje nije

85 Više o tome u: KATARINA HORVAT-LEVAJ, *Sakralna arhitektura, u: Ludbreg – Ludbreška Podravina. Umjetnička topografija Hrvatske*, (ur.) Katarina Horvat-Levaj, Ivanka Reberski, Zagreb, 1997., 121–138.

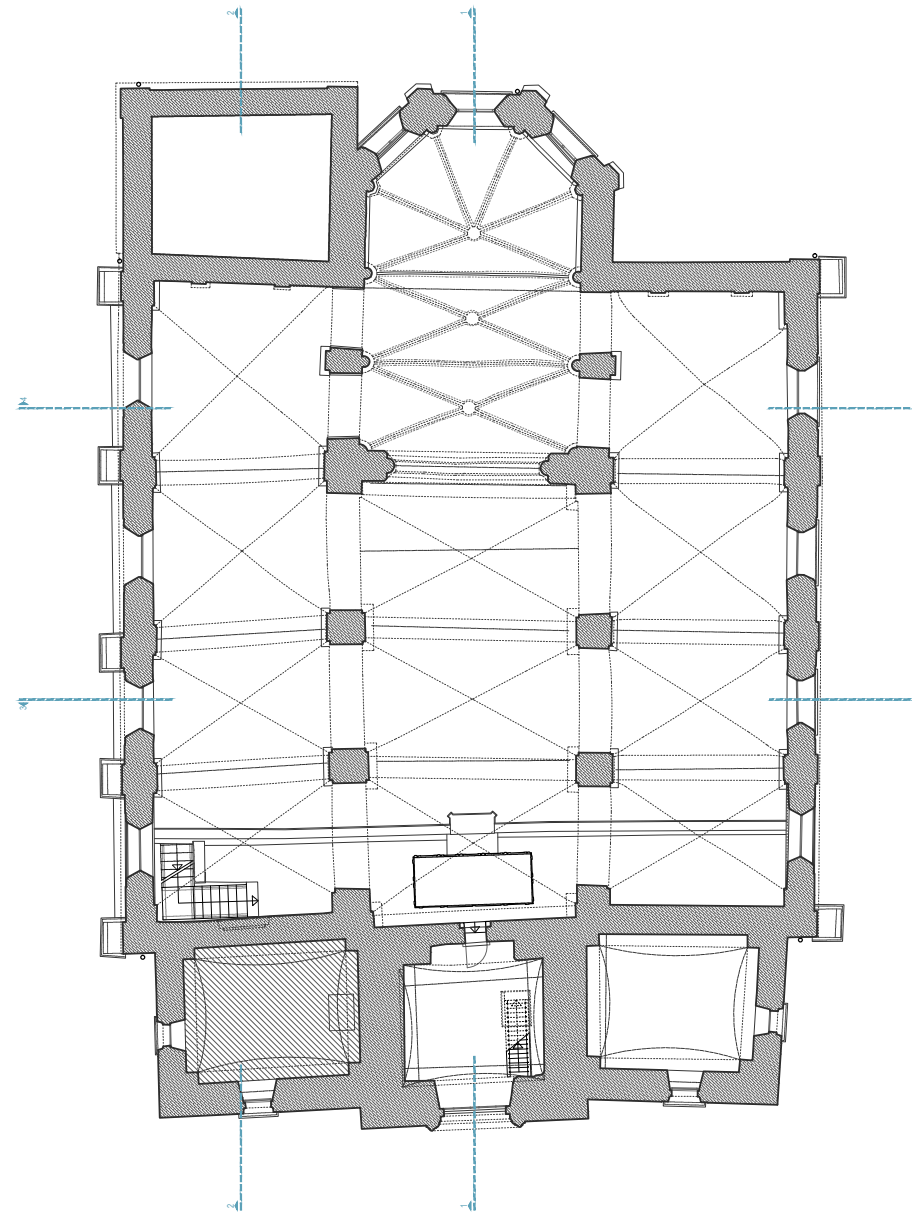

Župna crkva Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici, oblikovana kao trobrodna 1740.–1745., pogled na svetište

Župna crkva u Donjoj Stubici, svod u glavnom brodu

bilo moguće produženje crkve), utjecale su vjerojatno na izbor toga rješenja, kojim je crkva dobila veću širinu od dužine. Brodove ujednačene visine dijele stupci profiliranih kapitela, a u skladu s ranijim vremenom nastanka, svod je u glavnom brodu još bio bačvasti sa susvodnicama, dok bočne brodove nadvisuju križni svodovi.

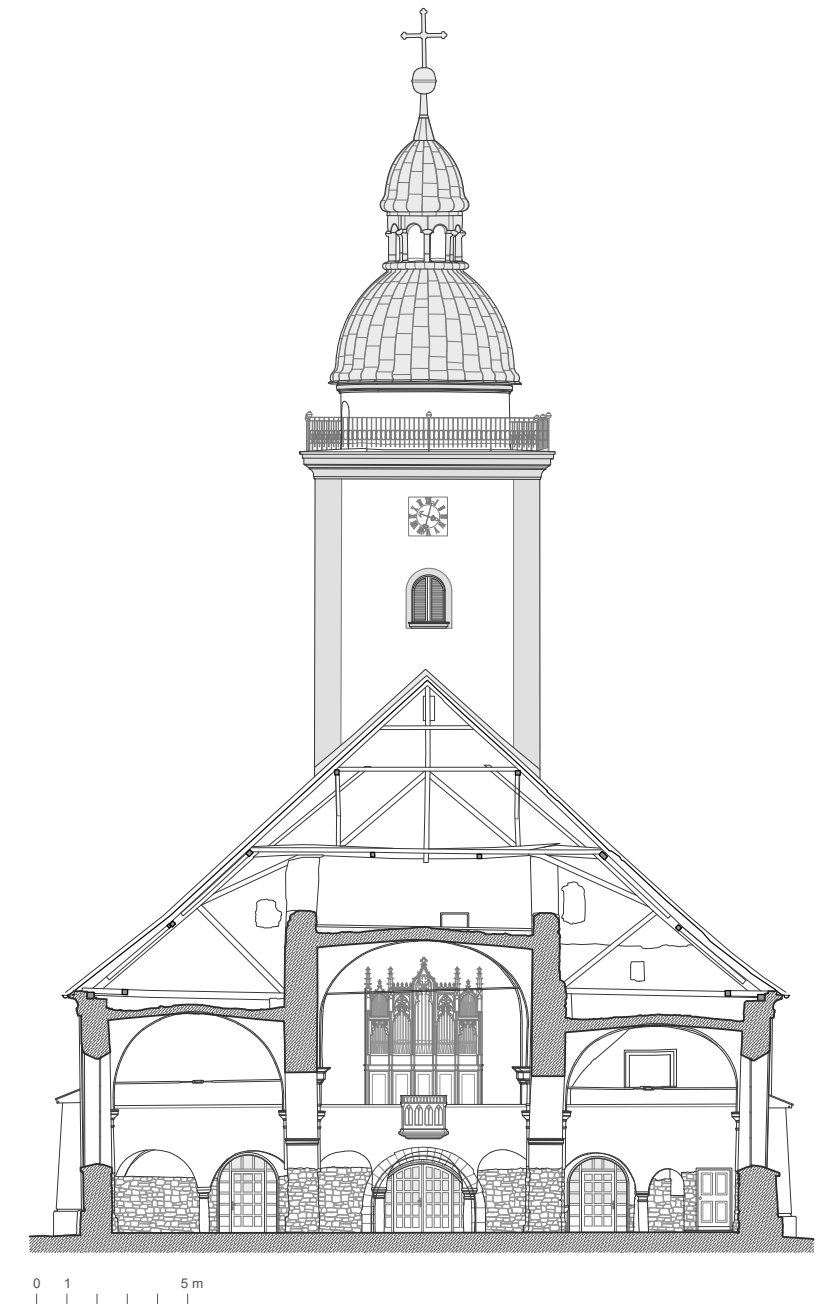
Nasuprot toj projektiranoj trobrodnoj novogradnji, znatno je češće da su bočni brodovi sukcesivno dodavani glavnom brodu u duljem vremenu. Primjerice, u Donjoj Stubici go-

Župna crkva u Donjoj Stubici, tlocrt i poprečni presjek s pogledom prema zapadu, izvor: Konzervatorski elaborat, INTRADOS PROJEKT

tička jednobrodna župna crkva Presvetog Trojstva najprije u renesansi dobiva jedan brod, a onda je u doba baroka bio dograđen i drugi bočni brod, uz radikalno preoblikovanje svih triju brodova.⁸⁶ I u toj je crkvi, kao i u Čučerju, srednji brod viši od bočnih brodova, a prostor artikuliraju stupci ojačani pilastrima koji podupiru križne svodove. Štoviše, najnovija su restauratorska istraživanja pokazala da je i

⁸⁶ KATARINA HORVAT-LEVAJ, Župna crkva Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici, u: *Peristil*, 38 (1995.), 73–82.

ovdje glavni brod trebao imati bazilikalno osvjetljenje, ali prozori također nikada nisu bili u funkciji.⁸⁷ Vizitacije ovaj zahvat datiraju u razdoblje između 1740. i 1745. godine, dakle poslije župne crkve u Čučerju, koje je prema tome mogla poslužiti kao uzor.

⁸⁷ *Crkva Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici*, konzervatorski elaborat, autori: dr. sc. Krasanka Majer Jurišić, Martina Vujašinović, mag. ing. aedif., Hrvoje Podnar, dipl. ing. građ., INTRADOS PROJEKT d.o.o., Zagreb, ožujak 2022., 51.

Župna crkva sv. Marije na Dolcu u Zagrebu, pogled na kupolu iz 1760.

Još kasnija je najpoznatija trobrodna barokna župna crkva toga područja – Sv. Marija na Dolcu u Zagrebu, koja prema rezultatima restauratorskih istraživanja trobrodni dvoranski korpus dobiva 1750. godine⁸⁸ inicijativom kanonika Sigmunda Sinersperga.⁸⁹ Tri križno svođena broda ujednačene visine povezuju lukovi na stupcima naglašeni pilastrima jastučastih kapitela, što svjedoče o kasnobaroknom vremenu, ali i o utjecajima štajerskih majstora. Osim trobrodnosti, tu crkvu (posvećenu također Pohodu Bl. Dj. Marije) povezuje s istoimenom crkvom u Čučerju i kupola, sagrađena iznad

88 Više o tome u: DUBRAVKA BOTICA, Župna crkva sv. Marije na Dolcu i župna crkva sv. Franje Ksaverskog. Novi prijedlozi za istraživanje korpusa sakralne arhitekture 18. stoljeća u Zagrebu i okolici, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44/2 (2020.), 53–66.

89 Usporediti također: HORVAT (bilj. 79); KATARINA HORVAT-LEVAJ, *Barokna arhitektura. Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2015.

Župna crkva sv. Marije na Dolcu, oblikovana kao trobrodna 1750., pogled na brodove i svetište s kupolom

novopodignutoga svetišta 1760. godine. Svetište pripada tzv. dvodijelnom kasnobaroknom svetištu, sastavljenom od stiješnjelog zaključka i kvadratičnog dijela nad kojim se diže kupola na pandantivima, osvjetljena kroz lanternu.

Jednako koncipirano svetište s kupolom karakterizira i nešto stariju crkvu sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, građenu od 1748. do 1752. godine zaslugom istoga kanonika, Sinersperga, ali i biskupa Jurja Branjuga i Franje Thauszyja.⁹⁰ Prostornu organizaciju te kasnobarokne crkve čini centralizirani dvotravejni brod, a posebno se ona ističe i konveksno-konkavnim pročeljem. Uz izuzetak nekih manjih centralnih ili centraliziranih baroknih crkava,⁹¹ te dvije za-

90 HORVAT (bilj. 79).

91 Kupole još imaju crkva Majke Božje Koruške u Križevcima (1725.) i crkva sv. Jeronima u Štrigovi (1738.–1749.).

grebačke crkve ujedno su jedini primjeri barokne sakralne arhitekture s kupolama u kontinentalnoj Hrvatskoj.

Upravo time župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije u Čučerju dobiva na značenju. Njezina kupola s lanternom nastaje oko dvadeset godina prije kupole crkve na Ksaveru i oko trideset godina prije kupole crkve na Dolcu, a njezin trobrodni korpus neuobičajenoga bazilikalnog presjeka oblikovan je deset do petnaest godina prije slično koncipirane trobrodne župne crkve u Donjoj Stubici te dvadesetak godina prije trobrodne dvoranske crkve na Dolcu. Činjenica da ta obilježja crkve u Čučerju nisu bila prije prepoznata te da nisu ušla u stručnu literaturu, utjecat će i na drukčije tumačenje navedenih crkava. Naime, nije isključeno da je upravo crkva u Čučerju poslužila kao uzor crkvi na Ksaveru (kupola) i crkvi na Dolcu (trobrodnost i kupola), to više što je biskup Branjug bio donator i za ksaversku crkvu. U skladu s vremenom nastanka, u usporedbi s navedenim nešto kasnijim crkvama obilježenim kasnim barokom – dvodijelno svetište, jastučasti kapiteli i odlomci gređa, arhitektonski oblici crkve u Čučerju – poligonalno svetište, pilastri jednostavnih profiliranih kapitela i kontinuirano gređe još nemaju kasnobarokni oblik.

Ako se pitamo koji su razlozi da je za župnu crkvu u Čučerju odabran razmjerno rijedak arhitektonski tip, možemo pretpostaviti da je trobrodni oblik, kao i u Ludbregu, bio povezan s potrebama župne i hodočasničke crkve za većim prostorom, dok ideja bazilike znači pozivanje na prototipske monumentalne uzore na širem srednjoeuropskom području. Oblikovanje kupole moglo je pak biti povezano s marijanskim svetištima,⁹² odnosno činjenicom da je župna crkva u Čučerju bila istaknuto hodočasničko svetište.

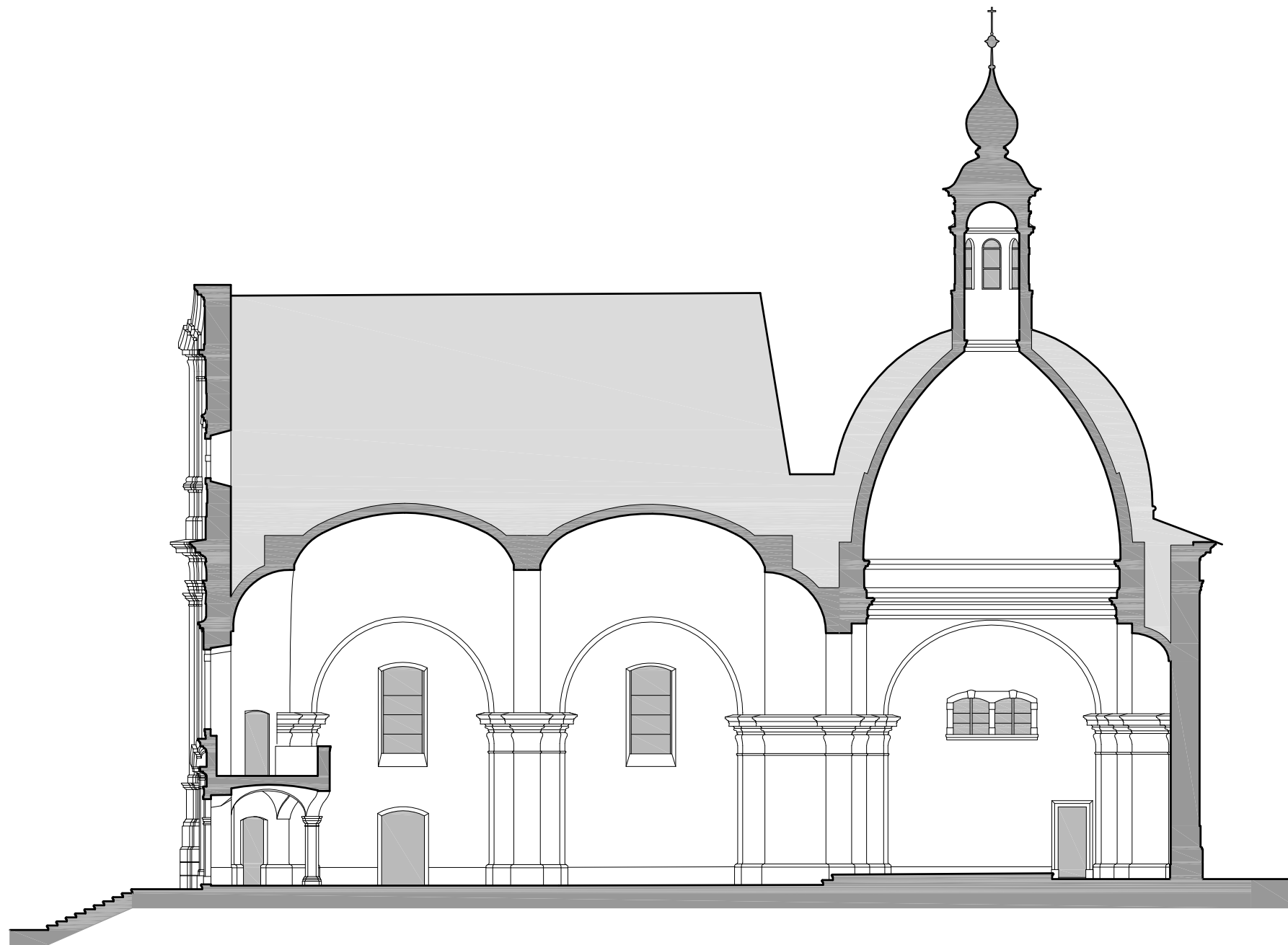
Uz poznatoga naručitelja, pitanje tko su bili projektant i graditelj te osebujne crkve, zasad ostaje nepoznato. Ipak ne možemo ne zamijetiti da izvedba nije bila na razini arhitektonske ideje. O tome ne govore samo određene nepravilnosti u tlocrtu, izazvane vjerojatno konfiguracijom terena i možda

92 O primjeni kupole u marijanskim svetištima vidjeti: BOTICA (bilj. 88).

Crkva sv. Franje Ksaverskog na Ksaveru u Zagrebu, pogled na kupolu iz 1748.–1752.

Crkva sv. Franje Ksaverskog na Ksaveru, uzdužni presjek s pogledom na zapad, arhitektonska snimka: Ivan Tenšek, Ivana Valjato-Vrus

ostacima starije crkve. O tome ponajviše govori odustajanje od zahtjevnoga bazilikalnog tipa još tijekom gradnje.

Kasnobarokne i klasicističke zahvate na crkvi Pohoda Bl. Dj. Marije (gradnju zvonika i pjevališta te uređenje pročelja) možemo ocijeniti kao kvalitetne i usklađene s baroknom crkvom. Samo pjevalište pridonijelo je monumentalnosti interijera, premda je izazvalo i pomalo nespretno povećanje prvog para lukova između brodova. Specifičnim

dekorativnim repertoarom štukatura (lambrekeni, svitci, motiv rešetke) nalazi paralele i s pjevalištima nekih najistaknutijih hrvatskih kasnobaroknih crkava (hodočasnička crkva Majke Božje Jeruzalemske na Trškom Vrh, župna crkva sv. Terezije u Požegi),⁹³ nastalima u sklopu djelatnosti štajerskih radionica. Nešto pojednostavnjeni oblik dekora-

93 Više o tome u: HORVAT-LEVAJ (bilj. 89).

Crkva sv. Franje Ksaverskog, kupola

tivnih elemenata na pjevalištu u Čučerju možemo tumačiti kasnim vremenom nastanka, što su obilježja koja čitamo i u oblikovanju kamenoga pročelnog portala. U svakom slučaju, portal je skladan akcent pročelja, a njegov gornji dio nastao potkraj 19. stoljeća (s trodijelnim lučnim prozorom i razvedenim zabatom s akroterijima) dao je dodatni dignitet toj vrijednoj povijesnoj građevini.

Do gubitka arhitektonskih vrijednosti dolazi tek u obnovi nakon potresa 1905./1906. godine. Tadašnje rušenje kupole i odustajanje od njezine rekonstrukcije u trenutku kad joj je još bio poznat oblik, od neprocjenjive je štete ne samo za to prigradsko zagrebačko naselje nego i za cjelokupni korpus hrvatske barokne sakralne arhitekture. Na gubitak izvorne kvalitete crkve utjecala je i zamjena izvornih svodova drvenim bačvastim svodovima, neusklađenima s razrađenom artikulacijom zidova. Odustajanje od rekonstrukcije završnog dijela pročelja s akroterijima, vidljivim na fotografiji snimljenoj nakon potresa 1905. godine, također procjenjujemo kao gubitak arhitektonske kvalitete.

KATARINA HORVAT-LEVAJ

Župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije u Čučerju, teško oštećena u potresima 2020. godine, zahtijeva konstrukcijsku sanaciju, ali i cjelovitu obnovu i restauraciju. Konstrukcijska sanacija, koja će tu građevinu (više puta oštećivanu u potresima) zaštititi od daljnjih mogućih destrukcija, osobito opasnih jer se crkva nalazi u blizini rasjeda i epicentra mnogih zagrebačkih potresa, treba biti primjerena pojedinačno zaštićenom kulturnom dobru. Istodobno uz čuvanje arhitektonskih značajki crkve, njezina je obnova prilika i za restauraciju nekih elemenata koji su naknadnim zahvatima bili poništeni, posebno u obnovi nakon potresa 1905./1906. godine.

Naime, na temelju istražene povijesti gradnje crkve i njezine valorizacije u širem kontekstu, kao temeljno načelo cjelovite obnove ističemo potrebu maksimalne prezentacije najkvalitetnije barokne faze iz tridesetih godina 18. stoljeća, u kojoj je oblikovana današnja trobrodna crkva. Predlaže se također čuvanje onih kasnijih faza koje nisu narušile izvornu kvalitetu crkve, a to je gradnja zvonika i pjevališta te preoblikovanje pročelja potkraj 18. i u 19. stoljeću. Boljoj prezentaciji barokne faze pridonose rezultati restauratorskog sondiranja, odnosno nalaz izvornoga bijelog naliča s vjerojatno nešto kasnijom marmorizacijom i oslikom na elementima raščlambe interijera.⁹⁴ Sastavni dio valorizacije barokne faze svakako je restauracija i vraćanje na izvornu poziciju visokokvalitetne opreme – oltara, propovjedaonice i dr.

No cjelovita obnova župne crkve u Čučerju ima i specifični problem, a to je činjenica da je ona u obnovi nakon potresa 1905./1906. godine izgubila svoje ključne arhitektonske elemente – kupolu i svodove, te da je tada pojednostavnjen i gornji dio glavnog pročelja. Restauraciju navedenih elemenata otežava činjenica da oni nisu dostatno dokumentirani – od kupole je ostao zabilježen samo vrh lanterne na fotografiji pročelja iz 1905. godine prije njegova pojednostavnjenja, a oblik kupole i svodova možemo samo pretpostaviti na temelju opisa iz vizitacija te uvidom u komparativne pri-

Župna crkva u Čučerju, pročelje snimljeno 1905., u pozadini vidljiva lanterna kupole, izvor: Obzor, br. 295

94 Elaborat konzervatorsko-restauratorskih istraživanja (bilj. 65).

mjere. Stoga, kad bi bila riječ o standardnim arhitektonskim elementima, primjerene konzervatorske smjernice bile bi da se očuva zatečeno stanje s drvenim svodovima iz ranog 20. stoljeća. Međutim, s obzirom na to da je riječ o izuzetno vrijednim i osebujnim arhitektonskim elementima, predlažemo da se razmotri mogućnost radikalnije rekonstrukcije crkve, u kojoj bi ona ponovno dobila kupolu i svodove. Takav zahvat nikako ne bi značio provođenje »načela stilske čistoće« vraćanjem crkve u izvorno stanje, već naprotiv valorizaciju njezine povijesne slojevitosti u kojoj se čuvaju i prezentiraju sve kvalitetne faze gradnje, od tridesetih godina 18. do kraja 19. stoljeća, a poništava se samo ona faza (obnova nakon potresa 1905./1906. godine), koja je značila znatno umanjene arhitektonskih kvaliteta crkve.

V.1. Unutrašnjost

Osnovna prostorna organizacija crkve treba u obnovi ostati sačuvana. S posebnom pozornošću valja obnoviti raščlambu zidova u brodu i svetištu, a osobito profilacije kapitela pilastara i gređa. Za zidove se predlaže izvorno rješenje – bijeli nalič uz ispitivanje mogućnosti restauracije kasnobarokne marmorizacije i oslika na elementima raščlambe (pilastrima i lukovima između brodova). Sondiranjem bi trebalo provjeriti i naliče jednostavnih štukoukrasa na pjevalištu te ih također restaurirati u izvornom obliku. S obnovljenim baroknim naličem zidova valja uskladiti popločenje crkve, koje je u toj fazi bilo kameno (od vapnenca), no u obzir može doći i zadržavanje mramornog popločenja iz 1977. godine, usklađenog s istodobnim menzama oltara.

Postojeće otvore treba zadržati, a kvaliteti prostora pridonijelo bi otvaranje naknadno zazidanih prozora u svetištu čiji su tragovi jasno vidljivi te o čijem postojanju podatke donose kanonske vizitacije. Nužno je sačuvati i restaurirati kamene okvire dvaju portala – između sakristije i broda te između pjevališta i zvonika, uz očuvanje starih vratnica na glavnom portalu crkve i na portalu sakristije. Nespretni način podupiranja ograde pjevališta konzolama, koje polaze

Restauratorska sonda na pilastru stupca između glavnog i južnog broda sa slojevima naliča

od stupaca lukova između brodova, preporučuje se ukloniti i zamijeniti ga nevidljivim suvremenim rješenjem.

Glavni problem u restauraciji crkve su drveni svodovi u brodovima i svetištu. Iako su i oni svjedočanstvo vremena kad su nastali, njihova neusklađenost s raščlambom zidova, te izvorne kvalitete koje su izgubljene, osobito kupola, otvaraju mogućnost prijedloga radikalnije restauracije od jednostavnog čuvanja drvenih svodova. Stoga, kako je u uvodno istaknuto, s obzirom na prototipsko značenje kupole, predlaže se razmotriti mogućnost njezine ponovne izvedbe. Osim inspiracije komparativnim primjerima (crkve na Ksaveru i Dolcu), u obzir bi moglo doći oblikovanje koje bi jasno pokazalo da je riječ o novoj kupoli. Ako se rekonstruira kupola, u brodovima bi se mogli izvesti križni svodovi, odijeljeni pojasnicama, kako je bilo uobičajeno za crkve toga vremena (tridesete godine 18. stoljeća).

Restauratorska sonda na pilastru u svetištu sa slojevima naliča

I na kraju, nakon cjelovite obnove, treba restaurirati sav barokni i historicistički inventar te ga vratiti u interijer.

V.2. Vanjština

Pročelja crkve i zvonika također moraju u obnovi ostati sačuvana u izvornom obliku. Elemente raščlambe – pilastre, vijence te kamene i štuko okvire otvora – potrebno je pažljivo restaurirati. Prilikom izvedbe konstrukcijske sanacije valja obratiti pozornost na eventualne tragove izvornog naliča, koji je samo fragmentarno sačuvan jer je žbuka otučena. Na temelju tih nalaza, prijedlog je da zidovi budu žuti,

Pročelje crkve u Čučerju snimljeno oko 1980., fototeka Instituta za povijest umjetnosti

a pilastri, vijenci i prozorski okviri bijeli, kako je i danas, samo žbuke i naliči moraju biti vapnenog, a ne cementnog sastava. Kako je već spomenuto, predlaže se otvaranje naknadno zazidanog prozora na južnoj strani svetišta, te okulusa u svetištu, kao i dvaju zazidanih prozora na zapadnoj i istočnoj strani zvonika.

Posebna je zadaća restauracija glavnog zapadnog pročelja, čiji je gornji dio srušen u potresima 2020. godine. Umjesto jednostavnog ponavljanja stanja prije potresa, vidljivog na novijim fotografijama,⁹⁵ predlaže se rekonstrukcija stanja

95 Naslovnica kulturno-povijesnog vodiča: BARIČEVIĆ – LUKINOVIĆ (bilj. 4).

Pogled na pročelje s porušenim zabatom u potresima 2020.

prije potresa 1905./1906. godine, koje je ostalo zabilježeno na staroj fotografiji objavljenoj u *Obzoru*.⁹⁶

V.3. Krovište

Postojeći nagib, konstrukciju i pokrov krovišta treba zadržati, naravno uz nužne izmjene oštećenih dijelova. Zazidani bazilikalni prozori moraju u potkrovlju ostati vidljivi, kao svjedočanstvo važne (nerealizirane) faze gradnje.

Ako dođe do odluke o izgradnji kupole, ona treba imati limeni pokrov, a lanterna se može rekonstruirati na temelju fotografije iz 1905. godine.⁹⁷

96 *Obzor*, br. 295, 23. prosinca 1905.

97 Isto.

V.4. Okolni prostor

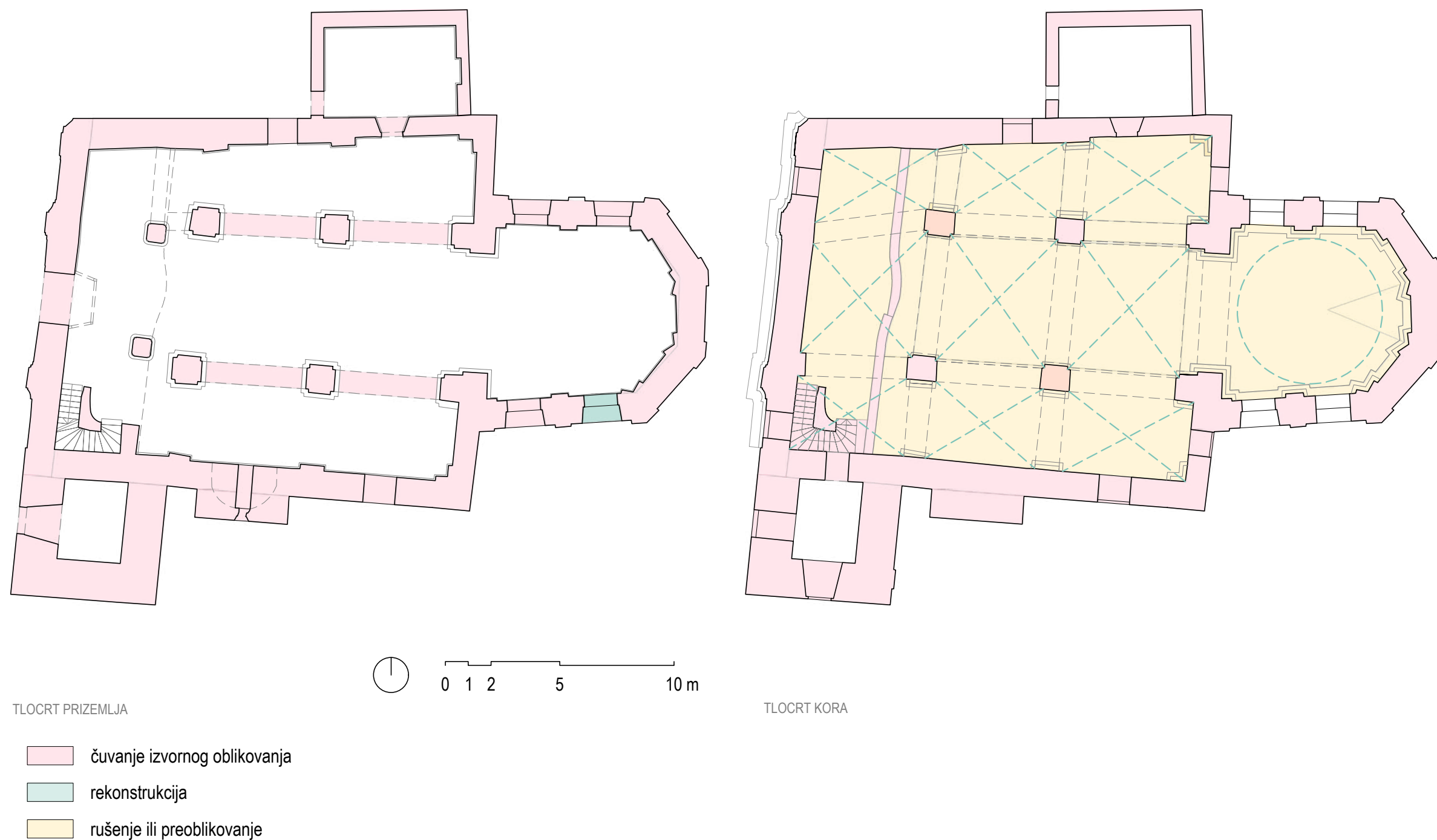
Dio obnove crkve je i uređenje okolnoga ograđenog prostora. Potrebno je obnoviti i okolni zid s kamenim portalom, a izbor naliča uskladiti s naličjem pročelja crkve. Predlaže se izrada projekta hortikulturnog uređenja koje će obuhvatiti popločenja staza i šetnica.

V.5. Zaključci i smjernice za daljnje radove

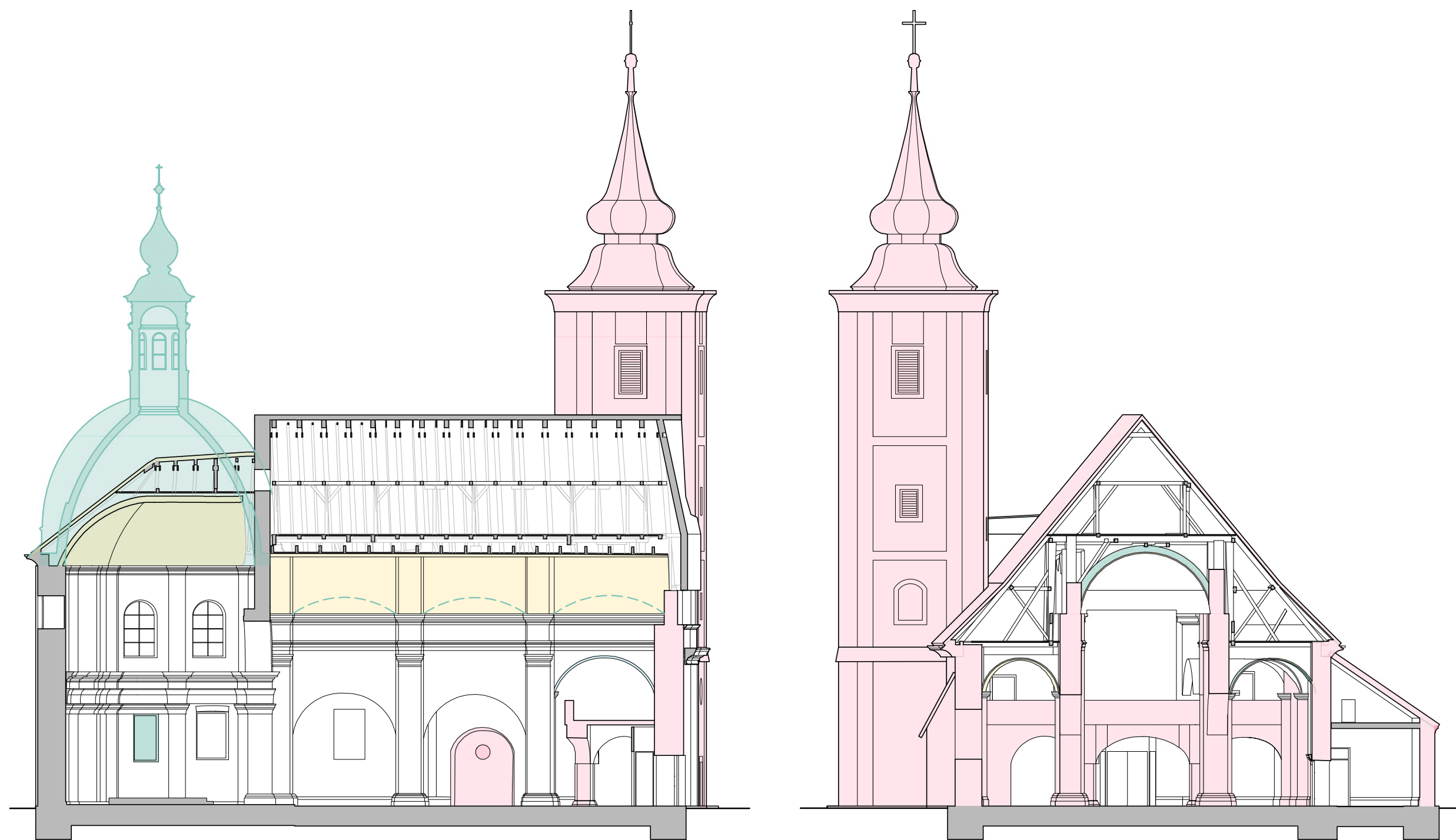
Budući da su restauratorska sondiranja mogla biti izvedena samo fragmentarno, u konstrukcijskoj sanaciji nužno je restauratorski istražiti određene zone crkve, odnosno nadzirati skidanje žbuke. U tom pogledu, primarno je ispitati moguće tragove konstrukcije kupole nad svetištem i tragove odgovarajućeg rješenja krovišta glavnog broda. Također je potrebno obratiti pozornost na eventualne reške starijih prozora na svetištu, na vanjskim zidovima bočnih brodova te na sjevernom zidu glavnog broda koji u tijeku istraživanja nije bio dostupan. Restauratorskim sondiranjima bi detaljnije trebalo ispitati i pročelje crkve, odnosno ustanoviti je li ono cijelo iznova podignuto prilikom gradnje zvonika ili u njemu ima sačuvanih starijih struktura (ulazi u bočne brodove, prozori i sl.). Detalji koje bi se još moralo restauratorski istražiti su izvorni naliči na štukodekoracijama pjevališta te kasnobarokna marmorizacija i oslikavanje elemenata raščlambe, radi čega treba proširiti sonde na pilastrima, lukovima, kapitelima i gređu.

Glavno pitanje, međutim, ostaje vezano uz moguće ostatke srednjovjekovne crkve. Stoga bi pri nadziranju građevinskih radova trebalo obratiti pozornost na eventualne tragove starije crkve u zidovima postojeće crkve (ziđe, otvori, elementi arhitektonske plastike i sl.). Za nalaze cjelovitih tlocrtnih gabarita prethodne crkve ili crkava, trebalo bi, međutim, provesti arheološko sondiranje, napose u svetištu i glavnom brodu.

KATARINA HORVAT-LEVAJ

Župna crkva, tlocrti na dvije razine s prikazom smjernica za obnovu koje uključuju prijedlog rekonstrukcije križnih svodova i kupole

PRESJEK B1

0 1 2 5 10 m

PRESJEK A2

- čuvanje izvornog oblikovanja
- rekonstrukcija
- rušenje ili preoblikovanje

Župna crkva, uzdužni i poprečni presjek s prikazom smjernica
za obnovu koje uključuju i prijedlog rekonstrukcije kupole

Župna crkva, glavno pročelje i svetište s prikazom smjernica za obnovu koje uključuju i prijedlog rekonstrukcije kupole

VI.

IZVORI I
LITERATURA

VI.1. Izvori

Arhiva Župe Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju (ARHIVA ŽC), *Spomenica – Liber memorialis parochiae Chucherjensis inchoatus anno salutis reparatae 1829. sub Ignatio Rochich, paracho Chucherjensi*

Nadbiskupski arhiv Zagreb (NAZ)

NAZ, *Kan. viz.*, prot. 1/I, 2/II, 3/III, 45/I, 46/II, 47/III a, 48/IV, 49/V, 51/VII, 52/VIII, 53/IX, 54/X, 56/XII, 57/XIII, 58/XIV, 59/XV, 60/XVI, 62/XVIII, 63/XIX, 65/XXI a, 66/XXII, 67/XXIII, 67/XXIII d

VI.2. Literatura

BARIČEVIĆ, DORIS – LUKINOVIĆ, ANDRIJA, *Župna crkva Pohoda Marijina u Čučerju. Kulturno-povijesni vodič povodom 800. obljetnice*, Glas koncila, Zagreb, 2001.

BOTICA, DUBRAVKA, *Naručiteljska djelatnost Jurja Branjuga, »biskupa graditelja«: gradnja i opremanje župne crkve sv. Ladislava u Pokupskom kao odraz kulturnih i političkih ideja kraja 17. i prve polovice 18. stoljeća u Zagrebu potaknutih Vitezovićem*, *Croatia Christiana Periodica*, 63 (2009.), 87–108

BOTICA, DUBRAVKA, *Župna crkva sv. Marije na Dolcu i župna crkva sv. Franje Ksaverskog. Novi prijedlozi za istraži-*

vanje korpusa sakralne arhitekture 18. stoljeća u Zagrebu i okolici, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44/2 (2020.), 53–66

BUTURAC, JOSIP, *Popis župa Zagrebačke biskupije iz 1334. i 1501. godine*, u: *Starine*, 59 (1984.), 43–108

CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, *Sakralna arhitektura baroknog i klasičističkog razdoblja*, u: *Sveti trag, devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije 1094.–1994.*, katalog izložbe, Muzej Mimara, (ur.) Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, 1994., 233–270

CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, *Župna crkva sv. Ladislava u Pokupskom*, u: *Pokupsko 1991–1996*, Velika Gorica, 1996., 28–31

Čučerje, u: *Hrvatstvo*, 9. veljače 1908., 35

DOBRONIĆ, LELJA, *Topografija zemljišnih posjeda zagrebačkih biskupa prema ispravi kralja Emerika iz god. 1201.*, u: *Rad JAZU*, 283 (1951.), 241–318

DOBRONIĆ, LELJA, *Stari »vijenac« sela oko Zagreba*, Zagreb, 2003.

HORTENZIJE (NIKOLA PAVIĆ), *Majka Božja Čučerska. Prilog hrvatskoj crkvenoj povjesnici*, Zagreb, 1908.

HORVAT, ANĐELA, *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: ANĐELA HORVAT – RADMILA MATEJČIĆ – KRUNO PRIJATELJ, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1982., 3–381

HORVAT-LEVAJ, KATARINA, *Sakralna arhitektura*, u: *Ludbreg – Ludbreška Podravina. Umjetnička topografija Hrvatske*, (ur.) Katarina Horvat-Levaj, Ivanka Reberski, Zagreb, 1997., 121–138

HORVAT-LEVAJ, KATARINA, *Župna crkva Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici*, u: *Peristil*, 38 (1995.), 73–82

HORVAT-LEVAJ, KATARINA, *Barokna arhitektura. Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2015.

PINTURIĆ, JOSIP, *Župa Pohoda Blažene Djevice Marije, Čučerje*, 1989.

Potres u Čučerju, u: *Obzor*, 20. prosinca 1905., 292

ŠKARIĆ, KSENIJA, *Čudotvorno raspelo u Čučerju*, u: *Portal*, 13 (2022.), 43–60

TORBAR, JOSIP, *Izvješće o zagrebačkom potresu 9. studenog 1880.*, elektroničko izdanje izvornika objavljenog 1882. godine, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, 2019.

Župna crkva u Čučerju, u: *Obzor*, 23. prosinca 1905., 295

VI.3. Elaborati

Elaborat konzervatorsko-restauratorskih radova sondiranja pročelja i unutrašnjosti crkve Pohoda Blažene Djevice Marije u Čučerju, MULTI-ART d.o.o., Zagreb, prosinac 2022.

Crkva Presvetog Trojstva u Donjoj Stubici, konzervatorski elaborat, autori: dr. sc. Krasanka Majer Jurišić, Martina Vujašinović, mag. ing. aedif., Hrvoje Podnar, dipl. ing. građ., INTRADOS PROJEKT d.o.o., Zagreb, ožujak 2022.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0367
Urbroj: 532-04-01-01-01/6-19-10
Zagreb, 11. veljače 2019.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu dr. sc. Katarine Horvat Levaj, znanstvene savjetnice u trajnom zvanju iz Zagreba, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17 i 90/18) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **dr. sc. Katarina Horvat Levaj iz Zagreba**, OIB: 99892584662, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 5.** Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Po izvršnosti ovoga Rješenja, osoba iz točke 1. ovoga Rješenja, upisat će se u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **3130**.

Obrazloženje

Dr. sc. Katarina Horvat Levaj, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18).

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome profesora povijesti umjetnosti i arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 5. ožujka 1982. i doktorata Sveučilišta u Zagrebu od 1. prosinca 1995., popis obavljenih poslova na kulturnim dobrima te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. citiranog Pravilnika. Sukladno članku 10. stavku 1. i 2. citiranog Pravilnika, u postupku izdavanja dopuštenja, zatraženo je stručno mišljenje nadležnoga tijela.

Stručno je povjerenstvo na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 19. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Krapini od 8. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Dubrovniku od 6. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Rijeci od 5. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Požegi od 31. listopada 2018. i Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. listopada 2018., a sukladno članku 11. stavku 1. cit. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 5. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika. Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. citiranog Pravilnika, a po izvršnosti ovoga Rješenja, upisat će se dr. sc. Katarina Horvat Levaj u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojemu će se evidentirati za koje je poslove ista dobila dopuštenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davon Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/22-03/0148

Urbroj: 532-05-01-01-01/6-22-3

Zagreb, 21. listopada 2022.

Ministarstvo kulture i medija, OIB: 37836302645, rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, OIB: 44422476568, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih (Narodne novine broj 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/2022) i temeljem članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine broj 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba**, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točaka 5., 6. i 7. Pravilnika** o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izradu konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro, arhitektonskog snimka postojećeg stanja nepokretnog kulturnog dobra i idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture i medija u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193**.

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je zahtjev za izdavanje novog dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Zahtjevu su priložene preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja Hrvatske komore arhitekata od 30. rujna 2022. kojim se ukida rješenje kojim je određeno mirovanje članstva te se ponovno uspostavljaju prava i obveze stečene upisom u Imenik ovlaštenih arhitekata pod rednim brojem 2250. Priložen je i popis poslova obavljenih na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera sukladno članku 7. Pravilnika.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije te uvidom u Rješenje Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274, Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6 od 6. srpnja 2018., utvrdilo da sukladno članku 11. stavku 1. navedenog Pravilnika, postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz članka 2. stavka 1. točaka 5., 6. i 7. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro, arhitektonskog snimka postojećeg stanja nepokretnog kulturnog dobra te idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture i medija izdalo dopuštenje, sukladno točki 1. ovoga Rješenja, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture i medija izdalo dopuštenje, sukladno točki 1. ovoga Rješenja, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture i medija u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

RAVNATELJ

Tomislav Petrinc, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Tihomila Vidošića 2, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture i medija, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Spis predmeta, ovdje

ISBN 978-953-373-027-1